

วิทยานิพนธ์

เรื่อง

ความคาดหวังและความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวที่มีต่อการเข้าร่วมกิจกรรมล่องแก่งน้ำว้า
อำเภอแม่จริม จังหวัดน่าน

Tourist Expectation and Satisfaction toward Rafting at Namwa River,
Mae Jarim District, Nan Province

นายวิจิต อุกะโชค

เสนอ

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
เพื่อความสมบูรณ์แห่งปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต (การบริหารทรัพยากรป่าไม้)
พ.ศ. 2545

ISBN 974-160-194-8

ใบรับรองวิทยานิพนธ์

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต (การบริหารทรัพยากรป่าไม้)

ปริญญา

การบริหารทรัพยากรป่าไม้

โครงการสหวิทยาการระดับบัณฑิตศึกษา

สาขา

ภาควิชา

เรื่อง ความคาดหวังและความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวที่มีต่อการเข้าร่วมกิจกรรมล่องแก่งน้ำว่า
อำเภอแม่จริม จังหวัดน่าน

Tourist Expectation and Satisfaction toward Rafting at Namwa River, Mae Jarim
District, Nan Province

นามผู้วิจัย นายวิจิต อุกะโชค

ได้พิจารณาเห็นชอบโดย

ประธานกรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ดร.ชนันท์ เอ็มพันธ์, Ph.D.)

กรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์สุรเชษฐ์ เขษจุมาต, M.S.)

กรรมการ

(อาจารย์สุรพันธ์ เพชรภา, สค.ม.)

หัวหน้าภาควิชา

(รองศาสตราจารย์สามัคคี บุญยะวัฒน์, Ph.D.)

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์รับรองแล้ว

(ศาสตราจารย์ทัศนีย์ อัดตะนันท์, D.Agr.)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

วันที่ 4 เดือน เมษายน พ.ศ. 2545

วิชิต อุกะโชค 2545: ความคาดหวังและความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวที่มีต่อการเข้าร่วมกิจกรรม
ล่องแก่งน้ำว้า อำเภอแม่จริม จังหวัดน่าน ปรินญาวิทยาสตรมหาบัณฑิต (การบริหารทรัพยากรป่าไม้)
สาขาการบริหารทรัพยากรป่าไม้ โครงการสหวิทยาการระดับบัณฑิตศึกษา ปรธานกรรมการที่ปรึกษา:
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ดร.ชนันท์ เอ็มพันธ์, Ph.D. 93 หน้า

ISBN 974-160-194-8

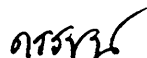
การศึกษานี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินความรู้ความเข้าใจด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของนักท่องเที่ยวชาวไทยที่เข้าร่วมกิจกรรมล่องแก่งน้ำว้า เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ความเข้าใจของนักท่องเที่ยวกับความคาดหวังที่มีต่อการเข้าร่วมกิจกรรม และเพื่อศึกษาความแตกต่างระหว่างความคาดหวังกับความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวในการประกอบกิจกรรมล่องแก่ง โดยใช้แบบสอบถามที่สร้างขึ้นเพื่อศึกษากลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวชาวไทยที่เข้าร่วมกิจกรรมล่องแก่งน้ำว้า อำเภอแม่จริม จังหวัดน่าน จำนวน 200 คน วิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติการวิเคราะห์เชิงพรรณนา โดยใช้ระเบียบวิธีทางสถิติการแจกแจงความถี่ค่าร้อยละและการวิเคราะห์เชิงปริมาณเพื่อทดสอบสมมติฐาน ใช้คำนวณด้วยค่าไคสแควร์ และสถิติ t-test ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05

ผลการศึกษาพบว่า นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ที่เข้าร่วมกิจกรรมจำนวนร้อยละ 54.5 มีความรู้ความเข้าใจด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอยู่ในระดับดี การศึกษาระดับปริญญาตรีมีจำนวนมากที่สุดร้อยละ 44.5 อายุระหว่าง 26 – 30 ปี จำนวนร้อยละ 34.5 นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่มีอาชีพเป็นข้าราชการ และรัฐวิสาหกิจ จำนวนร้อยละ 35.5 มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 2,501 – 7,500 บาท จำนวนร้อยละ 41.5 การวิเคราะห์หาความสัมพันธ์ด้านความรู้ความเข้าใจในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของนักท่องเที่ยวกับความคาดหวังที่มีต่อการเข้าร่วมกิจกรรมในด้านต่างๆ พบว่าความรู้ความเข้าใจด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของนักท่องเที่ยวมีความสัมพันธ์กับความคาดหวังในด้านการจัดการท่องเที่ยวเพื่อรักษาธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และในด้านอสังหาริมทรัพย์ของนักท่องเที่ยวอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 กล่าวคือนักท่องเที่ยวที่มีความรู้ความเข้าใจดีจะมีความคาดหวังมากในประเด็นดังกล่าว ส่วนนักท่องเที่ยวที่มีความรู้ต่ำจะ ไม่มีความคาดหวังหรือมีความคาดหวังน้อยตามไปด้วย ดังนั้น ควรเน้นให้มีการจัดการท่องเที่ยวให้สอดคล้องกับความรู้ความเข้าใจของนักท่องเที่ยว

สำหรับผลการศึกษา เรื่องความแตกต่างระหว่างความคาดหวังกับความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวที่มีต่อกิจกรรมล่องแก่ง พบว่านักท่องเที่ยวมีความคาดหวังในด้านการจัดการสื่อความหมายธรรมชาติ ด้านความประทับใจธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของล่องแก่งน้ำว้า ด้านการรักษาความปลอดภัย ด้านการบริการอาหารเครื่องดื่ม และในด้านค่าใช้จ่ายในการร่วมกิจกรรมแตกต่างกับความพึงพอใจอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ แสดงให้เห็นว่านักท่องเที่ยวมีความคาดหวังมากเกี่ยวกับประเด็นดังกล่าว ในขณะที่ความพึงพอใจที่ได้รับจริงเมื่อได้เข้าร่วมกิจกรรมล่องแก่งมีน้อยกว่า อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05 ดังนั้น จึงควรจะให้มีการจัดการด้านความคาดหวังของนักท่องเที่ยวให้มีความสอดคล้องกับความพึงพอใจ

ลายมือชื่อนิสิต

ลายมือชื่อปรธานกรรมการ

26 มีค 45

Wichit Ukachok 2002: Tourist Expectation and Satisfaction toward Rafting at Namwa River, Mae Jarim District, Nan Province. Master of Science (Forest Resource Administration), Major Field Forest Resource Administration, Interdisciplinary Graduate Program. Thesis Advisor: Assistant Professor Dachanee Emphandhu, Ph.D. 93 pages.
ISBN 974-160-194-8

This research aims to evaluate the understanding about the ecotourism of Thai tourists participating in the rafting at Namwa River, to study the relationship between the understanding and the expectation of the tourists joining in the activity, and to look into the difference of their expectation and satisfaction. The study was conducted by using the questionnaire survey of the 200 Thai tourist samples who joined in the rafting activity in Mae Jarim District, Nan province. The data analysis involved the descriptive statistics, percentage, Chi – square and t – test with the statistical significance at 0.05

The results of the study reveals that 54.5 percent of the tourists have good understanding and knowledge about the ecotourism. The participants with bachelor degree account for the most percentage of 44.5. Those aged between 26-30 have a percentage of 34.5. Most of the respondents are government and enterprise officials with the percentage of 35.5. 41.5 percent of them have the income of 2,501-7,500 baht. The analysis of the relationship between the understanding about ecotourism and the expectation of the participants comes out that their understanding and knowledge correlate with the expectation on the issues of the tourism management to protect nature and environment, and the hospitality of the local people with the statistical significance at 0.05. This result shows that the better the tourists are informed or gained knowledge, the more expectation they have towards the aspects mentioned. Those with less information or proper knowledge have no expectation or do not expect much on the issues. Therefore, the focus should be put on the tourism management that comes to terms with the understanding and the information the tourists should have.

As for the relationship between the expectation and the satisfaction of the participants towards the rafting, the research shows that the participant expectations on the nature and the environment of Namwa River, the safety measures, the food and drink services, and the cost of the participation differ from their satisfaction with a statistical significance at 0.05. This result reveals that the tourists have high expectation on the mentioned issues but the satisfaction they got from the rafting activity is not as high as they expected. Therefore, there should be a management to put the expectation in agreement with the satisfaction.

Wichit U.

Student's signature

Dachanee Emphandhu. 26, 03, '02

Thesis Advisor's signature

สารบัญ

	หน้า
สารบัญ	(1)
สารบัญตาราง	(3)
สารบัญภาพ	(5)
คำนำ	1
วัตถุประสงค์	3
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	3
ขอบเขตของการศึกษา	4
นิยามศัพท์	4
การตรวจเอกสาร	5
นันทนาการ	5
การท่องเที่ยว	7
แนวคิดและหลักการเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	19
กิจกรรมล่องแก่ง (rafting)	23
แนวคิดเกี่ยวกับความคาดหวัง	26
ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว	27
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	29
พื้นที่ที่ทำการศึกษา	30
กรอบแนวคิดในการวิจัย	43
สมมติฐานในการวิจัย	43

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
อุปกรณ์และวิธีการศึกษาวิจัย	46
อุปกรณ์	46
วิธีการศึกษาวิจัย	46
ผลและวิจารณ์ผล	51
สรุปและข้อเสนอแนะ	77
สรุป	77
ข้อเสนอแนะ	81
ข้อเสนอแนะเพื่อการศึกษาวิจัยครั้งต่อไป	81
เอกสารอ้างอิง	83
ภาคผนวก	88

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
1 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างตามเพศและอายุ	52
2 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างตามระดับการศึกษา	52
3 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างตามสถานภาพสมรส	53
4 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างตามอาชีพและรายได้เฉลี่ยต่อเดือน	54
5 จำนวนและร้อยละของนักท่องเที่ยวตามลักษณะของการท่องเที่ยว พาหนะในการเดินทางและบริการท่องเที่ยวที่ใช้	55
6 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวตามภูมิภาค	56
7 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวตามข้อที่ตอบถูก	56
8 จำนวนและร้อยละของนักท่องเที่ยวที่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	57
9 ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของนักท่องเที่ยว	58
10 จำนวนและร้อยละของความคาดหวังของนักท่องเที่ยวก่อนการเข้าร่วมกิจกรรมล่องแก่งน้ำว้า	60
11 จำนวนและร้อยละของความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวหลังการเข้าร่วมกิจกรรมล่องแก่งน้ำว้า	61
12 ความสัมพันธ์ระหว่างระดับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศกับความคาดหวังของนักท่องเที่ยว ในด้านการจัดการสื่อความหมายธรรมชาติ	62
13 ความสัมพันธ์ระหว่างระดับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศกับความคาดหวังของนักท่องเที่ยว ในด้านความประทับใจต่อธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของลำน้ำว้า	63
14 ความสัมพันธ์ระหว่างระดับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศกับความคาดหวังของนักท่องเที่ยวในด้านการจัดการเพื่อรักษาสิ่งแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยว	64

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่	หน้า
15 ความสัมพันธ์ระหว่างระดับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศกับความคาดหวังของนักท่องเที่ยวในด้านการรักษาความปลอดภัยแก่นักท่องเที่ยว	65
16 ความสัมพันธ์ระหว่างระดับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศกับความคาดหวังของนักท่องเที่ยวในด้านการบริการอาหารและเครื่องดื่ม	66
17 ความสัมพันธ์ระหว่างระดับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศกับความคาดหวังของนักท่องเที่ยวในด้านอรรถศาสตร์ของคนในท้องถิ่น	67
18 ความสัมพันธ์ระหว่างระดับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศกับความคาดหวังของนักท่องเที่ยวในด้านค่าใช้จ่ายในการเข้าร่วมกิจกรรม	68
19 การทดสอบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยความคาดหวังของนักท่องเที่ยวก่อนเข้าร่วมกิจกรรมกับความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวหลังจากเข้าร่วมกิจกรรมในด้านการจัดการสื่อความหมายธรรมชาติ	70
20 การทดสอบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยความคาดหวังของนักท่องเที่ยวก่อนเข้าร่วมกิจกรรมกับความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวหลังจากเข้าร่วมกิจกรรมในด้านความประทับใจต่อธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของลำน้ำว่า	71
21 การทดสอบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยความคาดหวังของนักท่องเที่ยวก่อนเข้าร่วมกิจกรรมกับความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวหลังจากเข้าร่วมกิจกรรมในด้านการจัดการเพื่อรักษาสิ่งแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยว	72
22 การทดสอบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยความคาดหวังของนักท่องเที่ยวก่อนเข้าร่วมกิจกรรมกับความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวหลังจากเข้าร่วมกิจกรรมในด้านการรักษาความปลอดภัยแก่นักท่องเที่ยว	73
23 การทดสอบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยความคาดหวังของนักท่องเที่ยวก่อนเข้าร่วมกิจกรรมกับความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวหลังจากเข้าร่วมกิจกรรมในด้านการบริการอาหารและเครื่องดื่ม	74

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่	หน้า
24 การทดสอบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยความคาดหวังของนักท่องเที่ยว ก่อนเข้าร่วมกิจกรรมกับความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวหลังจากร่วมกิจกรรม ในด้านอรรถศาสตร์ของคนในท้องถิ่น	75
25 การทดสอบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยความคาดหวังของนักท่องเที่ยว ก่อนเข้าร่วมกิจกรรมกับความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวหลังจากร่วมกิจกรรม ในด้านค่าใช้จ่ายในการท่องเที่ยว	76

สารบัญภาพ

ภาพที่	หน้า	
1	แผนที่แสดงที่ตั้งจังหวัดน่าน และอำเภอแม่จริม	32
2	เส้นทางคมนาคมอุทยานแห่งชาติแม่จริม และทรัพยากรท่องเที่ยว ของอำเภอแม่จริม จังหวัดน่าน	34
3	เส้นทางล่องแก่งจากบ้านน้ำว้า – อุทยานแห่งชาติแม่จริม อำเภอแม่จริม จังหวัดน่าน	40
4	เส้นทางล่องแก่งจากอุทยานแห่งชาติแม่จริม – ปางช้าง – บ้านหาดไร่ จังหวัดน่าน	41
5	กรอบแนวคิดในการวิจัย	43

ความคาดหวังและความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว
ที่มีต่อการเข้าร่วมกิจกรรมท่องเที่ยวแ่งน้ำว้า อำเภอแม่จรม จังหวัดน่าน

Tourist Expectation and Satisfaction toward Rafting at Namwa River,
Mae Jarim District, Nan Province

คำนำ

การท่องเที่ยวนับว่าเป็นอุตสาหกรรมที่สำคัญอย่างหนึ่งของประเทศ และได้มีการพัฒนาไปอย่างรวดเร็วและต่อเนื่องตลอดมา สามารถสร้างรายได้ให้แก่ประเทศเป็นอันดับต้นๆ ติดต่อกันมาหลายปี การขยายตัวของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว ทำให้มีการกระจายรายได้และความเจริญไปสู่ภูมิภาคต่างๆ ก่อให้เกิดการสร้างงานสร้างอาชีพแก่ชุมชนท้องถิ่น จากสถิตินักท่องเที่ยวในช่วง 10 ปีที่ผ่านมา ซึ่งการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยได้รวบรวมไว้ พบว่าจำนวนนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศที่เดินทางเข้ามาในประเทศไทย ในปี 2533 มีนักท่องเที่ยวจำนวน 5.29 ล้านคน ทำรายได้เป็นเงิน 110,572 ล้านบาท และในปี 2542 มีนักท่องเที่ยวเข้ามาท่องเที่ยวในประเทศไทยจำนวน 8.58 ล้านบาท และสามารถทำรายได้ให้ประเทศถึง 253,018 ล้านบาท ทำให้รายได้จากอุตสาหกรรมท่องเที่ยวเป็นอันดับหนึ่งของประเทศติดต่อกันมาเป็นระยะเวลาหลายปี (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2543) ดังนั้น จึงอาจสรุปได้ว่าการท่องเที่ยวมีบทบาทและเป็นส่วนสำคัญอย่างยิ่งในการพัฒนาประเทศ แต่อย่างไรก็ตาม แม้ว่าการท่องเที่ยวจะก่อให้เกิดผลดีทางเศรษฐกิจดังกล่าวข้างต้นเป็นมูลค่ามากมายก็จริง แต่ในทางตรงกันข้าม ยังก่อให้เกิดผลเสียต่อทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมตามมาด้วยเช่นกัน หากนักท่องเที่ยว ผู้ประกอบการกิจการท่องเที่ยว ชุมชนท้องถิ่น และหน่วยงานภาครัฐและเอกชนต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวขาดความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องในการจัดการท่องเที่ยวเพื่อรักษาสิ่งแวดล้อม ขาดความรับผิดชอบและความตระหนักในคุณค่าของทรัพยากรท่องเที่ยว ดังจะเห็นได้จากแหล่งท่องเที่ยวหลายแห่งของประเทศไทยเสื่อมโทรมลง เกิดปัญหาขยะน้ำเสีย และปัญหาสิ่งแวดล้อมอื่นๆ ตามมา ดังนั้นในการดำเนินการจัดการท่องเที่ยวจึงจำเป็นต้องคำนึงถึงผลที่จะเกิดขึ้นกับทรัพยากรท่องเที่ยวดังกล่าวด้วย ด้วยเหตุนี้การจัดการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน จึงเป็นหลักสำคัญในการจัดการ การท่องเที่ยวที่เน้นให้มีการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยว และสนองตอบความต้องการของนักท่องเที่ยว และผู้เป็นเจ้าของแหล่งท่องเที่ยว โดยเน้นการจัดการทรัพยากรท่องเที่ยวให้สามารถรักษาความมั่นคงของระบบนิเวศ ตลอดจนวัฒนธรรมและวิถีชีวิตของชุมชนท้องถิ่น เพื่อประโยชน์ทั้งใน

ปัจจุบันและอนาคต (World Tourism Organization, 1991: 13 อ้างถึงใน ดร.รชนี, 2544) การจัดการการท่องเที่ยวเพื่อนำไปสู่ความยั่งยืน มีสาระสำคัญอยู่ 3 ประการ กล่าวคือ มุ่งเน้นให้นักท่องเที่ยวได้รับประโยชน์จากการท่องเที่ยวที่มีคุณภาพ นักท่องเที่ยวได้รับความพึงพอใจ และความประทับใจจากการเข้าร่วมกิจกรรมท่องเที่ยว คุณภาพของสิ่งแวดล้อมอันเป็นทรัพยากรฐานสำหรับท่องเที่ยว และคุณภาพชีวิตของชุมชนท้องถิ่น ซึ่งคุณภาพทั้ง 3 ด้านดังกล่าว ต้องมีการจัดการให้ยั่งยืนและเกิดความสมดุลของภาระหน้าที่และการแบ่งปันผลประโยชน์อย่างเป็นธรรมระหว่างผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่าย

การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เป็นการท่องเที่ยวรูปแบบหนึ่งที่เน้นให้การท่องเที่ยวเป็นไปอย่างยั่งยืน ซึ่งมีแนวคิดจากแนวโน้มนั้น 2 ประการ คือ แนวโน้มด้านอนุรักษ์ และแนวโน้มนั้นความต้องการของนักท่องเที่ยว ด้านการท่องเที่ยวแบบธรรมชาติ โดยมีวัตถุประสงค์ให้นักท่องเที่ยวได้ไปสัมผัสเรียนรู้ประสบการณ์กับสภาพแวดล้อมธรรมชาติและ/หรือวัฒนธรรมท้องถิ่นในพื้นที่ธรรมชาติ โดยเน้นคุณค่าของธรรมชาติ และระมัดระวังไม่ให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมโดยตรง ทำให้มีความรับผิดชอบต่อสภาพแวดล้อมธรรมชาติ ระบบนิเวศและวัฒนธรรมท้องถิ่น ซึ่งนอกจากได้รับความพึงพอใจแล้วยังจะเป็นการเสริมสร้างจรรยาบรรณด้านสิ่งแวดล้อม และเน้นการกระจายรายได้สู่ชุมชนท้องถิ่น โดยให้โอกาสแก่ชุมชนท้องถิ่นที่มีส่วนร่วมทุกกระบวนการ ตั้งแต่การร่วมคิดกำหนดจัดทำแผนตัดสินใจ การปฏิบัติตามแผน และการติดตามประเมินผล ตลอดจนเป็นผู้ดูแลจัดการภายใต้ระเบียบปฏิบัติ หรือกฎเกณฑ์ของชุมชนและกฎหมายของรัฐร่วมกัน ซึ่งสอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 ที่เน้นให้คนเป็นศูนย์กลางในการพัฒนา สนับสนุนให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม ในการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จึงเป็นรูปแบบหนึ่งของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวที่เน้นการท่องเที่ยวในแหล่งธรรมชาติและ/หรือวัฒนธรรมท้องถิ่นอย่างมีความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม โดยการจัดการอย่างมีส่วนร่วมของชุมชนและองค์กรท้องถิ่น ซึ่งมุ่งเน้นด้านจิตสำนึกและความตระหนักต่อการรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศจึงเป็นทางเลือกหนึ่งที่จะนำไปสู่การพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนอันจะส่งผลต่อเนื่องถึงการพัฒนาด้านต่างๆ เพราะมุ่งเน้นต่อกิจกรรมที่ไม่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและสนับสนุนชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการดำเนินงานและร่วมรับประโยชน์

การล่องแก่งน้ำว้าในอำเภอแม่จรมิ จังหวัดน่าน จัดเป็นกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศประเภทหนึ่งซึ่งได้รับความนิยมและเป็นที่ยุ้จักอย่างกว้างขวางในปัจจุบันนี้ โดยมีบริษัททัวร์และองค์กรท้องถิ่นร่วมกันจัดบริการแก่นักท่องเที่ยว ซึ่งในระยะ 2-3 ปีที่ผ่านมาปรากฏว่ามีนักท่องเที่ยว

สนใจเข้ามาท่องเที่ยวและร่วมกิจกรรมล่องแก่งน้ำว่าเป็นจำนวนมาก และนับวันจะมีปริมาณเพิ่มขึ้นทุกปี อย่างไรก็ตามการล่องแก่งน้ำยังไม่มีการศึกษาในรายละเอียดถึงความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศความคาดหวังและความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวที่มีต่อการเข้าร่วมกิจกรรมล่องแก่งน้ำว่าสอดคล้องกับเจตนารมณ์ของการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศหรือไม่อย่างไร โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านการอนุรักษ์และรักษาสภาพแวดล้อมธรรมชาติตลอดจนการได้เรียนรู้ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เพื่อนำไปสู่ความตระหนักถึงคุณค่าของทรัพยากรธรรมชาติและสามารถประพฤติปฏิบัติตนเป็นนักท่องเที่ยวที่ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อมและธรรมชาติ นอกจากนี้การศึกษาถึงความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวยังเป็นข้อมูลที่สำคัญและจำเป็นในการนำไปพัฒนาปรับปรุงแนวทางการจัดกิจกรรมและการบริการด้านการล่องแก่ง ณ ลำน้ำว้า เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้รับประสบการณ์ท่องเที่ยวที่ดีและมีคุณภาพกลับไป ซึ่งหมายถึงความยั่งยืนของอนาคตการท่องเที่ยวด้วยเช่นกัน

วัตถุประสงค์

1. เพื่อประเมินความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของนักท่องเที่ยวที่เข้าร่วมกิจกรรมล่องแก่งน้ำว้า อำเภอแม่จริม จังหวัดน่าน
2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ความเข้าใจด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศกับความคาดหวังของนักท่องเที่ยว ในการประกอบกิจกรรมล่องแก่งน้ำว้า อำเภอแม่จริม จังหวัดน่าน
3. เพื่อศึกษาความแตกต่างระหว่างความคาดหวังกับความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวที่มีต่อกิจกรรมล่องแก่งน้ำว้า อำเภอแม่จริม จังหวัดน่าน

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทราบถึงความรู้ความเข้าใจของนักท่องเที่ยวเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศว่ามีความสัมพันธ์อย่างไร กับความคาดหวังและความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวในการเข้าร่วมกิจกรรมล่องแก่งน้ำว้า
2. ทราบถึงความคาดหวังของนักท่องเที่ยวว่ามีความแตกต่างกันอย่างไรกับความพึงพอใจ ในการประกอบกิจกรรมล่องแก่งเพื่อนำไปพิจารณาเสนอแนะแนวทางการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ขอบเขตของการศึกษา

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาเกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศความคาดหวังและความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวชาวไทย ในการเข้าร่วมกิจกรรมท่องเที่ยว น้้าว่า ณ อำเภอแม่จรม จังหวัดน่าน เท่านั้น

นิยามศัพท์

นักท่องเที่ยว หมายถึง บุคคลที่เดินทางจากท้องถิ่นที่อยู่อาศัยโดยปกติเป็นประจำของตนเอง ไปยังท้องถิ่นเป็นการชั่วคราวด้วยความสมัครใจและด้วยวัตถุประสงค์อันมิใช่เพื่อไปประกอบอาชีพหรือหารายได้และหมายความรวมถึงผู้ใช้บริการหรือความสะดวกจากผู้ประกอบการธุรกิจนำเที่ยว โดยเสียค่าบริการด้วย

ความพึงพอใจ หมายถึง ความพอใจของนักท่องเที่ยวที่ได้รับจากการเข้าร่วมกิจกรรมการท่องเที่ยวหรือรับบริการจากผู้ประกอบการการท่องเที่ยวในกิจกรรมใดๆด้านต่างๆ เช่น ทรัพยากรธรรมชาติและการรักษาสิ่งแวดล้อม การบริการที่พัก/อาหาร รวมถึงค่าใช้จ่ายและความสะดวกสบายจากสิ่งอำนวยความสะดวก ความปลอดภัยและการสื่อความหมาย

ความรู้ในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ หมายถึง ความรู้ของนักท่องเที่ยวที่เข้ามาท่องเที่ยวและใช้บริการกิจกรรมต่างๆ ตามหลักการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เช่น เรื่องของธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ลักษณะทางวัฒนธรรม มีความซาบซึ้งตระหนักถึงคุณค่า และมีจิตสำนึกที่ดีในการท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบในแหล่งท่องเที่ยวนั้น

ความคาดหวัง หมายถึง สิ่งที่หวังหรือสิ่งที่ต้องการที่จะได้รับจากการร่วมกิจกรรมท่องเที่ยว น้้าว่าของนักท่องเที่ยว

การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ หมายถึง การเดินทางไปเยือนแหล่งธรรมชาติ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเรียนรู้ถึงวัฒนธรรม ประวัติศาสตร์และธรรมชาติด้วยความระมัดระวังไม่ให้เกิดการเปลี่ยนแปลงหรือทำลายคุณค่าของระบบนิเวศและในขณะเดียวกันก็ช่วยสร้างโอกาสทางเศรษฐกิจที่ส่งผลให้การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติเกิดประโยชน์ต่อประชาชนท้องถิ่น

การตรวจเอกสาร

นันทนาการ

ความหมายของนันทนาการ

นันทนาการ หรือ recreation มาจากคำในภาษาละตินว่า “recreation” มาจากคำว่า “create” แปลว่าสร้างหรือทำให้เกิดขึ้น เมื่อใช้คำว่า “re” ซึ่งแปลว่า เพิ่มหรือใหม่ จึงรวมเป็นคำนามว่า “recreation” หมายความว่า การสร้างใหม่หรือทำให้เกิดขึ้นใหม่ หรือทำให้เกิดขึ้นมาอีกเดิมที กระทรวงศึกษาธิการบัญญัติศัพท์ภาษาไทยว่า “สันทนาการ” ซึ่งใช้กันมาอย่างแพร่หลาย แต่เนื่องจากมีผู้แปลความหมายคำว่าสันทนาการแล้วมีความหมายไม่ครอบคลุมตามความหมายของ recreation พระยาอนุนานราชชน จึงได้บัญญัติศัพท์ภาษาไทยขึ้นมาใหม่ว่า “นันทนาการ”

นันทนาการมีความเกี่ยวข้องกับเวลาว่าง (leisure time) ดังที่ Nash. (1953) กล่าวถึง ความหมาย นันทนาการว่าเป็นการใช้เวลาว่างนั้นเพื่อประโยชน์คุณค่าในทางที่ดึงมาจากการเข้าร่วมในกิจกรรม

พีรพงศ์ (2542) กล่าวถึง นันทนาการว่าเป็นกิจกรรมที่กระทำในเวลาว่างโดยมีความพึงพอใจ สัมครใจ ไม่มีการบังคับและได้รับความสุขเพลิดเพลินใจจากการเข้าร่วมกิจกรรม

สุรเชษฐ์ (2535) ได้สรุปความหมาย ของนันทนาการว่า เป็นกิจกรรมที่พึงประสงค์ของสังคมไม่ใช่อบายมุข ซึ่งมีองค์ประกอบดังนี้

(1) นันทนาการต้องเป็นกิจกรรม (activity) กล่าวคือ จะต้องเป็นการกระทำหรือปฏิบัติโดยที่ร่างกายหรือกล้ามเนื้อหรืออวัยวะส่วนหนึ่งส่วนใดเคลื่อนไหว หากอยู่เฉยๆ เช่น การนอนหลับ ไม่จัดว่าเป็นกิจกรรมนันทนาการ

(2) การเข้าร่วมกิจกรรมต้องเป็นไปด้วยความสมัครใจ โดยแรงกระตุ้นภายในของตนเอง ไม่ได้เกิดจากการบังคับแต่อย่างใด

(3) กิจกรรมนั้นหนานการทุกรูปแบบจะต้องเกิดขึ้นในเวลาว่าง หรือช่วงเวลาที่อิสระจากภาระกิจการงานและการปฏิบัติกิจส่วนตัวอื่นๆ

(4) กิจกรรมนั้นต้องทำให้ผู้เข้าร่วม เกิดความพึงพอใจ หรือมีความรื่นรมย์ โดยตรง

(5) ต้องเป็นกิจกรรมที่สังคมยอมรับ ไม่ผิดศีลธรรม หรือไม่เป็นอบายมุข

(6) กิจกรรมนั้นต้องไม่ยึดเป็นอาชีพ เช่น นักกีฬาอาชีพต่างๆ

ปัจจุบันนี้ มนุษย์เราต้องเผชิญกับปัญหาต่างๆ มากมาย เช่น สภาพแวดล้อมที่เสื่อมโทรมลง ปัญหาทางด้านเศรษฐกิจและสังคม เป็นต้น ซึ่งล้วนแต่ก่อให้เกิดความเครียด ความเบื่อหน่าย การที่ได้ทำให้มีเวลาว่างได้มีเวลาทำกิจกรรมนั้นหนานการบ้าง จึงเป็นวิธีการที่สามารถลดความตึงเครียดลงได้ จึงอาจสรุปได้ว่า กิจกรรมนั้นหนานการเป็นสิ่งจำเป็นและสำคัญต่อประชาชนเป็นอย่างยิ่ง

นันทนาการกลางแจ้ง

สุรเชษฐ์ (2541) กล่าวว่า นันทนาการกลางแจ้งเป็นกิจกรรมในเวลาว่างที่ไม่จำเป็นต้องใช้อาคารหรือสิ่งปลูกสร้าง แต่จะอาศัยทรัพยากรธรรมชาติอย่างใดอย่างหนึ่งหรือหลายอย่าง เช่น ดิน น้ำ ป่าไม้ เป็นแหล่งปฏิบัติกิจกรรมและมักจะต้องการวางแผน เตรียมตัวตลอดจนการเดินทางที่ต้องใช้ยานพาหนะหรือกล่าวได้ว่า เป็นกิจกรรมที่บุคคลปฏิบัติภายใต้สิ่งแวดล้อมตามธรรมชาติ และเป็นกิจกรรมที่มีความสัมพันธ์โดยตรงกับสิ่งแวดล้อม เช่น กิจกรรมการเดินทางชมธรรมชาติ ปิกนิก พายเรือ เดินป่า ล่องแก่ง ฯลฯ

Clawson และ Knetsch (1966) ให้คำจำกัดความของนันทนาการกลางแจ้งว่า เป็นนันทนาการซึ่งมักจะกระทำในกลางแจ้ง เพราะฉะนั้นจึงตรงกันข้ามกับนันทนาการรูปแบบอื่นๆ ที่ทำในร่ม บางครั้งนันทนาการกลางแจ้งต้องใช้ที่ว่างและทรัพยากรเป็นปริมาณมาก เพื่อก่อให้เกิดความสนุกสนานเพลิดเพลินบางอย่างเหมาะสมกับที่ซึ่งภูมิประเทศตามธรรมชาติได้รับการตัดแปลงน้อยที่สุดและบางอย่างมีการลงทุนจำนวนมาก

กิจกรรมนันทนาการ

สำหรับกิจกรรมนันทนาการนั้น จะต้องเป็นกิจกรรมในเวลาว่างที่ไม่เป็นอบายมุข ให้ผลดีต่อสุขภาพร่างกายและจิตใจสามารถจำแนกรูปแบบกิจกรรมนันทนาการได้ดังนี้

1. กิจกรรมนันทนาการที่ไม่ใช้พลังงาน หรือการออกกำลังกายอย่างเข้มข้น (passive recreation activities) เช่น เดินเล่น ถ่ายรูป ชมทิวทัศน์ พักผ่อนกับธรรมชาติ เป็นต้น
2. กิจกรรมนันทนาการที่ใช้พลังงานหรือออกกำลังกาย (active recreation activities) เช่น ว่ายน้ำ พายเรือ ล่องแก่ง ปีนเขา โต้เขา เดินป่า เป็นต้น

การท่องเที่ยว

การท่องเที่ยวเป็นนันทนาการรูปแบบหนึ่งที่มีการเดินทางเข้ามาเกี่ยวข้อง โดยเป็นการเดินทางจากที่หนึ่งหมายถึงที่อยู่อาศัยไปยังอีกที่หนึ่งหมายถึงแหล่งท่องเที่ยว โดยมีแรงจูงใจจากความต้องการด้านกายภาพ ด้านวัฒนธรรม ด้านปฏิสัมพันธ์ และด้านสถานะหรือเกียรติคุณ ซึ่งในการเดินทางของผู้คนไปท่องเที่ยวในที่แห่งหนึ่ง มักไปเกี่ยวข้องกับหน้าที่การงานของผู้อื่น จึงเป็นส่วนหนึ่งของสังคมที่ผูกพันโยงใยกันขึ้น โดยการท่องเที่ยวเป็นกิจกรรมที่ขึ้นตรงต่อคุณภาพของมนุษย์ ทรัพยากร สิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติและวัฒนธรรม ซึ่งไม่สามารถแยกตัวออกจากการพัฒนาทางเศรษฐกิจอื่นๆ (สฤกษ์ สว่างอรุณ, 2541) กระบวนการท่องเที่ยวได้พัฒนาจนขยายตัวเป็นอุตสาหกรรมท่องเที่ยวที่ก่อให้เกิดรายได้สำคัญของประเทศ

สุรเชษฐ์ (2541) กล่าวถึงการท่องเที่ยวว่าเป็นการเดินทางจากที่อยู่อาศัย/ภูมิลำเนา ไปยังสถานที่อยู่ห่างไกล โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการพักผ่อน ศึกษาเรียนรู้เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมและองค์ประกอบต่างๆ ของสถานที่ที่เดินทางผ่านไป หรือสถานที่ท่องเที่ยวที่เข้าไปหาประสบการณ์แปลกใหม่ ซึ่งเป็นสิ่งที่ไม่ได้พบเห็นในชีวิตประจำวันในภูมิลำเนาของตนเองและจะต้องทำการพักผ่อนในสถานที่เหล่านั้น

สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย (2540) กล่าวถึงการท่องเที่ยวว่าเป็นกระบวนการทางสังคมและเศรษฐกิจที่มีองค์ประกอบหลัก 3 ด้าน คือ ทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยว

(tourism resource) บริการการท่องเที่ยว (tourism service) และตลาดการท่องเที่ยว (tourism market or tourist) แต่ละองค์ประกอบมีส่วนประกอบย่อยๆที่มีความสัมพันธ์กันเป็นเหตุเป็นผลซึ่งกันและกัน ความสัมพันธ์ระหว่างระบบย่อยทั้ง 3 เกิดขึ้นเมื่อนักท่องเที่ยวได้ไปใช้ประโยชน์จากทรัพยากรการท่องเที่ยว เพื่อนันทนาการหรือทัศนศึกษาซึ่งพอสรุปได้ดังนี้

(1) แหล่งท่องเที่ยว (tourism resource) จัดว่าเป็นทรัพยากรที่สำคัญ และเป็นอุปทานการท่องเที่ยว (tourism supply) ที่สามารถตอบสนองความต้องการท่องเที่ยวได้ โดยแหล่งท่องเที่ยวในประเทศไทยสามารถแบ่งออกได้เป็น 3 ประเภท คือ แหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ แหล่งท่องเที่ยวประวัติศาสตร์โบราณคดี และแหล่งท่องเที่ยวศิลปวัฒนธรรม

(2) บริการท่องเที่ยว (tourism service) จัดเป็นอุปทานสำหรับนักท่องเที่ยวอย่างหนึ่ง เช่น ที่พัก อาหาร แหล่งจำหน่ายสินค้าและแหล่งบันเทิง เป็นต้น ซึ่งแม้ว่าจะไม่ได้เป็นจุดหมายปลายทางหลักของนักท่องเที่ยว แต่ก็ถือเป็นบริการรองรับให้เกิดความสะดวกสบายและความบันเทิงแก่นักท่องเที่ยวที่บางโอกาสอาจเป็นสิ่งดึงดูดใจได้เช่นกัน

(3) ตลาดการท่องเที่ยว (tourism market or tourist) โดยปกติตลาดการท่องเที่ยวจะเน้นที่นักท่องเที่ยว เป็นการแสดงถึงอุปสงค์ของการท่องเที่ยว (tourism demand) ซึ่งมีความปรารถนาในการท่องเที่ยวจากที่หนึ่งไปยังอีกที่หนึ่ง เพื่อเข้าร่วมในกิจกรรมการพักผ่อนหย่อนใจและเพื่อกิจกรรมอื่น ซึ่งในกระบวนการจัดการแล้วหมายรวมไปถึงการส่งเสริมและพัฒนาการขายและการให้บริการแก่นักท่องเที่ยวด้วย

องค์ประกอบพื้นฐานของการท่องเที่ยว

การท่องเที่ยวมีปัจจัยหลายอย่างเป็นองค์ประกอบ แต่องค์ประกอบพื้นฐานที่สำคัญด้านการท่องเที่ยว มี 4 ประการ (Mill, 1990: 22) อ้างโดย ชูลิทธิ, (2540)

1. สิ่งดึงดูดใจ (attractions)
2. สิ่งอำนวยความสะดวก (facilities)

3. การขนส่ง (transportation)

4. การต้อนรับ (hospitality)

1. สิ่งดึงดูดใจ สิ่งดึงดูดใจเกิดจากการที่มนุษย์มีประสาทสัมผัสที่ดีเยี่ยม เช่น มีดวงตาที่รับภาพสีเหมือนสภาพธรรมชาติสามารถมองเห็นภาพได้กว้างไกลถึง 180 องศา มีสมองสามารถรับรู้สิ่งต่างๆ และมีความทรงจำ มีหูซึ่งได้ยินสิ่งต่าง ๆ สภาพของร่างกายมนุษย์ซึ่งมีความพร้อมดังกล่าวแล้วเป็นปัจจัยสำคัญในการกระตุ้นให้มนุษย์เกิดการรับรู้ในแหล่งท่องเที่ยว ประกอบกับในปัจจุบันมีความเจริญทางด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี ได้พัฒนาให้เกิดความก้าวหน้าทางการขนส่ง การสื่อสาร สื่อมวลชนและสิ่งอำนวยความสะดวกในการเดินทาง สิ่งเหล่านี้เป็นปัจจัยสำคัญให้มนุษย์เกิดการรับรู้และต้องการท่องเที่ยวมากขึ้น

สิ่งดึงดูดใจด้านการท่องเที่ยวมีองค์ประกอบที่สำคัญ 4 ประการ ได้แก่ แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ชาติพันธุ์และการให้ความบันเทิง (Mill, 1990 : 22)

1.1 แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติทุกๆ พื้นที่ที่มีแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่สวยงามประทับใจ ซึ่งเกิดจากลักษณะของธรรมชาติ เช่น เป็นอ่าว แหลม เกาะ หน้าผา โขดหิน ฯลฯ ภูมิอากาศและความสวยงามตามธรรมชาติของพื้นที่นั้น ๆ สภาพธรรมชาติเหล่านี้เป็นสิ่งที่ดึงดูดใจให้มนุษย์เดินทางท่องเที่ยว ภูมิอากาศ และกิจกรรมที่จัดขึ้น ความน่าสนใจของแหล่งท่องเที่ยวอาจเกิดขึ้นได้ 2 ประการคือ สถานที่ที่น่าสนใจ (place) เช่น อุทยานแห่งชาติหมู่เกาะอ่างทอง จังหวัดสุราษฎร์ธานี มีเกาะแม่เกาะอันเป็นบ่อเกิดของทะเลสาปในหุบเขาที่น่าประทับใจ อุทยานแห่งชาติอ่าวพังงามี เขาพิงกัน เขาหมาจู เกาะปันหยี ฯลฯ จังหวัดภูเก็ต มีแหลมพรหมเทพ ขึ้นออกไปจากหน้าผามุ่งสู่ทะเลลึก มีต้นตาลขึ้นบริเวณปลายแหลมยามดวงอาทิตย์ตกในเวลาเย็น จึงเป็นภาพที่สวยงามอันเกิดจากมุมมองจากที่สูงลงสู่ทะเล

เหตุการณ์น่าสนใจ (event) ในบางฤดูกาลจะมีการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ขึ้น เพื่อให้สอดคล้องกับประเพณี วัฒนธรรมของแต่ละท้องถิ่น กิจกรรมนั้นก็กลายเป็นเหตุการณ์ที่น่าสนใจดึงดูดคนมาท่องเที่ยว เช่น ประเพณีลอยกระทงและสงกรานต์จังหวัดเชียงใหม่ ประเพณีแห่เทียนเข้าพรรษาจังหวัดอุบลราชธานี ประเพณีไหลเรือไฟจังหวัดนครพนม ประเพณีแห่พระ จังหวัดสุราษฎร์ธานี ในประเทศ

ไทยมีประเพณีต่างๆ ซึ่งปฏิบัติติดต่อกันมาแต่โบราณมากมายและกระจายอยู่ทุกภูมิภาคของประเทศ ประเพณีดังกล่าวอาจเกิดจากความเชื่อความศรัทธาที่แตกต่างกันแต่พอจำแนกประเภทได้ดังนี้

1) ประเพณีเกิดจากความเชื่อเกี่ยวกับเรื่องผีหรือสิ่งลึกลับ (animism) ก่อให้เกิดประเพณี ฟ้อนผีผด ผีเม็ง ของภาคเหนือ การแห่ผีตาโขนของอำเภอด่านซ้าย จังหวัดเลย หรือ ประเพณี การไหว้ผีบ้าน ผีป่า ผีฝาย ผีน้ำ ของชาวเขาในภาคเหนือของประเทศไทย

2) ประเพณีเกิดจากเรื่องของธรรมชาติ ก่อให้เกิดประเพณี การขอฝนเช่น แห่นางแมว แห่ปลาช่อน แล้วยำปลาช่อนซึ่งหมายถึงพระโพธิสัตว์ ปล่อยในแม่น้ำท่า จังหวัดลำพูน ประเพณี บุญบั้งไฟ จังหวัดยโสธร

3) ประเพณีเกิดจากพุทธศาสนา ก่อให้เกิดประเพณีตักบาตรเทโว ประเพณีชักพระ ประเพณีบวชนาค ประเพณีปล่อยแสงทองของชาวไต จังหวัดแม่ฮ่องสอน

4) ประเพณีเกิดจากศาสนาพราหมณ์ ก่อให้เกิดพระราชพิธีจรดพระนังคัลแรกนาขวัญ หรือประเพณีอื่น ๆ ที่เกี่ยวกับราชสำนัก

บ่อเกิดของประเพณี อาจมีสาเหตุอื่น ๆ ประกอบมากกว่านี้และประเพณีแต่ละอย่างที่เกิดขึ้นก็มีการผสมผสานระหว่าง ความเชื่อ ความศรัทธาหลาย ๆ อย่าง ประเพณี วัฒนธรรมเป็นเอกลักษณ์ประจำชาติ ซึ่งแสดงถึงรากฐานทางประวัติศาสตร์และวิวัฒนาการของชนชาติที่ยาวนาน เป็นแหล่งข้อมูลในการศึกษาอดีต เพื่อเข้าใจปัจจุบันและวางรากฐานของอนาคต ดังนั้น ประเพณี จึงมิได้จัดทำขึ้นเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างเดียวและการจัดประเพณีเพื่อการท่องเที่ยวก็ไม่ควร ทำลายรากฐานของวัฒนธรรมเก่า ความภาคภูมิใจของคนในชาติสำคัญกว่าเงินตราที่ได้มาแล้วต้อง นำเงินตรานั้นมาช่วยยาสังคมใหม่และสภาพจิตใจของมนุษย์

ภูมิอากาศ เป็นสิ่งดึงดูดอย่างหนึ่งในการท่องเที่ยวและเป็นมนต์ขลังทำให้คนเกิดความประทับใจ เรียกร้องให้กลับไปสู่อดีต ณ ที่เก่าอีกครั้งหนึ่ง ประชาชนส่วนมากไปเที่ยวภาคเหนือ ในฤดูหนาวเพราะอากาศเย็น ท้องฟ้าแจ่มใส มีดอกไม้สวยงาม ป่าไม้เขียวขจี เพราะได้รับฝนอย่างเต็มที่ในระยะเดือนสิงหาคม – ตุลาคม นักท่องเที่ยวชอบไปภาคใต้หรือชายทะเลจังหวัดอื่นๆในฤดูร้อนเพราะได้รับลมเย็นจากชายทะเลและสามารถจัดกิจกรรมทางน้ำได้สอดคล้องกับบรรยากาศ ใน

กรณีของต่างประเทศประชาชนในมลรัฐตอนเหนือของสหรัฐอเมริกา จะเดินทางมายังรัฐฟลอริดา เพื่ออาบแดดในฤดูร้อนและประชาชนในมลรัฐทางใต้ซึ่งไม่มีหิมะก็เดินทางไปเล่นสกีที่แถบภูเขา ในมลรัฐโคโลราโดในฤดูหนาว นี่แสดงให้เห็นว่าภูมิอากาศเป็นตัวกำหนดวัตถุประสงค์ในการเดินทางของนักท่องเที่ยว

ที่ตั้งของแหล่งท่องเที่ยวเป็นสิ่งสำคัญอย่างหนึ่ง ในการตัดสินใจเดินทางของนักท่องเที่ยว ถ้าที่ตั้งห่างไกลและขาดสิ่งอำนวยความสะดวกในการเข้าไปถึงความต้องการเดินทางของประชาชน ก็ลดน้อยลง ถึงแม้ว่าสถานที่ท่องเที่ยวจะมีความประทับใจ

แหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติมีความเปราะบางง่าย (fragility) สาเหตุสำคัญที่สุดเกิดจากมนุษย์ ซึ่งหลงเสน่ห์ในธรรมชาติ ได้ทำลายธรรมชาติโดยไม่รู้ตัวหรือบางครั้งก็เจตนา เช่น การเดินทางเข้าไปยังเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าและพักอาศัยในเวลาค่ำคืน ตลอดจนส่งเสียงดังข่มเป็นการรบกวนสัตว์ในการพักผ่อนหลับนอน หาดอาหาร หรือแม้แต่การผสมพันธุ์ อุทยานแห่งชาติทางทะเลบางแห่งจัดเตรียมไว้เพื่อรักษาระบบนิเวศและอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำ เช่น เต่าทะเล ซึ่งต้องวางไข่ชายหาดแต่เมื่อนักท่องเที่ยวเข้าไปเป็นจำนวนมาก เต่าทะเลก็ขึ้นมาวางไข่ไม่ได้ เพราะมีคนรบกวน แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ควรมีการปิดบางฤดูกาลเพื่อให้มีการพักฟื้นแล้วเปิดบางฤดูกาลที่สภาพธรรมชาติเอื้ออำนวย แต่บางแห่งก็ถูกควบคุมโดยสภาพธรรมชาติ เช่น ดอกบัวตองบนดอยแม่ฮูดอ อำเภอบางเขน จังหวัดแม่ฮ่องสอน ประชาชนจะเดินทางไปเที่ยวเฉพาะเดือนพฤศจิกายน ธันวาคม ประมาณ 2 เดือนที่ดอกบัวตองบานเท่านั้น หลังจากนั้นป่าได้ถูกพักฟื้นโดยธรรมชาติ และใน 2 เดือนดังกล่าวแล้ว นักท่องเที่ยวก็จะมุ่งสู่ทุ่งบัวตองอัน เหลืองอร่ามของหุบเขา ดอยแม่ฮูดออีกครั้งหนึ่ง เป็นที่น่าเสียดายว่าในปัจจุบันบริเวณดอยแม่ฮูดอ ได้มีการปลูกป่าสนทดแทนป่าไม้เก่า เมื่อต้นสนเหล่านี้สูงขึ้นก็จะปิดบังหุบเขาอัน เหลืองอร่ามด้วยยอดดอกบัวตอง ความงามและเสน่ห์ของธรรมชาติก็ลดน้อยลงนั่นหมายถึงการลดจำนวนนักท่องเที่ยวและรายได้เข้าสู่จังหวัดแม่ฮ่องสอน

ในปัจจุบันประเทศไทยได้ประกาศแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่ควรอนุรักษ์ จำนวน 263 แห่ง ในพื้นที่ 62 จังหวัด แหล่งธรรมชาติที่ควรอนุรักษ์ดังกล่าวแล้ว ประกอบด้วย น้ำตก ถ้ำ หน้าผา เกาะ อ่าวทะเลสาป ฯลฯ ดังกล่าวแล้ว มีประโยชน์ทางด้านการท่องเที่ยว

1.2 วัฒนธรรม วัฒนธรรมแต่ละพื้นที่ คือ วิถีชีวิตของคนในเขตพื้นที่นั้น ๆ อาจเหมือนกันหรือแตกต่างกัน วัฒนธรรมอาจแสดงออกในรูปแบบของศาสนา สถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์ วิถีชีวิตของประชาชน จารีตประเพณีทั้งอดีตและปัจจุบัน ยกตัวอย่างเช่น วัฒนธรรมบางอย่างของชาวอังกฤษชอบดื่มชาในเวลาบ่ายและพักผ่อนหย่อนใจที่ผับในเวลากลางคืน สิ่งดังกล่าวแล้วเป็นเสน่ห์อย่างหนึ่งในการเชื่อมโยงประเทศอังกฤษ

ในประเทศไทยมีวัฒนธรรมที่ค่อนข้างหลากหลายเพราะเป็นชาติที่มีประวัติศาสตร์ยาวนาน ผลงานของบรรพบุรุษ ทั้งฝ่ายผู้ปกครองและประชาชนได้ร่วมกันสร้างโบราณสถาน โบราณวัตถุ จารีตประเพณีและวิถีชีวิตของแต่ละเผ่าชน ก่อให้เกิดมรดกทางรูปธรรมและนามธรรมอันเป็นบ่อเกิดของแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมเช่น ประวัติศาสตร์ของอาณาจักรล้านนา ซึ่งแผ่ขยายอาณาเขตในดินแดนภาคเหนือตอนบนของประเทศไทย หรือบางครั้งก็ขยายอาณาเขตเข้าสู่รัฐฉานของประเทศเมียนมาร์ ประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีนตอนใต้หรือรวมทั้งดินแดนประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวบางส่วน ก่อให้เกิดโบราณสถานอันเป็นแหล่งท่องเที่ยว เช่น ผลงานด้านศิลปกรรมในสมัยราชวงศ์มังราย (พ.ศ.1839 – 2101) ได้ทำให้จังหวัดเชียงใหม่มีโบราณสถานซึ่งเป็นที่น่าสนใจของนักท่องเที่ยวมากมาย เช่น วัดเจดีย์หลวง วัดพระสิงห์ ธรรมหาวิหาร วัดโพธาราม วัดสวนดอก ฯลฯ ต่อมาเมื่อถูกเมียนมาร์ปกครอง (พ.ศ.2101 – 2317) ก็ได้รับประเพณีวัฒนธรรมและศิลปะจากเมียนมาร์ หลังจากนั้นเมื่อตกเป็นประเทศราชของกรุงเทพฯ (พ.ศ.2317 – 2427) จึงได้มีการสร้างวัฒนธรรมใหม่ผสมผสานกับวัฒนธรรมเก่าของเมียนมาร์และล้านนาในอดีต ประกอบกับการกวาดต้อนหรือการอพยพของชนเผ่าไทย เช่น ไทยยอง ไทยเงิน ไทยลื้อ ไทยใหญ่หรือเงี้ยว จึงเกิดการผสมผสานทางศิลปะและวัฒนธรรมของล้านนา ซึ่งแตกต่างจากภูมิภาคอื่นๆของประเทศกลายเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์ของล้านนาทั้งด้านศิลปะในเชิงจิตรกรรม วรรณกรรม สถาปัตยกรรมและปฏิมากรรม ตลอดจนวิถีชีวิตของประชาชน สิ่งเหล่านี้เป็นแรงดึงดูดใจในการท่องเที่ยวที่สำคัญเมื่อได้รับแรงหนุนจากแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและความสะดวกสบายอื่นๆ ในการท่องเที่ยว

ปัญหามีอยู่ว่าประชาชนผู้มีส่วนร่วมกับอุตสาหกรรมท่องเที่ยวจะรักษาเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมดังกล่าวแล้วไว้นานเพียงไร แต่มิใช่ว่ารักษาไว้เพื่อการท่องเที่ยวอย่างเดียวที่สำคัญยิ่งกว่าการท่องเที่ยววัฒนธรรมคือ มรดกของสังคมไทยที่แสดงถึงความเป็นชนชาติไทยและความภาคภูมิใจของลูกหลานไทย

1.3 ชาคิพันธ์ เหตุผลอีกอย่างในการเดินทางท่องเที่ยวของประชาชน ก็เพื่อต้องการเยี่ยมเพื่อนและญาติมิตร คนที่มีความต้องการที่จะกลับไปเยี่ยมเยียนแผ่นดินเดิมของตนเอง ยกตัวอย่างเช่น ชาวบอสตัน (Boston) ในสหรัฐอเมริกา เดินทางมาสู่ไอร์แลนด์ และชาวเมืองโตรอนโต (Toronto) ในแคนาดา ต้องการเดินทางสู่สกอตแลนด์ (Scotland) ในระยะแรกก็ต้องการเยี่ยมญาติ การกระทำดังกล่าวแล้วในช่วงอายุคนต่อมาเมื่อญาติมิตรห่างเหินออกไปก็กลายเป็นประเพณีในการเดินทางมาเยี่ยมบ้านเกิดของบรรพบุรุษ (Mill, 1990: 24) เช่นเดียวกับคนจีนในประเทศไทย ต้องการเดินทางไปเมืองจีน เหตุผลอย่างหนึ่งต้องการเยี่ยมเยียนมาตุภูมิเดิม

1.4 แหล่งบันเทิง นักท่องเที่ยวต้องการเดินทางไปยังสถานที่ท่องเที่ยวก็เพราะมีแหล่งบันเทิงสำหรับพักผ่อนหย่อนใจจัดไว้ให้ แหล่งบันเทิงมิใช่หมายถึงสถานเริงรมย์ยามราตรีเพียงอย่างเดียว แต่อาจหมายถึงสวนสัตว์ สวนสาธารณะ สนามกีฬา ฯลฯ แหล่งบันเทิงที่ดี ควรให้ประชาชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมที่จัดขึ้นด้วย มิใช่เป็นฝ่ายนั่งชมเพียงอย่างเดียว เช่น ให้ร่วมกิจกรรมกับการแสดงของสัตว์ ซึ่งจัดขึ้นในสวนสัตว์ ซึ่งพิจารณาแล้วว่าปลอดภัย

2. สิ่งอำนวยความสะดวก สิ่งดึงดูดใจทางด้านท่องเที่ยว ได้นำประชาชนไปยังแหล่งท่องเที่ยว การอำนวยความสะดวกและบริการต่าง ๆ เมื่อนักท่องเที่ยวไปถึงสถานที่ดังกล่าวแล้ว จึงเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่ง เพราะว่่านักท่องเที่ยวยามเดินทางห่างไกลจากบ้าน ต้องการสิ่งจำเป็นหลายอย่างในการตอบสนองความต้องการของชีวิต เช่น ต้องการที่พัก อาหาร การบริการและสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ในการเดินทาง

สิ่งอำนวยความสะดวกที่สำคัญในการท่องเที่ยวมี 4 ประการได้แก่ ที่พัก ร้านอาหาร และเครื่องคี่ม สถานบริการ เช่น ร้านขายของที่ระลึก ร้านซักรีด สถานที่นันทนาการ ฯลฯ และปัจจัยพื้นฐานในทางเศรษฐกิจ (Mill, 1990: 24-26)

2.1 ที่พัก ที่พักเป็นสิ่งสำคัญในการเดินทางนักท่องเที่ยวอาจพักกับญาติหรือเพื่อน แต่อีกส่วนหนึ่งก็ต้องการที่พัก ซึ่งต้องเช่าอาศัยอยู่ชั่วคราวในแหล่งท่องเที่ยว ที่พักอาจมีหลายประเภท เช่น โรงแรม รีสอร์ท เกสต์เฮ้าส์ หรือที่พักลักษณะอื่นๆ ในปี พ.ศ. 2536 นักท่องเที่ยวระหว่างประเทศ พักในโรงแรมร้อยละ 98.02 เกสต์เฮ้าส์ร้อยละ 0.30 และที่พักลักษณะอื่น ๆ ร้อยละ 1.68 (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2537: 11)

2.2 ร้านอาหารและเครื่องดื่ม นักท่องเที่ยวจะใช้จ่ายเป็นค่าอาหารและเครื่องดื่มมากกว่าปกติเมื่อเดินทางท่องเที่ยว การจัดหาอาหารในแหล่งท่องเที่ยว ต้องมีทั้งอาหารประจำชาติของนักท่องเที่ยว และอาหารของท้องถิ่น เพราะอาหารทั้งสองประเภทเป็นสิ่งที่นักท่องเที่ยวต้องการเช่น ชาว อังกฤษ ชอบดื่มชา อาหารประเภทปลา และมันฝรั่งทอด แต่ชาวอเมริกันต้องการแฮมเบอร์เกอร์และน้ำเย็น (Mill, 1990: 25) หรือชอบดื่มกาแฟ

ในปัจจุบันนี้ธุรกิจร้านอาหารได้ขยายตัวอย่างรวดเร็ว เพื่อตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยว และประชาชนในท้องถิ่น ธุรกิจดังกล่าวแล้วมีแนวโน้มจะเจริญเติบโตอย่างรวดเร็วในอนาคต เพราะนักท่องเที่ยวเพิ่มขึ้น อย่างไรก็ตาม รายได้ซึ่งได้จากอาหารและเครื่องดื่ม ส่วนหนึ่งจะถูกส่งออกนอกประเทศ โดยการสั่งซื้อสินค้าประเภทอาหาร และเครื่องดื่มเข้ามาบริการนักท่องเที่ยว

2.3 สถานบริการ สถานบริการเช่น ร้านขายของที่ระลึก ร้านซักรีด สถานที่นันทนาการ ฯลฯ เป็นสิ่งสำคัญอย่างหนึ่งในการอำนวยความสะดวกสบายให้แก่นักท่องเที่ยวซึ่งแหล่งท่องเที่ยวต้องจัดขึ้นให้เพียงพอกับความต้องการ การลงทุนกิจกรรมด้านนันทนาการบางอย่างก็ลงทุนไม่มากนัก เช่น การปั่นจักรยาน การดำน้ำดูปะการัง การว่ายน้ำ การเล่นเรือ การขี่ม้า ฯลฯ นับเป็นการสร้างงานและการกระจายรายได้ได้อย่างหนึ่งให้แก่บุคคลในท้องถิ่น ในด้านร้านขายของที่ระลึก นอกจากเป็นการฟื้นฟูศิลปวัฒนธรรมแล้ว ยังเป็นการสร้างรายได้ให้เกิดขึ้นแก่ประเทศชาติด้วย จากการวิเคราะห์ค่าใช้จ่ายของนักท่องเที่ยวระหว่างประเทศในปี พ.ศ. 2536 นักท่องเที่ยวดังกล่าว ใช้จ่ายเงินในการซื้อสินค้าจำนวนสูงสุดร้อยละ 42.76 คิดเป็นจำนวนเงิน 54,650 ล้านบาท (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2537: 15)

2.4 ปัจจัยพื้นฐานทางการผลิต ในด้านการท่องเที่ยวปัจจัยพื้นฐานทางการผลิตที่สำคัญได้แก่ ระบบสื่อสาร การคมนาคม สาธารณูปโภค ในแหล่งท่องเที่ยวมีความจำเป็นอย่างยิ่งทั้งนี้เพราะทำให้เกิดความสะดวกในการจองที่พัก การติดต่อกับครอบครัว ความสะดวกสบายในการเดินทางและความสุขความเพลิดเพลินในการพักผ่อน ทั้งนี้เพื่อให้เกิดความประทับใจในการท่องเที่ยว ปัจจัยพื้นฐานดังกล่าวแล้ว นอกจากอำนวยความสะดวกสบายแก่นักท่องเที่ยวแล้ว ยังทำให้ท้องถิ่นเกิดการพัฒนาและส่งผลกระทบต่อประชาชนในท้องถิ่นด้วย

3. การขนส่ง การท่องเที่ยวเกิดจากการที่ประชาชนต้องการเดินทางไปสู่สถานที่ซึ่งมีความแตกต่างในด้านวัฒนธรรม ภูมิอากาศ และภูมิประเทศ เพื่อสัมผัสสิ่งที่แปลกออกไปจากประสบ

**สำนักหอสมุด
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์**

15

วพ
S
946
T35
237
c1

การณ้เดิม ดังนั้นการขนส่งจึงเป็นสิ่งสำคัญในการนำนักท่องเที่ยวไปยังแหล่งท่องเที่ยวอย่างรวดเร็ว สะดวกสบายและปลอดภัย ความแตกต่างของลักษณะทางภูมิศาสตร์ทำให้ประชาชนใน สก็อตแลนด์ ต้องการเดินทางไปอาบแดดในแถบชายหาดของเมดิเตอร์เรเนียน (Mediterranean) ใน ฤดูหนาว เพราะชายหาดดังกล่าวอากาศอบอุ่นและมีแสงแดด ในทำนองเดียวกันประชาชนใน สหรัฐอเมริกาบริเวณมลรัฐทางด้านตะวันออกเฉียงเหนือต้องเดินทางมาอาบแดดในมลรัฐแคลิฟอร์เนีย (California) (Mill, 1990: 27)

การเดินทางของประชาชนมิได้วัดเป็นรูปแบบของระยะทาง แต่วัดด้วยเวลาของการเดินทางถึงแม้ว่าระยะทางจะไกล แต่ถ้าประหยัดเวลาในการเดินทางประชาชนก็พร้อมที่จะเดินทางไปยัง แหล่งท่องเที่ยว การปรับปรุงยานพาหนะ ถนน และระบบจราจรให้ดีขึ้น เป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งใน การเดินทางจากสนามบินของประเทศหนึ่งไปสู่ประเทศหนึ่งอย่างรวดเร็ว แต่ต้องเสียเวลาเพราะ ระบบการจราจรติดขัดเมื่อเดินทางจากสนามบินเข้าสู่ตัวเมือง นอกจากนี้ระเบียบการในการ โดยสารเครื่องบินก็ก่อปัญหาให้เกิดความล่าช้าเช่นเดียวกัน เช่น ต้องให้ผู้โดยสารไปแสดงตัวขอรับ บัตรที่นั่งก่อนกำหนดเวลาเดินทาง 1-2 ชั่วโมง สำหรับการเดินทางไปต่างประเทศหรือ 30 นาที สำหรับการเดินทางภายในประเทศ ข้อบกพร่องดังกล่าวแล้วควรรีบปรับปรุงแก้ไขเพื่อให้การเดินทาง สะดวกขึ้น

การเดินทางโดยรถยนต์ก็มีข้อบกพร่องหลายประการที่ควรแก้ไข นอกจากข้อบกพร่องเกี่ยว กับยานพาหนะไม่ได้ตรวจสภาพก่อนการเดินทางแล้ว การปฏิบัติตามกฎจราจรอย่างเคร่งครัดก็เป็น สิ่งสำคัญอย่างหนึ่ง การเดินทางโดยพาหนะรถยนต์ในเวลา 1 วันไม่ควรเดินทางเกินกว่า 600 ไมล์ หรือ 948 กิโลเมตร แต่ระยะทางที่เหมาะสมควรเดินทางวันละ 350 ไมล์หรือ 553 กิโลเมตร และ ควรให้นักท่องเที่ยวหยุดพัก ทุก ๆ 2 ชั่วโมงในการเดินทางเพื่อมิให้เกิดความเคร่งเครียดมากเกินไป (Mancini, 1990: 206 อ้างถึงใน ชูสิทธิ์, 2540)

4. การต้อนรับ การต้อนรับนักท่องเที่ยวของประชาชนแต่ละพื้นที่ย่อมแตกต่างกันออกไป การต้อนรับเป็นสิ่งสำคัญมาก ทั้งนี้เพราะเมื่อนักท่องเที่ยวต้องการกลับไปยังสถานที่เดิม ความ ประทับใจที่เขาได้รับเกิดจากการต้อนรับของประชาชนหรือพนักงานบริการในพื้นที่มากกว่าสภาพ ธรรมชาติของแหล่งท่องเที่ยว ดังนั้นพื้นที่ใดเป็นแหล่งท่องเที่ยวต้องตระหนักถึงความสำคัญ ดังกล่าวแล้ว

แหล่งท่องเที่ยวอาจทำให้ประชาชนในท้องถิ่น เกิดเจตนาคิดที่คือนักท่องเที่ยวได้หลายประการและเน้นให้เห็นว่างานบริการมีลักษณะพิเศษซึ่งต้องใช้แรงงานคนที่มีความสุภาพอ่อนน้อม ซื่อสัตย์ รวดเร็ว ว่องไว บุคลิกภาพดี และมีจิตใจเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อผู้อื่น พร้อมจะรับใช้บุคคลอื่น อยู่ตลอดเวลา โดยมีได้คิดแต่คำตอบแทนเป็นหลักสำคัญ

อุตสาหกรรมท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมบริการ ซึ่งใช้แรงงานคนเป็นหลัก การขายสินค้าหรือบริการด้านการท่องเที่ยว ต้องทำให้นักท่องเที่ยวเกิดความประทับใจให้มากที่สุด องค์ประกอบพื้นฐาน 4 ประการซึ่งกล่าวมาแล้ว ได้แก่

1. สิ่งดึงดูดใจภายในประกอบด้วย แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ วัฒนธรรม ชาติพันธุ์ และแหล่งบันเทิง

2. สิ่งอำนวยความสะดวก ได้แก่ ที่พัก ร้านอาหาร และเครื่องดื่ม สถานบริการและปัจจัยพื้นฐานทางการผลิต

3. การขนส่ง

4. การต้อนรับ

ปัจจัยพื้นฐาน 4 ประการดังกล่าวแล้วเป็นแรงจูงใจสำคัญทำให้มนุษย์มีความต้องการเดินทางท่องเที่ยว และเกิดความประทับใจ กลับมาท่องเที่ยวใหม่ในแหล่งท่องเที่ยวเดิม การผลิตซ้ำในด้านเศรษฐกิจจึงเกิดขึ้น

การท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมที่ใหญ่ที่สุดในโลก แต่ผลกระทบต่าง ๆ ย่อมเกิดขึ้นมากมายอุตสาหกรรมท่องเที่ยว เป็นอุตสาหกรรมที่เปราะบางในเรื่องทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรม การวางแผนการท่องเที่ยวโดยไม่พิจารณาอย่างรอบคอบอาจส่งผลกระทบต่อสังคมส่วนรวมได้ง่าย การได้รับผลประโยชน์ทางด้านเศรษฐกิจอย่างเดียวไม่เป็นการเพียงพอ ต้องคำนึงถึงความมั่นคงทางด้านสังคมและศิลปวัฒนธรรมด้วย ดังนั้นพื้นที่ใดมีการท่องเที่ยวพื้นที่นั้นต้องตระหนักถึงคุณค่าของการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรมควบคู่ไปด้วยจึงเกิดการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนและได้รับการยอมรับจากมวลชน

ความหมายของการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน

การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (sustainable tourism) เป็นแนวความคิดที่เกิดจากการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development) เป็นทฤษฎีที่ช่วยความสัมพันธ์ระหว่างความต้องการที่จะพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศกำลังพัฒนากับความจำเป็นในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ เพื่อการใช้งานในอนาคต

การท่องเที่ยวที่ยั่งยืน คือ การบริหารจัดการการท่องเที่ยวให้มีการพัฒนาในทุกๆ ด้านอย่างรอบคอบ ระมัดระวัง เกิดผลดีต่อเศรษฐกิจ สังคมและความงดงามทางสุนทรียภาพ มีการจัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมอย่างชาญฉลาด เกิดประโยชน์สูงสุดและยาวนาน โดยไม่ทำให้สูญเสียเอกลักษณ์ทางธรรมชาติและวัฒนธรรมของท้องถิ่น

การจัดการการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน จะมีผลดีต่อท้องถิ่นในด้านการสร้างเศรษฐกิจชุมชน มีการพัฒนาตามแผนอย่างมีความรับผิดชอบ โดยส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมน้อยที่สุด และประชาชนในท้องถิ่นมีคุณภาพชีวิตที่ดีมีความพร้อมและพึ่งพาตัวเองได้ (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2539)

มาตรา (2539) ได้ให้คำจำกัดความการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน หมายถึง การจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศให้คงรายได้ทางการเงินและการจ้างงานสูงสุดไว้ได้ นอกจากนี้ยังเน้นการผดุงไว้ซึ่งองค์ประกอบทางสังคมวัฒนธรรมของประชากร ทั้งที่เกี่ยวข้องโดยตรงหรือโดยอ้อมกับธุรกิจท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน

หลักการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนประกอบด้วยส่วนที่สำคัญดังนี้

1) Using resource sustainable คือ การอนุรักษ์และใช้ทรัพยากรอย่างพอดีทั้งที่เป็นทรัพยากรธรรมชาติ สังคม และวัฒนธรรม เป็นสิ่งที่สำคัญและเป็นแนวทางทำธุรกิจในระยะยาว

2) Reducing over – consumption and waste คือ การลดการบริโภคที่มากเกินไปและการลดของเสียจะช่วยลดค่าใช้จ่ายในการทำนุบำรุงสิ่งแวดล้อมที่ถูกทำลายในระยะยาว และเป็น การเพิ่มคุณภาพของการท่องเที่ยว

3) Maintaining diversity คือ การรักษาและส่งเสริมความหลากหลายของธรรมชาติสังคม และวัฒนธรรมมีความสำคัญต่อการท่องเที่ยวในระยะยาว และช่วยขยายฐานของอุตสาหกรรม การท่องเที่ยว

4) Integrating tourism into planning คือ การประสานการพัฒนาการท่องเที่ยวเข้ากับ กรอบแผนกลยุทธ์การพัฒนาแห่งชาติ การพัฒนาท้องถิ่นและการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมจะ ช่วยขยายศักยภาพการท่องเที่ยวในระยะยาว

5) Supporting local economics คือ การท่องเที่ยวที่รองรับกิจกรรมทางเศรษฐกิจของ ท้องถิ่น โดยพิจารณาด้านราคาและคุณค่าของสิ่งแวดล้อมไว้ ไม่เพียงแต่ทำให้เกิดการประหยัดแต่ ยังป้องกันสิ่งแวดล้อมไม่ให้ถูกทำลายอีกด้วย

6) Involving local communities คือ การมีส่วนร่วมอย่างเต็มที่ของท้องถิ่นในสาขาการ ท่องเที่ยว ไม่เพียงแต่สร้างผลตอบแทนแก่ประชาชนและสิ่งแวดล้อมโดยรวม แต่ยังช่วยยกระดับ คุณภาพการจัดการท่องเที่ยวอีกด้วย

7) Consulting stakeholders and the public คือ การปรึกษาหารือกันอย่างสม่ำเสมอ ระหว่างผู้ประกอบการ ประชาชนท้องถิ่น องค์กรและสถาบันที่เกี่ยวข้องมีความจำเป็นในการที่จะ ร่วมงานไปในทิศทางเดียวกัน รวมทั้งร่วมแก้ปัญหาและลดข้อขัดแย้งในผลประโยชน์ที่แตกต่างกัน

8) Training staff คือ การฝึกอบรม โดยสอดแทรกแนวคิดและวิธีปฏิบัติในการพัฒนา แบบยั่งยืนต่อบุคลากรท้องถิ่นทุกระดับ จะช่วยยกระดับการบริการการท่องเที่ยว

9) Marketing tourism responsibly คือ การตลาดที่จัดเตรียมข้อมูลข่าวสารอย่างพร้อม มวลจะทำให้นักท่องเที่ยวเข้าใจและเคารพในสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ สังคม และวัฒนธรรมของ แหล่งท่องเที่ยวและจะช่วยยกระดับความพอใจของนักท่องเที่ยวด้วย

10) Undertaking research คือ การวิจัยและการติดตามตรวจสอบอย่างมีประสิทธิภาพ จำเป็นต่อการช่วยแก้ปัญหา และเพิ่มผลประโยชน์ต่อแหล่งท่องเที่ยวและนักลงทุน

การจัดการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน เป็นแนวคิดสำหรับประยุกต์ใช้กับการท่องเที่ยวทุกประเภท อย่างไรก็ตามการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นรูปแบบหนึ่งของการท่องเที่ยวที่เน้นหลักการของการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนเพื่อนำไปสู่คุณภาพของการจัดการแหล่งท่องเที่ยวและรักษาสภาพแวดล้อม

แนวคิดและหลักการเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ความหมายของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

การท่องเที่ยวเชิงนิเวศมาจากภาษาอังกฤษว่า “Ecotourism” ซึ่งเป็นคำผสมระหว่างคำว่า Ecology หรือนิเวศวิทยา กับคำว่า Tourism หรือการท่องเที่ยว นอกจากนี้ในวงการท่องเที่ยวยังมีการใช้คำภาษาอังกฤษอื่นๆ ที่สำคัญ เช่น “Nature Tourism” หรือ “Biotourism” หรือ “Green Tourism” แทน Ecotourism ได้เช่นกัน เพื่อบอกให้เห็นว่าเป็นรูปแบบของการท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับธรรมชาติหรือวัฒนธรรมท้องถิ่น

Ceballos - Lascurain, H.(1988) แห่งสหภาพสากลว่าด้วยการอนุรักษ์ (International Union for the Conservation of Nature and Natural Resources – IUCN) ถือว่าเป็นบุคคลแรกที่กำหนดความหมายของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เป็นการท่องเที่ยวรูปแบบหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับการเดินทางไปยังแหล่งธรรมชาติ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อชื่นชมศึกษา เรียนรู้ และเพลิดเพลินไปกับทัศนียภาพ พืชพรรณและสัตว์ป่า ตลอดจนลักษณะทางวัฒนธรรมที่ปรากฏในแหล่งธรรมชาติเหล่านั้น นอกจากนี้ยังองค์กรภาคเอกชนที่มีบทบาทโดยตรงเกี่ยวกับการศึกษาวางแผนและเผยแพร่ความรู้ด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ คือ The Ecotourism Society (1991) ได้กำหนดความหมายของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศว่า เป็นการเดินทางไปเยือนแหล่งธรรมชาติ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเรียนรู้ถึงวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ธรรมชาติด้วยความระมัดระวังไม่ให้เกิดการเปลี่ยนแปลงหรือทำลายคุณค่าของระบบนิเวศ และในขณะเดียวกันก็ช่วยสร้างโอกาสทางเศรษฐกิจที่ส่งผลให้การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและเกิดประโยชน์ต่อประชาชนท้องถิ่น

ความเป็นมาและแนวคิดเรื่องการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (ecotourism) เป็นรูปแบบหนึ่งของการท่องเที่ยวที่มุ่งให้เกิดการดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยวและทรัพยากรต่างๆ โดยเฉพาะระบบนิเวศของแหล่งท่องเที่ยว การท่องเที่ยวเชิงนิเวศจึงเป็นส่วนหนึ่งของการท่องเที่ยว ซึ่งเป็นการท่องเที่ยวที่พัฒนาไปสู่การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (sustainable tourism) ตามปรัชญาสากลว่าด้วยการพัฒนาสิ่งแวดล้อมที่ยั่งยืน (Environmentally Sustainable Development – Agenda 21) โดยเมื่อพิจารณาจากรูปแบบการท่องเที่ยวที่มีอยู่ จะเห็นว่าการท่องเที่ยวเชิงนิเวศครอบคลุมในบางส่วนของการท่องเที่ยวทุกรูปแบบ ในกลุ่มที่เป็นการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย, 2539)

จุดกำเนิดของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเกิดขึ้นจากแนวคิดที่สำคัญของแนวคิดผนวกกันคือ แนวคิดของการพัฒนาอย่างยั่งยืน (sustainable development) และแนวคิดทางด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ (natural resources conservation) ซึ่งเป็นการท่องเที่ยวเชิงนิเวศประกอบด้วยสาระสำคัญ 4 ประการดังต่อไปนี้

1. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเกี่ยวข้องกับพื้นที่ธรรมชาติและอาจรวมไปถึงแหล่งประวัติศาสตร์ โบราณคดีและวัฒนธรรมที่ปรากฏในพื้นที่ธรรมชาตินั้นด้วย โดยจะมุ่งเน้นที่คุณค่าของธรรมชาติหรือลักษณะเด่นที่เป็นเอกลักษณ์ของแหล่งท่องเที่ยว เป็นสิ่งดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยว ไม่ใช่เป็นการเน้นที่การเสริมแต่งหรือการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ
2. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เป็นการท่องเที่ยวที่ทุกฝ่ายมีความรับผิดชอบต่อสภาพแวดล้อม ธรรมชาติ ระบบนิเวศ และวัฒนธรรมท้องถิ่น โดยเป็นการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนไม่ทำลายและทำให้สิ่งแวดล้อมหรือธรรมชาติเสื่อมโทรม
3. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเน้นให้นักท่องเที่ยวได้สัมผัส เรียนรู้ หรือมีประสบการณ์กับสภาพแวดล้อมธรรมชาติโดยตรง และเปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวได้ศึกษาเรียนรู้สภาพแวดล้อมธรรมชาติซึ่งนอกจากจะได้รับความพึงพอใจแล้วยังจะเป็นการเสริมสร้างจรรยาบรรณด้านสิ่งแวดล้อมเชิงบวกด้วย

4. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศจะต้องเป็นการท่องเที่ยวที่ให้ประโยชน์กลับคืนสู่ธรรมชาติและ การอนุรักษ์ธรรมชาติ ในขณะที่เดียวกันจะเอื้อประโยชน์ต่อชุมชนท้องถิ่นทั้งทางตรงและทางอ้อม

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2539) กล่าวถึงหลักการของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Principles of Ecotourism) ที่สำคัญ 8 ประการดังนี้

1. มีพื้นฐานอยู่บนธรรมชาติ วัฒนธรรมและชุมชน (nature – based/cultural – based / community – base (sustainable management)
2. มีการบริหารจัดการที่ยั่งยืน (sustainable management)
3. คำนึงถึงเรื่องสังคมและวัฒนธรรม (inclusive of social and cultural aspect)
4. ให้ความรู้กับนักท่องเที่ยวและคนในท้องถิ่น (education to tourist and local people)
5. คนท้องถิ่นได้รับประโยชน์ (benefit to local people)
6. คนท้องถิ่นมีส่วนร่วม (involvement of local people)
7. แหล่งท่องเที่ยวต้องเป็นของแท้ ดั้งเดิม (product authentic)
8. นักท่องเที่ยวมีความพอใจ (tourist satisfactoriness)

ในการบริหารการจัดการพื้นที่แหล่งท่องเที่ยว สามารถดำเนินการการบริหารจัดการได้ทั้ง ในรูปแบบทางราชการหรือเอกชน ทั้งนี้เพื่อให้มีความสอดคล้องกับแนวทางในการดำเนินการ บริหารจัดการในแต่ละพื้นที่ ทั้งนี้ในรูปแบบของการจัดการบริหารในรูปแบบของราชการจะ เสนอรูปแบบให้มืองค์กรรับผิดชอบที่ชัดเจน ส่วนในรูปแบบของราชการกึ่งเอกชนจะเสนอรูปแบบ ให้มีการพัฒนาองค์กรที่มีทิศทาง รวมทั้งมีบทบาทในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวด้วยตนเอง

องค์ประกอบและวัตถุประสงค์ของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

การท่องเที่ยวเชิงนิเวศมีการให้คำจำกัดความอย่างหลากหลาย แต่ทั้งหมดได้เน้นการท่องเที่ยวที่มีความรับผิดชอบต่อ (responsible) ในการท่องเที่ยวธรรมชาติ (nature) เป็นหลักมีการจัดการรักษาสิ่งแวดล้อม (environmentally management) และการให้การศึกษา (education) แก่ผู้เกี่ยวข้อง สำหรับในประเทศไทยมีความจำเป็นที่จะกำหนดคำจำกัดความในลักษณะที่ทำให้เกิดความชัดเจน ในหมู่ผู้เกี่ยวข้อง (สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย, 2540) กล่าวคือ

1. องค์ประกอบด้านพื้นที่ เป็นการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติเป็นหลักที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น ทั้งนี้รวมถึงแหล่งวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศในพื้นที่ของแหล่งนั้น จึงเป็นการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวที่มีพื้นฐานอยู่กับธรรมชาติ (Nature based Tourism)

2. องค์ประกอบด้านการจัดการ เป็นการท่องเที่ยวที่มีการจัดการอย่างยั่งยืนเพื่อให้เป็นการท่องเที่ยวที่มีความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อมและสังคม การจัดการที่ยั่งยืน ครอบคลุมถึงการอนุรักษ์ทรัพยากรการจัดการสิ่งแวดล้อมและการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างมีขอบเขต

3. องค์ประกอบด้านกิจกรรมและกระบวนการ เป็นการท่องเที่ยวที่เอื้อต่อกระบวนการเรียนรู้ โดยมีการให้การศึกษาเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมและระบบนิเวศของแหล่งท่องเที่ยวเป็นการเพิ่มพูนความรู้ ประสบการณ์ ความประทับใจเพื่อสร้างความตระหนักและปลูกจิตสำนึกที่ถูกต้องทั้งต่อนักท่องเที่ยว ประชาชนท้องถิ่นและผู้ประกอบการที่เกี่ยวข้อง จึงเป็นการท่องเที่ยวสิ่งแวดล้อมศึกษา

4. องค์ประกอบด้านการมีส่วนร่วม เป็นการท่องเที่ยวที่คำนึงถึงการมีส่วนร่วมของชุมชนและประชาชนท้องถิ่นที่มีส่วนร่วมเกือบตลอดกระบวนการ เพื่อก่อให้เกิดผลประโยชน์ต่อท้องถิ่น โดยประโยชน์ต่อท้องถิ่นที่ได้หมายความรวมถึงการกระจายรายได้ การยกระดับคุณภาพชีวิตและการได้รับผลตอบแทน เพื่อกลับมาบำรุงรักษาและจัดการแหล่งท่องเที่ยวด้วย และในที่สุดแล้วท้องถิ่นสามารถควบคุมการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างมีคุณภาพท้องถิ่นในที่นี่ เริ่มต้นจากระดับรากหญ้า (grass root) จนถึงการปกครองท้องถิ่น และอาจรวมการมีส่วนร่วมของผู้เกี่ยวข้อง

กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

กิจกรรมท่องเที่ยวเชิงนิเวศมีหลากหลาย แต่ทั้งหมดอาศัยธรรมชาติเป็นทรัพยากรพื้นฐานในการรองรับกิจกรรมโดยจะต้องมีเรื่องของการเรียนรู้ และได้รับประสบการณ์เกี่ยวกับธรรมชาติเข้ามาเกี่ยวข้อง เช่น การเดินป่า (hiking / trekking) กิจกรรมศึกษาธรรมชาติ (nature education) กิจกรรมถ่ายรูปธรรมชาติบันทึกวีดีโอ เทปเสียงธรรมชาติ (nature photography video taping and sound of nature audio taping) กิจกรรมส่อง / ดูนก (bird watching) กิจกรรมศึกษา/เที่ยวถ้ำ (cave exploring / visiting) กิจกรรมการศึกษาท้องฟ้าและดาราศาสตร์ (sky interpretation) กิจกรรมล่องเรือศึกษาธรรมชาติ (boat sightseeing) กิจกรรมพายเรือแคนู (canoeing) / เรือคะยัค (kayak) / เรือบด (rowboating) กิจกรรมดำน้ำ ชมปะการังน้ำตื้น (snorkel or skin diving) กิจกรรมน้ำลึก (scuba dieting) กิจกรรมการล่องแก่ง (Rafting)

สำหรับกิจกรรมท่องเที่ยวที่อาศัยธรรมชาติ เป็นส่วนสำคัญในการประกอบกิจกรรมแต่ไม่ได้เน้นถึงประสบการณ์หรือการเรียนรู้เกี่ยวกับธรรมชาติมากนัก จัดเป็นประเภทกิจกรรมท่องเที่ยวที่เน้นการได้ใกล้ชิดชื่นชมธรรมชาติ (appreciative recreational activities) และกิจกรรมท่องเที่ยวที่เน้นการผจญภัยตื่นเต้นท้าทายกับธรรมชาติ (adventurous recreational activities) เช่น กิจกรรมชมทิวทัศน์ธรรมชาติในบรรยากาศที่สงบ (relaxing) กิจกรรมขี่จักรยานตามเส้นทางธรรมชาติ (terrain / mountain biking) และกิจกรรมปีน / ไต่เขา (rock / mountain climbing) เป็นต้น กิจกรรมเหล่านี้สามารถสนับสนุนให้มีส่วนร่วมกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศได้

กิจกรรมล่องแก่ง (rafting)

กิจกรรมล่องแก่ง เป็นกิจกรรมหนึ่งที่จัดอยู่ในกิจกรรมเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ในกลุ่มกิจกรรมที่เน้นความตื่นเต้นผจญภัย กล่าวถึงกิจกรรมล่องแก่งเป็นกิจกรรมที่มุ่งเน้นให้นักท่องเที่ยวได้สัมผัสธรรมชาติและได้รับความตื่นเต้นสนุกสนานเร้าใจ จากความเร็วของกระแสน้ำ ความต่างระดับของลำน้ำและสภาพภูมิทัศน์สองฝั่ง การล่องแก่งจะต้องมีไกด์ที่มีความสามารถในการควบคุมแพ และมีความรู้ด้านธรรมชาติวิทยา จำนวนนักท่องเที่ยวต่อแพยาง 1 ลำ ประมาณ 4 – 6 คน ขึ้นอยู่กับขนาดของแพ ก่อนการประกอบกิจกรรมล่องแก่งควรจะต้องมีการแนะนำวิธีปฏิบัติตนในขณะที่อยู่ในแพ เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้รับความปลอดภัยและประสบการณ์ที่ดีจากการประกอบกิจกรรม

อาจจัดให้มีการพักแรมริมฝั่งเสริมจากกิจกรรมล่องแก่ง กิจกรรมนี้จำเป็นจะต้องจัดให้มีจุดขึ้น – ลง แพ และมีทรัพยากรนั้นหนาแน่นที่น่าสนใจประกอบ ดังนี้

(1) ลำน้ำที่มีเกาะแก่ง มีความต่างระดับและกระแสน้ำเชี่ยวเป็นแห่งๆ แต่ไม่อันตรายมากนัก และไม่ยากในการบังคับแพ

(2) สภาพภูมิทัศน์สองฝั่งที่สวยงามแปลกตา มีลักษณะภูมิประเทศหลากหลาย เช่น หน้าผา เนินเขา พืชพรรณ น้ำตก

(3) มีจุดขึ้นและลงแพที่ราบชายฝั่งในการพัฒนาพื้นที่เพื่อกิจกรรมดังกล่าว

(4) แพยาง หรือแพไม้ไผ่

ปัจจุบันการล่องแก่งมี 2 ลักษณะคือการล่องแก่งด้วยแพไม้ไผ่และด้วยเรือยาง

การล่องแก่งโดยใช้เรือยาง Hilmi และ Cordes (1993) กล่าวว่า แพยางเป็นรูปแบบใหม่สำหรับการล่องแก่งในลำน้ำในป่า แพยางได้มีการพัฒนามาจากแพที่ใช้ช่วยชีวิตทหารในทะเลจากสงครามโลกครั้งที่ 2 ในสหรัฐอเมริกา การผจญภัยในสายน้ำ White water ได้รับความนิยอย่างสูงจากนักท่องเที่ยว ถึงแม้ว่าในการล่องแก่งนั้นจะมีข้อจำกัดคือสามารถล่องตามกระแสน้ำอย่างเดียว การบรรทุกสัมภาระและจำนวนคนโดยสารก็ถูกจำกัดเช่นกัน ซึ่งเรือลำหนึ่งจะมีสองส่วน คือส่วนที่นั่งของผู้โดยสารและส่วนที่วางสัมภาระเท่านั้น การล่องแก่งนั้นต้องมีเกาะแก่งก้อนหิน และกระแสน้ำที่รุนแรงขวางอยู่ แพยางที่ใช่จะต้องทำจากวัสดุที่ทนต่อการกระแทกจึงทำให้นักท่องเที่ยวปลอดภัยในเรื่องที่ว่าบางส่วนแพอาจถูกกระแทกจนได้รับความเสียหายจนอาจทำให้แพจมได้ เพราะส่วนที่ไม่ได้รับความเสียหายที่จะสามารถพยุงให้ลอยต่อไปได้ ข้อควรระวังเกี่ยวกับสัมภาระควรนำทุกอย่างใส่ถุงกันน้ำก่อนนำลงแพเพื่อป้องกันความเสียหายได้

ระดับความรุนแรงของแก่ง ที่จะสร้างความตื่นเต้นในการเดินทางล่องแพ ตามมาตรฐานสากล ดังนี้

(1) ระดับ 1	ง่ายมาก	มีแก่งเล็กน้อย
(2) ระดับ 2	ธรรมดา	น้ำไหลแรงขึ้น มีแก่งที่ต้องใช้เทคนิค
(3) ระดับ 3	ปานกลาง	เริ่มมีแก่งนำต้นตื้นใช้เทคนิคการพายสูงขึ้น
(4) ระดับ 4	ยาก	มีแก่งที่ต้องใช้เทคนิคและทักษะในการพาย
(5) ระดับ 5	ยาก	น้ำไหลเชี่ยว ต้องใช้เทคนิคและประสบการณ์การพายสูงและต้องมีความระมัดระวัง
(6) ระดับ 6	อันตราย	ไม่เหมาะกับการล่องแก่ง

นอกจากนี้ ลักษณะของสายน้ำและการอ่านสายน้ำในพื้นที่ที่ทำการล่องแก่งก็เป็นสิ่งที่จำเป็นส่วนหนึ่ง เพื่อการเตรียมตัวและป้องกันอันตรายที่จะเกิดขึ้นในขณะที่ทำการล่องแก่ง ความแรงของกระแสน้ำนั้น จะขึ้นอยู่กับส่วนประกอบต่างๆ ในธรรมชาติ ได้แก่

(1) ความลึก (volume) ร่องน้ำยิ่งมีความลึกมากเท่าใด กระแสน้ำก็จะยิ่งไหลแรงมากขึ้นด้วย

(2) การไหลของน้ำ (gradient) ซึ่งสามารถแยกได้เป็น 2 อย่าง คือ แก่ง (rapid) น้ำจะไหลเร็วและแรงมาก และอีกลักษณะหนึ่ง คือ (pool) น้ำจะไหลช้าและมีความลึกมาก โดยปกติบริเวณต้นแก่งน้ำจะไหลเอื่อยและช้ากว่ากลางแก่ง หรือปลายแก่ง

กิจกรรมล่องแก่งโดยใช้แพไม้ไผ่ในประเทศไทยเกิดจากการสัญจรกันตามลำน้ำ ซึ่งชาวบ้านในท้องถิ่นนั้นได้อาศัยแพในการบรรทุกของล่องตามลำน้ำติดต่อกันระหว่างหมู่บ้าน ที่อยู่อาศัยตามลำน้ำด้วยกันเป็นใหญ่ แพส่วนใหญ่จะทำจากไม้ไผ่เนื่องจากเป็นวัสดุที่หาง่าย นอกจากนี้ปล้องของไม้ไผ่เป็นโพรงอากาศซึ่งเปรียบเสมือนทุ่นลอยน้ำได้เป็นอย่างดีและมีความเหนียว แข็งแรงพอแก่การเดินทางในกระแสน้ำไม้ไผ่จึงเป็นวัสดุที่นิยมใช้มากกว่าวัสดุชนิดอื่น การประกอบแพวัสดุที่ใช้จะต้องใช้ไม้ไผ่ลำยาวประมาณ 3 เมตร เส้นผ่าศูนย์กลางประมาณ 3-4 นิ้ว ควรเลือกไม้ไผ่ที่ค่อนข้างแก่ซึ่งจะมีความเหนียวและแข็งแรงต่อการกระแทก ส่วนที่จะใช้กั้นนั้นก็ขึ้นอยู่กับความกว้าง

ของแพที่ต้องการ ต่อจากนั้นก็ทำการเจาะรูทะลุตรงใกล้ส่วนปลายทั้งหัวและท้าย และตรงกลาง เพื่อเอาไว้ร้อยสอดคานไม้สำหรับเพิ่มความแน่นหนาแข็งแรง นอกจากนี้ควรจะทำพื้นแพเป็นสอง ชั้นเนื่องจากการแบกรับน้ำหนักสัมภาระของไม้ไผ่จะค่อนข้างค้ำค้อยกว่าไม้ซุง ดังนั้นควรประกอบ แพโดยร้อยคานไม้มัดให้แน่นหนาชุดหนึ่งก่อนแล้วจึงมัดอีกชุดให้มีจำนวนไม้ไผ่น้อยกว่าสักลำ หรือสองลำ จากนั้นจึงควรนำมาซ้อนประกอบมัดให้แน่นเข้าด้วยกันอีกครั้งหนึ่งก็จะได้แพที่พร้อม สำหรับการผจญภัยเดินทางบนกระแสน้ำ ปัญหาส่วนใหญ่ของการล่องแก่งอยู่ที่กระแสน้ำแก่งหิน จึงจำเป็นต้องอาศัยการถ่อเพื่อช่วยให้รอดพ้นจากอันตรายเมื่อผ่านแก่ง การถ่อแพจึงสำคัญ และควร จะมีคนคอยคัดแพหนึ่งคนกับทางด้านท้ายแพอีกคนหนึ่ง

แนวคิดเกี่ยวกับความคาดหวัง

ความหมายของความคาดหวัง

สตูนิย์ (2525) ให้ความหมายของความคาดหวังว่า คือ การทำนายเหตุการณ์ว่าจะมีเหตุการณ์อะไรเกิดขึ้นบ้าง การคาดหวังจะเกิดขึ้นได้เมื่อสิ่งนั้นเป็นสิ่งที่เรามีประสบการณ์เดิมมาก่อน

สุรางค์ (2524) กล่าวว่า ความคาดหวัง คือ อันดับของจุดหมายที่ตั้งไว้ เป็นความคาดหวังที่น่าเป็นไปได้ ชีวิตของคนเราทุกคนย่อมขึ้นอยู่กับความคาดหวังด้วยกันทั้งสิ้นพฤติกรรมทุกอย่างที่บุคคลแสดงออกในปัจจุบัน เราย่อมคาดหวังผลในอนาคต ฉะนั้น ความคาดหวังจึงเป็นผลมาจากประสบการณ์ในอดีตของบุคคล

ความคาดหวังของบุคคลย่อมแตกต่างกันไปเพราะคนเราต่างก็มีความคิดและความต้องการต่างกันพฤติกรรมทางสังคมของบุคคลจึงต่างกันด้วยและบุคคลได้รับอิทธิพลมาจากความคาดหวังของคนในองค์กร หรือจากจุดประสงค์ขององค์กร ซึ่งเรียกว่าเป็นฝ่ายสถาบันมิติ (monothetic dimension) กับความต้องการส่วนตัวเอง ซึ่งเรียกว่าเป็นฝ่ายบุคลามิติ (idiographic demension) ทั้ง 2 ประการนี้จะเป็นตัวกำหนดพฤติกรรมทางสังคม

ลำดับชั้นความต้องการของมนุษย์และความคาดหวังมีลักษณะคล้ายคลึงกันและเกี่ยวข้องกัน คือ ถ้าความคาดหวังหรือความมุ่งหวังของบุคคลได้รับการตอบสนองแล้วมนุษย์จะมีความต้องการที่สูงขึ้น จึงก่อให้เกิดความคาดหวังในสิ่งเหล่านั้นตามมาและมากขึ้นไปตามลำดับ ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีความต้องการของมาสโลว์ ที่กล่าวว่า ความคาดหวังของบุคคลเป็นการตอบสนองต่อความต้องการ ดังนั้นความต้องการเป็นสิ่งที่เกี่ยวข้องกันแทบจะแยกไม่ออก เพราะถ้ามนุษย์เกิด

ความต้องการแล้วความคาดหวังก็จะตามมา อย่างไรก็ตามความต้องการของมนุษย์เมื่อได้รับการตอบสนองในระดับที่คนต้องการแล้ว ก็จะมี ความคาดหวังในสิ่งที่สูงขึ้น ไปอีกตามลำดับ ตามทฤษฎีของมาสโลว์ดังนี้

1. ความต้องการทางด้านร่างกาย
2. ความต้องการความมั่นคงปลอดภัย
3. ความต้องการความรักและการยอมรับ
4. ความต้องการการยกย่องนับถือ
5. ความต้องการที่จะรู้และเข้าใจตนเอง

ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว

นิยามและความหมาย

สไนท (2539) กล่าวว่า ความพึงพอใจหมายถึงทำที่ความรู้สึก ความคิดเห็นที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ภายหลังจากที่ได้รับประสบการณ์จากสิ่งนั้นมาแล้วในเชิงบวก คือมีความพอใจนิยมชมชอบให้การสนับสนุนหรือเจตคติที่ดีของบุคคลเมื่อเขาได้รับการตอบสนองความต้องการ ในทางตรงกันข้ามถ้าได้รับการตอบสนองแล้วความไม่พอใจก็จะเกิดขึ้น

มนตรี (2531) กล่าวว่า ความพึงพอใจคือความรู้สึกของบุคคลที่มีต่อหนึ่ง ความรู้สึกพึงพอใจจะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อบุคคลได้รับในสิ่งที่ตนเองต้องการและความรู้สึกความพึงพอใจจะลดลงเมื่อไม่ได้รับการตอบสนอง ระดับความพึงพอใจจะแตกต่างกันเมื่อได้รับปัจจัยหรือองค์ประกอบอื่นๆ ที่ต่างกัน

ทฤษฎีความพึงพอใจของ Shelly (อ้างถึงใน กุณชลททิพย์, 2526) หมายถึงทฤษฎีที่ว่าด้วยความรู้สึก 2 แบบของมนุษย์คือความรู้สึกในทางบวกและความรู้สึกในทางลบ ความรู้สึกในทางบวกคือความรู้สึกที่อาจเกิดขึ้นแล้วทำให้เกิดความสุข ความทุกข์ ความรู้สึกทางบวกและความรู้สึกทางลบ มีความสัมพันธ์กันอย่างสลับซับซ้อน ซึ่งรวมเรียกว่าระบบความพอใจ โดยที่ความพอใจจะเกิดขึ้นเมื่อมีความรู้สึกทางบวกมากกว่าทางลบ ความพอใจสามารถแสดงออกมาในความรู้สึกทางบวกแบบต่างๆ ได้ และความรู้สึกทางบวกนี้ยังเป็นตัวช่วยให้เกิดความพอใจเพิ่มมากขึ้นอีก สิ่งที่ทำ

ให้เกิดความพอใจแก่มนุษย์ ได้แก่ ทรัพยากรและสิ่งเร้า การวิเคราะห์ระบบความพึงพอใจคือการ ศึกษาว่าทรัพยากรหรือสิ่งเร้าแบบใดเป็นที่ต้องการในการที่จะทำให้เกิดความพอใจ และความ สุขแก่ มนุษย์ ความพอใจจะเกิดได้มากที่สุดเมื่อมีทรัพยากรทุกอย่างที่ต้องการครบถ้วน แต่เนื่องจาก ทรัพยากรในโลกนี้มีอยู่จำกัด ดังนั้นความพอใจจะเกิดขึ้นได้มากที่สุดเมื่อมีการจัดการทรัพยากร อย่างถูกต้องและเหมาะสม

แนวคิดเกี่ยวกับความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว

Maslow (1968) กล่าวว่า มนุษย์มีความต้องการพื้นฐานทางด้านสรีระกายภาพ อันเป็น ความต้องการภายในที่ติดตัวมาแต่กำเนิดและถูกตอบสนองในลักษณะที่ต่างกัน นอกเหนือ จาก ความต้องการพื้นฐานทางสรีระกายภาพมนุษย์ยังมีความต้องการทางกายภาพ ความต้องการของ มนุษย์มีทั้งส่วนที่สังเกตได้และส่วนที่ซ่อนอยู่ภายในและแต่ละคนก็มีความต่างในระดับความ ต้องการและการตอบสนองความต้องการ ทั้งนี้ความต้องการเหล่านั้นมีความเกี่ยวเนื่องและ ไม่ สามารถแยกเป็นอิสระจากกันได้

กล่าวโดยสรุปเกี่ยวกับความต้องการของนักท่องเที่ยวในแหล่งนันทนาการในอุทยานแห่ง ชาติได้ว่า นักท่องเที่ยวมีความต้องการกระทำกิจกรรมที่ตั้งใจเมื่อมาเยือน ต้องการบริการและ สิ่งอำนวยความสะดวกที่จำเป็น ต้องการโอกาสในการเรียนรู้ธรรมชาติ ต้องการเห็นสภาพ ธรรมชาติสมบูรณ์ ต้องการความปลอดภัย ต้องการใช้เวลาพร้อมกับครอบครัวหรือเพื่อน ต้องการ ความเป็นส่วนตัวและต้องการข้อมูลข่าวสารและเมื่อพิจารณาความต้องการของนักท่องเที่ยวใน แหล่งนันทนาการกับลำดับความต้องการของมนุษย์ พบว่านักท่องเที่ยวเริ่มมีความต้องการตั้งแต่ใน ขั้นที่ 1 กล่าวคือ มีความต้องการบริการและสิ่งอำนวยความสะดวกในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการ บริโภค ในขั้นที่ 2 นักท่องเที่ยวมีความต้องการความปลอดภัย ต้องการความเป็นส่วนตัวและ ต้องการบริการและสิ่งอำนวยความสะดวกที่ให้ความปลอดภัยทั้งในช่วงเวลากลางวัน เช่น ศาลา หรือม้านั่งพักผ่อนและบ้านพักหรือบริเวณกางเต็นท์สำหรับนักท่องเที่ยวที่มาพักค้างแรม รวมถึง ต้องการที่จะกระทำกิจกรรมที่ทำร่วมกันเป็นกลุ่ม เช่น การเล่นน้ำตกหรือการประกอบอาหาร รับประทาน สำหรับความต้องการอื่นของนักท่องเที่ยวได้แก่ ความต้องการโอกาสในการเรียนรู้ ธรรมชาติ ความต้องการเห็นสภาพธรรมชาติที่สมบูรณ์ ความต้องการบริการ

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

เสาวลักษณ์ (2541) ศึกษาเรื่อง พฤติกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของนักท่องเที่ยวชาวไทย ในเขตอุทยานแห่งชาติไทรโยคจังหวัดกาญจนบุรี ได้ทำการศึกษาปี พ.ศ.2540 ผลการศึกษาพบว่า นักท่องเที่ยวชาวไทยมีพฤติกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่ถูกต้องในระดับปานกลาง สำหรับผลการวิเคราะห์การผันแปรทางเดียวพบว่า อายุ ระดับการศึกษา การให้คุณค่าต่อสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ เป็นปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 รายได้เฉลี่ยต่อเดือนความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เป็นปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างมีระดับนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ 0.01 และอาชีพ วัตถุประสงค์หลักในการเดินทางท่องเที่ยวการรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เป็นปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ลำพอง (2533) ศึกษาวิจัยเรื่องความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวชาวไทยต่อสภาพแวดล้อมทางกายภาพบริเวณสะพานข้ามแม่น้ำแคว จังหวัดกาญจนบุรี พบว่า นักท่องเที่ยวชาวไทยยังมีความพึงพอใจกับสภาพแวดล้อมทางกายภาพตามธรรมชาติบริเวณสะพานข้ามแม่น้ำแควและพบว่า อายุ สถานภาพสมรส การศึกษา อาชีพ รายได้ จังหวัดที่อยู่อาศัย ประเภทของกลุ่มนักท่องเที่ยว จำนวนวันที่พักต่างกันมีผลต่อความพึงพอใจแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ

ศิริรักษ์ (2540) พบว่าการรับรู้ข่าวสารมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับความรู้ของผู้ปฏิบัติงานทางด้านสิ่งแวดล้อมในเรื่องการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์นั้น หมายความว่าเมื่อบุคคลได้รับข่าวสารมากขึ้นจะทำให้มีความรู้ในเรื่องการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์มากขึ้นด้วย ดังนั้นในการศึกษารั้งนี้จึงตั้งสมมติฐานได้ว่า นักท่องเที่ยวที่เคยรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ มีความเข้าใจการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอุทยานแห่งชาติดอยอินทนนท์มากกว่านักท่องเที่ยวที่ไม่เคยรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

นักท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (ecotourist) มักเป็นกลุ่มนักท่องเที่ยวที่มีความปรารถนา หรือสนใจที่จะศึกษาเรียนรู้และแสวงหาประสบการณ์จากธรรมชาติและวัฒนธรรมท้องถิ่น นิยมที่จะเดินทางไปยังแหล่งธรรมชาติที่ลำบากต่อการเดินทางและทำท่ายและมักจะไม่สนใจกับความสะดวกสบาย กลุ่มนักท่องเที่ยวเชิงนิเวศจึงต้องการการบริการและสิ่งอำนวยความสะดวก ประเภทที่ให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับธรรมชาติแวดล้อมมากกว่า ดังนั้นการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศจึงควรต้อง

พิจารณาถึงการจัดให้มีการสื่อความหมายธรรมชาติ เพื่อให้ได้รับข้อมูลข่าวสารและความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับธรรมชาติในแง่มุมต่าง ๆ ทั้งในระดับกว้างและระดับลึกซึ้ง ซึ่งเท่ากับเป็นการเพิ่มพูนประสบการณ์ให้แก่นักท่องเที่ยว และได้รับความพึงพอใจกลับไป

ธนิต (2540) ทำการศึกษาความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่สำนักงานประมง : ศึกษาเปรียบเทียบฝ่ายอำนวยการและฝ่ายปฏิบัติการ จำนวน 379 คน พบว่าเจ้าหน้าที่ทั้งสองฝ่ายมีความพึงพอใจในระดับปานกลาง สำหรับปัจจัยที่มีผลต่อความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน ได้แก่ ระดับการศึกษา ระดับตำแหน่งและอัตราเงินเดือน ค่าใช้จ่ายเพศ อายุ สถานภาพสมรส ระยะเวลาในการปฏิบัติงานและหน่วยงานที่สังกัด ไม่ใช่ปัจจัยที่มีผลต่อความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน

อุษณีย์ (2538) ศึกษาความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่สภากาชาดไทย ระดับ ๕ 1-6 พบว่าส่วนใหญ่มีความพึงพอใจในการปฏิบัติงานในระดับปานกลาง และพบว่ารูปแบบภาวะผู้นำที่เป็นไปในแนวทางปรึกษาหารือ และเปิดโอกาสให้มีส่วนร่วมสามารถก่อให้เกิดความพึงพอใจมากขึ้น

พื้นที่ที่ทำการศึกษา

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาโดยเก็บข้อมูลจากนักท่องเที่ยวชาวไทยที่เข้าร่วมกิจกรรมล่องแก่งน้ำว้าในท้องที่อำเภอแม่จรม จังหวัดน่าน ซึ่งสรุปข้อมูลทั่วไปของอำเภอแม่จรม จังหวัดน่าน ได้ดังนี้

ที่ตั้งและเขตการปกครองลักษณะพื้นที่

อำเภอแม่จรมตั้งอยู่ทางทิศตะวันออกของจังหวัดน่าน ห่างจากจังหวัดประมาณ 38 กิโลเมตร เป็นอำเภอที่อยู่ติดกับชายแดนประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว มีเนื้อที่ทั้งหมด 998.5 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณร้อยละ 8.2 ของจังหวัดน่าน อำเภอแม่จรมมีอาณาเขตติดต่อดังนี้

ทิศเหนือ	ติดต่อกำเภอสันติสุขและอำเภอบ่อเกลือ จังหวัดน่าน
ทิศใต้	ติดต่อกำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน และสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว
ทิศตะวันออก	ติดต่อสสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว
ทิศตะวันตก	ติดต่อกิ่งอำเภอภูเพียง จังหวัดน่าน

อำเภอแม่จริมสามารถเข้าถึงได้หลายเส้นทางทั้งจากด้านอำเภอเวียงสา โดยทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 1125 ระยะทางประมาณ 20 กม. หรือด้านอำเภอสันติสุข ระยะทางประมาณ 32 กม. และอำเภอเมืองน่าน โดยทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 1168 ระยะทางประมาณ 38 กม. (ภาพที่ 1)

ลักษณะสภาพภูมิประเทศของแม่จริมส่วนใหญ่เป็นภูเขาสลับซับซ้อน มีระดับความสูงโดยเฉลี่ยจากระดับน้ำทะเลปานกลางประมาณ 650 เมตร เทือกเขาสำคัญคือเทือกเขาดอยภูคาตั้งอยู่ทางทิศตะวันออกของอำเภอ ซึ่งเป็นพรมแดนระหว่างไทยกับประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว พื้นที่ส่วนใหญ่ยังคงปกคลุมไปด้วยป่าอุดมสมบูรณ์ ถ่าน้ำสำคัญที่ไหลผ่านอำเภอแม่จริม คือ น้ำว้า น้ำแม่จริม และน้ำปาง อำเภอแม่จริมยังเป็นที่ตั้งของอุทยานแห่งชาติที่สำคัญของจังหวัดน่าน 2 แห่ง คือ อุทยานแห่งชาติแม่จริม และอุทยานแห่งชาติดอยภูคา

ลักษณะทางเศรษฐกิจสังคมของอำเภอแม่จริม

อำเภอแม่จริมแบ่งเขตการปกครองตามลักษณะปกครองท้องที่ พ.ศ. 2457 เป็น 5 ตำบล ได้แก่ ตำบลหนองแดง ตำบลน้ำปาง ตำบลหมอเมือง ตำบลแม่จริมและตำบลน้ำปาย รวม 38 หมู่บ้าน มีองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) แล้ว 4 แห่ง เว้นตำบลน้ำปายที่ยังคงเป็นสภาตำบลอยู่ในปัจจุบันและมีเทศบาลตำบล 1 แห่งคือเทศบาลตำบลหนองแดง ข้อมูลของอำเภอแม่จริม ณ วันที่ 31 ธันวาคม 2543 พบว่ามีจำนวนประชากรทั้งอำเภอ รวมทั้งสิ้น 15,935 คน แยกเป็นชาย 8,158 คน และหญิง 7,777 คน รวม 3,848 ครัวเรือน

สำหรับโครงสร้างพื้นฐานพบว่าอำเภอแม่จรมเชื่อมต่อกันด้วยเส้นทางคมนาคมสายหลัก 3 สาย จากอำเภอเมืองน่าน อำเภอเวียงสาและอำเภอสันติสุขดังกล่าวข้างต้น นอกจากนี้อำเภอแม่จรมยังเชื่อมโยงตำบลต่าง ๆ เช่น ตำบลน้ำพาง ตำบลหมอเมืองและตำบลน้ำปาย ด้วยถนนลาดยางและหมู่บ้านต่าง ๆ ในพื้นที่ยังเชื่อมโยงด้วยถนนรพช. ทั้งลาดยางและถนนลูกรังรวม 17 เส้น การติดต่อสื่อสารทางไปรษณีย์ทั้งอำเภอจะมีที่ทำการไปรษณีย์ 1 แห่ง โรงพยาบาล 1 แห่ง สำนักงานสาธารณสุข 1 แห่งและสถานีอนามัยประจำตำบลหรือหมู่บ้านอีก 6 แห่ง มีร้านอาหารประมาณ 6 ร้านในตัวอำเภอ ซึ่งมักปิดบริการในระหว่างวันหยุดราชการ

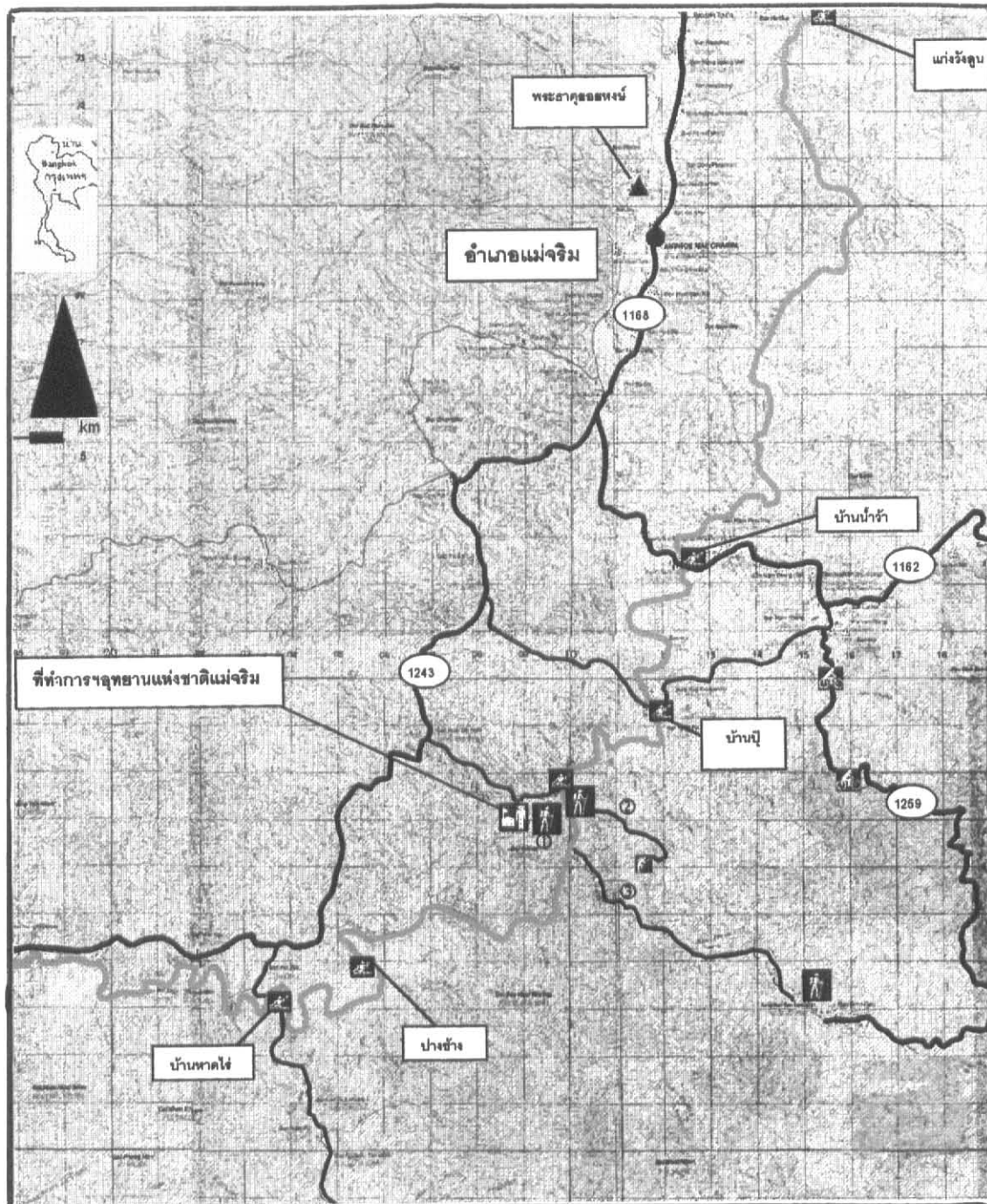
ในส่วนของลักษณะพื้นฐานทางเศรษฐกิจ พบว่าประชากรส่วนใหญ่มีอาชีพหลักด้านเกษตรกรรมและปศุสัตว์ อำเภอแม่จรมีพื้นที่ทำการเกษตรทั้งสิ้น 23,053 ไร่ มีครอบครัวเกษตรกรจำนวน 2,378 ครอบครัว พืชเศรษฐกิจที่สำคัญได้แก่ ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ข้าวไร่ ข้าวนาปี ถั่วเหลือง ฝรั่ง ยาสูบ หม่อน ส้มเขียวหวาน มะขามหวานและลำไย สัตว์ที่เลี้ยงได้แก่ โค กระบือ สุกร เป็ด และไก่ (จังหวัดน่าน, 2544)

เนื่องจากเส้นทางล่องแก่งน้ำว่าส่วนใหญ่จะผ่านเข้าไปในเขตอุทยานแห่งชาติแม่จรมและบริเวณที่ทำการอุทยานฯ ก็เป็นจุดสำคัญในการหยุดพักหรือเป็นจุดสุดท้ายของการล่องแก่ง ช่วงแรกและเป็นจุดเริ่มต้นของการล่องแก่งช่วงที่ 2 ดังนั้นในการศึกษาจึงได้กำหนดให้บริเวณที่ทำการอุทยานแห่งชาติแม่จรม เป็นจุดเก็บข้อมูลจากนักท่องเที่ยวจุดหลักจุดหนึ่ง

อุทยานแห่งชาติแม่จรม

ตั้งอยู่ในท้องที่บ้านห้วยทรายมูล หมู่ที่ 5 ตำบลน้ำปาย อำเภอแม่จรม จังหวัดน่าน ซึ่งอยู่ติดริมลำน้ำว่าสามารถเดินทางด้วยรถยนต์ทุกประเภทจากจังหวัดน่านเข้าสู่อำเภอแม่จรมตามทางหลวงหมายเลข 1168 เป็นระยะทาง 38 กิโลเมตร จากนั้นเข้าสู่บ้านห้วยทรายมูล ตามทางหลวงหมายเลข 1243 เป็นระยะทาง 13 กิโลเมตร ซึ่งเส้นทางช่วงแรกเป็นถนนลาดยางแคบไม่มีไหล่ จากนั้นเป็นถนนลาดยางแยกจากบ้านห้วยทรายมูลถึงที่ทำการอุทยานแห่งชาติอีก 4 กิโลเมตร (ภาพที่ 2)

บริเวณที่ทำการอุทยานฯ ซึ่งในอนาคตจะมีการจัดตั้งศูนย์บริการนักท่องเที่ยว จัดว่าเป็นพื้นที่ที่มีความสำคัญมากในระบบการจัดการการท่องเที่ยว เปรียบเสมือนเป็นศูนย์กลางในการ

ภาพที่ 2 เส้นทางคมนาคมอุทยานแห่งชาติแม่จรมและทรัพยากรท่องเที่ยวของอำเภอแม่จรม จังหวัดน่าน

ที่มา: รายงานชั้นกลาง โครงการจัดทำแผนปฏิบัติการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ แบบครบวงจรในพื้นที่นาร่อง, 2544

กระจายการท่องเที่ยวไปสู่ส่วนต่างๆ ของอุทยานฯ นักท่องเที่ยวสามารถสอบถามถึงสถานที่ท่องเที่ยวต่าง ๆ ที่สำคัญ ตลอดจนข้อมูลเกี่ยวกับพื้นที่ กิจกรรมการอนุรักษ์ กฎระเบียบหรือข้อพึงปฏิบัติต่างๆ ในการเข้าเดินทางยังแหล่งท่องเที่ยวบริเวณที่ทำการฯ ยังจัดเป็นเขตบริการ สำหรับนักท่องเที่ยวที่ประสงค์จะรับประทานอาหารและพักค้างอีกด้วย นอกจากนี้สภาพอากาศเย็นสบาย และสภาพภูมิทัศน์บริเวณที่ทำการฯ ที่สามารถมองเห็นลำน้ำว้าและเขาหน่อจึงทำให้บริเวณที่ทำการฯ มีศักยภาพในการเป็นที่รองรับการท่องเที่ยวทางธรรมชาติของอำเภอแม่จิมด้วยอีกแห่งหนึ่ง

ทรัพยากรท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติแม่จิม อุทยานแห่งชาติแม่จิมจัดให้มีกิจกรรมท่องเที่ยวให้แก่นักท่องเที่ยวที่เข้ามาในอุทยาน รูปแบบต่าง ๆ ตามสภาพและทรัพยากร นันทนาการ ที่มีอยู่

เส้นทางศึกษาธรรมชาติชบาป่า เป็นเส้นทางที่อยู่ในบริเวณที่ตั้งของที่ทำการอุทยานแห่งชาติฯ โดยจุดเริ่มต้นเส้นทางศึกษาธรรมชาติ (Trail - Head) อยู่บริเวณบ้านพักนักท่องเที่ยวและจุดสิ้นสุดเส้นทางศึกษาธรรมชาติ อยู่บริเวณหาดทรายริมฝั่งลำน้ำว้า (บริเวณแก่งหลวง โดยมีรูปแบบเส้นทางเดินเป็นแบบเส้นทางบรรจบ (Loop Trail) เส้นทางศึกษาธรรมชาติชบาป่า มีลักษณะของเส้นทางเป็นทางเดินเท้าไม่เสริมผิวทาง เป็นลักษณะเส้นทางศึกษาธรรมชาติแบบสื่อความหมายด้วยเรื่องทั่วไป (general theme) สถานที่สื่อความหมายมีทั้งหมด 9 สถานี เต็งรังกันไฟ, การทดแทน, กษัยการ, เกือกกุล, ไตรลักษณ์, เป้ง, ความเหมือนที่แตกต่าง, พรมแดนแก่งป่า และนักบุญแห่งป่า นักฆ่าเลือดเย็น ซึ่งแต่ละสถานีมีการสื่อความหมายโดยมีแผ่นป้ายสื่อความหมายในแต่ละจุด พร้อมกับมีแผ่นพับ (folded publications) ประกอบการเดินทางศึกษาธรรมชาติ ปัจจุบันในการเดินศึกษาธรรมชาติแต่ละครั้งต้องมีเจ้าหน้าที่นำศึกษาธรรมชาติ

เส้นทางเดินป่าระยะไกลเขาหน่อ (ภาพเขียนโบราณ) จุดเริ่มต้นเส้นทางเดินป่าจะต้องข้ามลำน้ำว้าบริเวณแก่งหลวง ที่ทำการอุทยานแห่งชาติแม่จิม เดินตามสันเขาไปทางทิศตะวันออก และได้ตามเชิงเขาไปถึงจุดชมภาพเขียนโบราณ จากนั้นจึงเดินย้อนทางเดิมเริ่มการปีนเขาอีกครั้ง โดยอ้อมยอดเขาไปยังหน้าผาทางทิศตะวันตก ซึ่งเป็นทางเดียวที่จะสามารถไปยังจุดสูงสุดของเขาหน่อได้ จุดยอดของเขาหน่อมีความสูงจากระดับน้ำทะเลปานกลาง 824 เมตร จะสามารถชมทัศนียภาพรอบด้าน หากกลับเดินตามสันเขาไปตามทิศตะวันตกเพื่อเดินกลับไปยังบริเวณริมลำน้ำว้า (บริเวณจุดเริ่มต้นเส้นทางเดินป่าระยะไกล) ฝั่งตรงข้ามที่ทำการอุทยานแห่งชาติแม่จิม หรือสามารถเดินกลับทางเดิมได้ เส้นทางปีนเขาเขาหน่อ (ภาพเขียนโบราณ) มีลักษณะเด่นทั้งทาง

ธรรมชาติและประวัติศาสตร์ ที่สามารถดึงดูดความสนใจสำหรับนักท่องเที่ยวและสร้างกิจกรรมการสื่อความหมายในเรื่องของสังคมพืช ความหลากหลายทางชีวภาพ และภาพเขียนโบราณ อย่างไรก็ตามเส้นทางนี้เป็นเส้นทางที่ต้องปีนเขาชัน ดังนั้นจึงต้องเป็นนักท่องเที่ยวที่แข็งแรงและรักการออกกำลังกาย

เส้นทางเดินป่าระยะไกลบ้านร่มเกล้า-ลำน้ำเป่ง การเข้าถึงเส้นทางเดินป่าเส้นทางนี้ต้องใช้เส้นทางหลวงหมายเลข 1259 สายบ้านน้ำปาง - บ้านร่มเกล้า เชื่อมระหว่างหมู่บ้านน้ำปางและบ้านร่มเกล้า ระยะทาง 25 กิโลเมตร ลักษณะเป็นถนนลูกรังบดอัดแน่น ปัจจุบันอยู่ระหว่างการปรับปรุงเส้นทางให้เป็นทางลาดยาง ลักษณะเส้นทางผ่านไหล่เขาที่มีความสูงชัน ใช้เวลาเดินทางโดยรถยนต์ประมาณ 1 - 1.5 ชั่วโมง เมื่อถึงบ้านร่มเกล้าแล้วต้องเดินเท้าต่ออีกประมาณ 1 กิโลเมตร จึงจะเข้าสู่เส้นทางเดินป่าระยะไกลบ้านร่มเกล้า - ลำน้ำเป่ง มีระยะทางรวม ประมาณ 12 กิโลเมตร พบว่า ภูมิทัศน์ส่วนใหญ่อยู่ในเกณฑ์ธรรมชาติ มีพืชพันธุ์ที่สวยงามโดดเด่นบ้างแต่ไม่มากนัก ภูมิทัศน์ในเส้นทางส่วนใหญ่เกิดจากองค์ประกอบของต้นไม้ที่มีลักษณะเด่น เช่นกลุ่มของกล้วยป่า กลุ่มของไม้ในป่าแต่ละชนิด เป็นต้น และเส้นทางที่มุ่มมอกล่อนข้างปิด เนื่องจากทางเดินนี้อยู่ในร่องห้วยซึ่งเป็นหุบเขานาบทั้งสองข้าง

เส้นทางเดินป่าเส้นทางนี้เดิมเป็นเส้นทางเชื่อมต่อระหว่างบ้านร่มเกล้าและบ้านห้วยทรายมูล และเป็นเส้นทางหาของป่าของชาวบ้านร่มเกล้า ซึ่งส่วนมากจะเป็น หน่อไม้ ผักป่าและปลาซึ่งอยู่มีอยู่ชุกชุม รวมทั้งเป็นเส้นทางล่าสัตว์ป่าอีกทางหนึ่งด้วย ปัจจุบันมีนักท่องเที่ยวจากต่างประเทศที่มาจากเที่ยวในรูปแบบเป็นหมู่คณะประมาณกลุ่มละ 5 - 6 คน ซึ่งนำโดยบริษัทนำเที่ยวในตัวจังหวัด นำมาเดินป่าโดยใช้เส้นทางลำน้ำเป่งไปยังลำน้ำว้า (บริเวณแก่งหลวง) จากนั้นจึงล่องแพลำน้ำว้าต่อไปจนถึงสิ้นสุดที่บ้านหาดไร่ โดยนักท่องเที่ยวที่มาจะแวะพักค้างคืนที่หมู่บ้านร่มเกล้า และเดินป่าโดยว่าจ้างพรานในหมู่บ้านเป็นผู้นำทาง เส้นทางเดินป่าลำน้ำเป่งเป็นการเดินล่อง เดินค่อนข้างสบายไม่ต้องออกแรงมาก นักท่องเที่ยวจะเพลิดเพลินกับสภาพป่าที่สมบูรณ์และเสียงน้ำไหลตลอดเส้นทาง ใช้เวลาเดินประมาณ 4-5 ชั่วโมง

เส้นทางจักรยานภูเขา (ขับรถชมวิว) บ้านน้ำปาง - บ้านร่มเกล้า เส้นทางจักรยานภูเขา(ขับรถชมวิว) บ้านน้ำปาง - บ้านร่มเกล้า เป็นทางหลวงสาย 1259 เชื่อมระหว่างหมู่บ้านน้ำปางและบ้านร่มเกล้า ระยะทางประมาณ 25 กิโลเมตร ลักษณะเป็นถนนลูกรังบดอัดแน่นและปัจจุบันอยู่ระหว่างการปรับปรุงเส้นทางให้เป็นทางลาดยาง จนถึงเดือนสิงหาคม พ.ศ. 2542 ได้ดำเนินการเสร็จสิ้นไปแล้ว 10 กิโลเมตร คงเหลือที่เป็นทางลูกรังอีก 15 กิโลเมตร ลักษณะเส้นทางผ่านไหล่เขาที่มีความสูงชัน ใช้เวลาเดินทางโดยรถยนต์ประมาณ 1 - 1.5 ชั่วโมงเป็นการตัดเส้นทางตามไหล่เขาและ

ต้นเขา จึงมีจุดที่สามารถชมทัศนียภาพได้ตลอดเส้นทาง ลักษณะภูมิทัศน์ส่วนมากเป็นภาพมุกกว้าง องค์ประกอบหลักของภูมิทัศน์เป็นทิวเขาทางด้านตะวันออกของเส้นทาง เช่น ภูปักเสียดาว คุณภาพของภูมิทัศน์อยู่ในเกณฑ์ปกติและดีเลิศ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับองค์ประกอบอื่นๆ ด้วย เช่นแสงแดดและเมฆหมอก ซึ่งในฤดูหนาวจะสามารถชมทะเลหมอกได้บนเส้นทางเส้นนี้อย่างไรก็ดี เนื่องจากสภาพเส้นทางค่อนข้างชันตลอด ดังนั้น จึงอาจเป็นข้อจำกัดสำหรับการขี่จักรยานเสือภูเขา

กิจกรรมล่องแก่งน้ำว่า เป็นกิจกรรมท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักอย่างกว้างขวาง ถือได้ว่าเป็นกิจกรรมนันทนาการหลักของอุทยานแห่งชาติแม่จริม ซึ่งตั้งอยู่ริมน้ำว่า ที่มีต้นกำเนิดเดียวกับแม่น้ำน่าน อันเป็นแม่น้ำสาขาหลักของแม่น้ำเจ้าพระยา มีต้นกำเนิดอยู่ที่เทือกเขาจอมในแนวเทือกเขาผีปันน้ำ บริเวณอำเภอบ่อเกลือและไหลมาบรรจบกับแม่น้ำน่านที่อำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน การล่องแก่งน้ำว่าสามารถทำได้ทุกฤดูกาลเพราะมีน้ำไหลตลอดปี นอกจากนี้ธรรมชาติสองฝั่งลำน้ำยังมีความงดงามและบางช่วงมีลักษณะเป็นหาดทรายที่เหมาะสมสำหรับการตั้งแคมป์พักผ่อน

เส้นทางล่องแก่งบ้านน้ำว่า – บ้านน้ำปู้ – อุทยานแห่งชาติแม่จริม

จุดเริ่มต้นของการล่องแก่งอยู่ในพื้นที่บ้านน้ำว่า ตำบลหนองแดง อำเภอแม่จริม จังหวัดน่าน หรือบ้านน้ำปู้ ตำบลน้ำพาง การเดินทางสู่จุดลงเรืออย่างเป็นถนนลาดยาง 2 ช่องทาง สามารถเข้าออกได้ทุกฤดูกาล จากการประเมินประเภทของแหล่งนันทนาการ หรือแหล่งธรรมชาติตามหลักการของ ROS (Recreation Opportunity Spectrum) พบว่าเป็นแหล่งท่องเที่ยวประเภทกึ่งธรรมชาติประเภทที่ 2 (Semi-Primitive Type II, Non-Motorized Area) แม้ว่าจะสามารถเดินทางมาถึงแหล่งท่องเที่ยวได้โดยสะดวก และมีการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกบางรายการ ณ บ้านน้ำว่า เช่น ศาลา ห้องสุขา เป็นต้น แต่ประสบการณ์ที่นักท่องเที่ยวจะได้รับในช่วงของการล่องแก่งเป็นลักษณะแวดล้อมด้วยธรรมชาติ และไม่มีการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกใด ๆ ระหว่างทาง

ลักษณะทั่วไปของสองฝั่งลำน้ำว่า ในช่วงแรกน้ำว่าจะไหลผ่านเขตป่าสงวนแห่งชาติแล้วจึงเข้าเขตอุทยานแห่งชาติแม่จริมด้านทิศตะวันออก สภาพป่าสองฝั่งลำน้ำเป็นป่าเบญจพรรณ ที่มีไม้ไผ่เป็นไม้เด่น และป่าเต็งรังสลับเป็นระยะ โดยมีการพบเห็นชาวบ้านเข้ามาใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ เช่น การหาปลา ทำปศุสัตว์ผสมคอก การทำไร่ ขนส่งพืชเกษตรทางน้ำ และพบร่องรอยการบุกรุกพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติบ้าง ระยะเวลาในการล่องแก่งบนเส้นทางสายนี้ จากบ้านน้ำว่า ถึงที่ทำการอุทยานแห่งชาติแม่จริม ใช้เวลาประมาณ 1 ชั่วโมง 30 นาที ในฤดูน้ำหลาก และ 1 ชั่วโมง ในช่วงปกติ และจากบ้านน้ำปู้ ถึงที่ทำการอุทยานแห่งชาติแม่จริม ประมาณ 1

ชั่วโมง ในฤดูน้ำหลาก และ 45 นาที ในช่วงปกติ การล่องแก่งช่วงนี้ส่วนใหญ่จะผ่านลำน้ำที่ไหลเอื่อย จนถึงไหลช้ามาก ตลอดเส้นทางจะผ่านแก่งจำนวนน้อยมาก ที่จัดระดับความยากง่ายอยู่ที่ระดับ 1 - 2 เช่นเดียวกับเส้นทางบ้านวังจันทน์-บ้านน้ำว้า ศักยภาพทรัพยากรท่องเที่ยว พบว่าอยู่ในระดับปานกลางแต่มีความเหมาะสมน้อยสำหรับกิจกรรมล่องแก่งแบบตื่นเต้นผจญภัย (ภาพที่ 3)

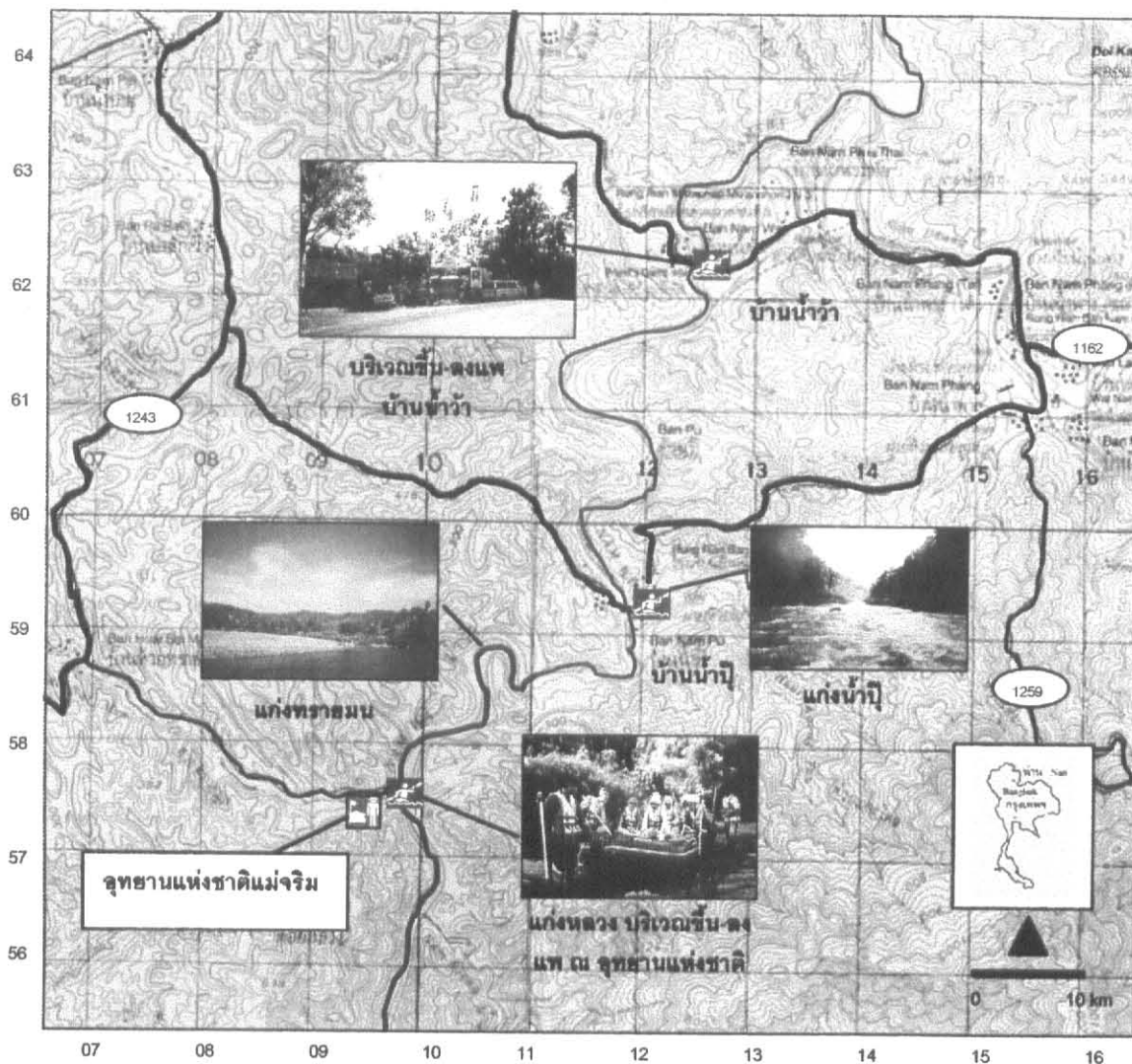
การส่งเสริมกิจกรรมล่องเรือยางหรือแพไม้ไผ่เพื่อศึกษารวมชาติและวิถีชีวิตจึงมีความเหมาะสมมากกว่าการล่องแก่งแบบตื่นเต้นผจญภัยในเส้นทางระยะนี้ เนื่องจากสองฝั่งลำน้ำจะพบเห็นวิถีชีวิตของชาวบ้านที่ต้องพึ่งพาแม่น้ำสายนี้ ตลอดจนสามารถให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยว โดยการเปรียบเทียบสภาพป่าที่ถูกทำลายและสภาพป่าสมบูรณ์และผลกระทบที่ตามมา นอกจากนี้ยังสามารถใช้เส้นทางสายนี้ เป็นพื้นที่เตรียมความพร้อมหรือฝึกหัดการพายเรือสำหรับนักท่องเที่ยวที่สนใจจะล่องแก่งในช่วงอุทยานแห่งชาติแม่จรม-ปางช้าง ที่กระแสน้ำไหลแรงกว่า

เส้นทางล่องแก่งอุทยานแห่งชาติแม่จรม – ปางช้าง - หาดไร่

จากอำเภอแม่จรม ใช้ทางหลวงหมายเลข 1243 คูบ้านห้วยทรายมูล ระยะทาง 11 กม. เป็นถนนลาดยาง ขนาด 2 ช่องทาง จากบ้านห้วยทรายมูลเลี้ยวซ้ายไปตามถนนลาดยางอีก 4 กิโลเมตร จะถึงที่ทำการอุทยานแห่งชาติแม่จรม ซึ่งสามารถลงเรือยางในระยะการล่องแก่งจากที่ทำการอุทยานฯ และไปขึ้นที่บริเวณปางช้างหรือบ้านหาดไร่ ซึ่งอยู่ในเขตอำเภอเวียงสา จากการประเมินประเภทของแหล่งนันทนาการ หรือแหล่งธรรมชาติตามหลักการของ ROS (Recreation Opportunity Spectrum) พบว่าเป็นแหล่งท่องเที่ยวประเภทกึ่งธรรมชาติสัน โดยประเภทที่ 2 (Semi-Primitive Type II, Non-Motorized Area) (ภาพที่ 4)

ลำน้ำว้า ในช่วงที่ไหลผ่านอุทยานแห่งชาติแม่จรมด้านตะวันออก สภาพพื้นที่สองฝั่งลำน้ำมีความโดดเด่นทางด้านธรณีวิทยามีแนวหินตะกอนในประเทหินดินดานก่อตัวเป็นแนวหน้าผาขนาดปานกลาง มีความสวยงาม แปลกตา ในส่วนของสภาพป่าสองฝั่งลำน้ำเป็นป่าเบญจพรรณ ที่มีไม้ไผ่เป็นไม้เด่น และป่าเต็งรัง ที่อุดมสมบูรณ์ สลับกันเป็นระยะ ระยะทางในการล่องแก่งประมาณ 14 กิโลเมตร ใช้เวลาประมาณ 2-3 ชั่วโมง ขึ้นอยู่กับความเร็วของกระแสน้ำที่แตกต่างกันในแต่ละฤดู ซึ่งมีผลต่อความยากง่ายในการผ่านแก่งต่างๆที่มีอยู่เป็นระยะตลอดเส้นทาง โดยในช่วงฤดูฝนที่กระแสน้ำเชี่ยวกราก น้ำเป็นสีแดงเนื่องจากดินตะกอนที่ถูกพัดพามาจากทางต้นน้ำในเขตอำเภอบ่อเกลือ ตั้งแต่เดือนพฤษภาคม - กันยายน ความยากง่ายของการล่องแก่งอยู่ในระดับ 3-5

ขณะที่ฤดูหนาวตั้งแต่เดือนตุลาคม-กุมภาพันธ์ น้ำจะใสจนเห็นก้อนหินน้อยใหญ่ที่เรียงรายอยู่ที่ท้องน้ำ ระดับความยากง่ายอยู่ในระดับ 3-4 สำหรับฤดูร้อน ระหว่างเดือนมีนาคม – เมษายน ระดับน้ำค่อนข้างน้อย ความยากง่ายอยู่ในระดับ 2-3

ภาพที่ 3 เส้นทางล่องแก่งจากบ้านน้ำว้า-อุทยานแห่งชาติแม่จริม อำเภอแม่จริม จังหวัดน่าน

ที่มา: รายงานชั้นกลาง โครงการจัดทำแผนปฏิบัติการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแบบครบวงจร
ในพื้นที่น่าน, 2544

จากการประเมินศักยภาพทรัพยากรนันทนาการ พบว่า เส้นทางล่องแก่งที่ทำการอุทยานฯ-ปางช้าง-หาดไร่ มีศักยภาพสำหรับการพัฒนาเป็นกิจกรรมล่องแก่งแบบผจญภัยระดับประเทศและการศึกษาธรรมชาติ เนื่องจากนักท่องเที่ยวสามารถได้รับความรู้เกี่ยวกับระบบนิเวศและสภาพทางธรณีสองข้างลำน้ำแล้ว ยังได้รับความสนุกสนาน และตื่นเต้น จากการผ่านแก่งสำคัญในลำน้ำว่า ช่วงนี้ คือ

แก่งหลวง ที่มีลักษณะเป็นโขดหินขนาดใหญ่ขวางกระแสน้ำ พร้อมกับมีช่องแคบบีบช่องทางให้การไหลของกระแสน้ำให้เล็กลงคล้ายคอขวดและกระแสน้ำจะไหลลดระดับลงตามลำดับ กระแสน้ำในช่วงนี้จะไหลรุนแรงมาก นักล่องแก่งควรมีทักษะและความชำนาญในการนั่งกับเรืออย่างค่อนข้างสูง

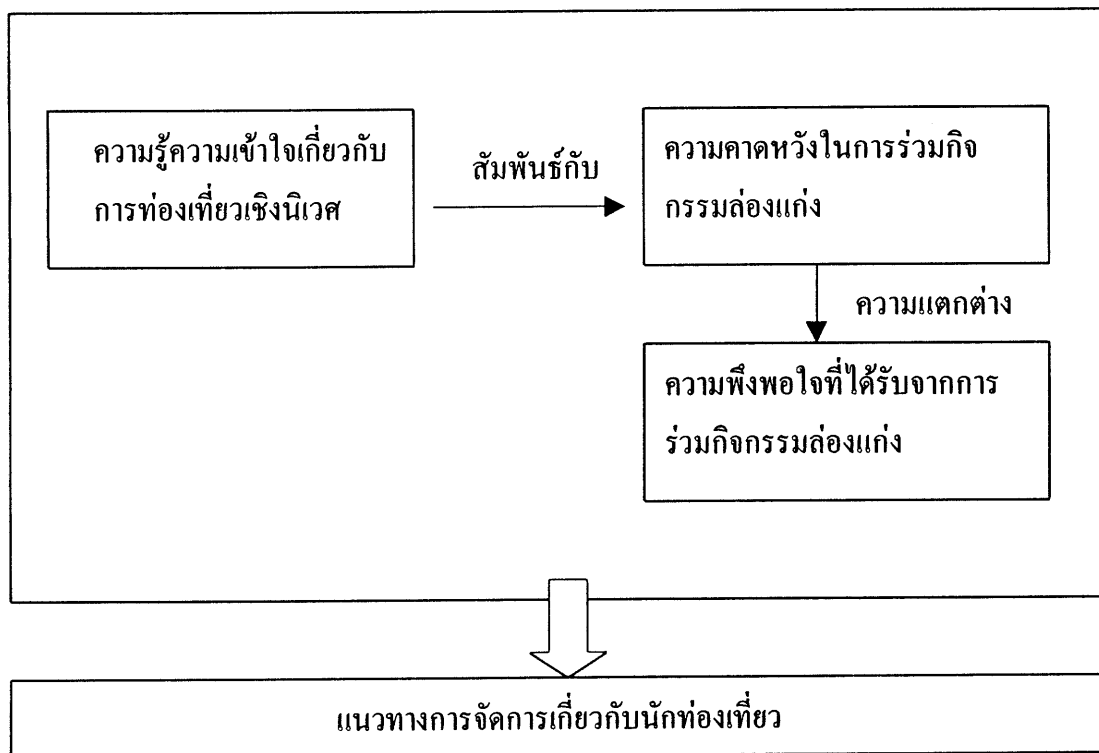
แก่งสาดี เป็นแก่งหินน้อยใหญ่ที่มีลักษณะลาดเอียงไปข้างหน้า กระแสน้ำจะลดระดับไหลผ่านโตรกหินเหล่านี้ที่ขวางกั้นลำน้ำอยู่ เกิดเป็นคลื่นน้ำแตกกระจายคล้ายน้ำเดือด นักล่องแก่งต้องมีทักษะในการพายเรือและนั่งเรืออย่างพอสมควร

แก่งวังไทร เป็นแก่งหินที่มีลักษณะลาดเทและลดระดับด้วยโขดหินขนาดใหญ่ ซึ่งกระแสน้ำจะพุ่งไหลแรงไปข้างหน้าและมีก้อนหินขนาดใหญ่ขวางทางน้ำอยู่ นักล่องแก่งจะต้องมีทักษะและความชำนาญในการพายหลบหลีก โขดหินใหญ่น้อยที่ขวางกั้นลำน้ำอยู่

นอกจากแก่งสำคัญที่ได้กล่าวถึงแล้ว ในลำน้ำว่าช่วงนี้ยังมีแก่งน้อยใหญ่อีกหลายสิบแก่งที่เรือจะต้องผ่านไป ซึ่งทำให้นักล่องแก่งได้รับความตื่นเต้นและความสนุกสนานพอสมควรจนถึงระยะทางช่วงสุดท้ายก่อนจะพ้นแนวเขตอุทยานและต่อเนื่องกับเขตป่าสงวน กระแสน้ำจะไหลเอื่อยซึ่งนักล่องแก่งต้องช่วยกันพายเรือให้ผ่านกระแสน้ำช่วงนี้ โดยใช้ระยะเวลาประมาณ 30 นาที ก่อนจะถึงปางช้าง

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การศึกษาวิจัย เรื่อง ความคาดหวังและความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวที่มีต่อการเข้าร่วมกิจกรรมล่องแก่งน้ำว้า อำเภอแม่จริม จังหวัดน่าน สรุปรอบแนวคิดในการศึกษาครั้งนี้ ดังแสดงในภาพที่ 5

ภาพที่ 5 กรอบแนวคิดในการวิจัย

สมมติฐานในการวิจัย

1. ระดับความรู้ความเข้าใจด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของนักท่องเที่ยวมีความสัมพันธ์กับความคาดหวังในการจัดการด้านสื่อความหมายธรรมชาติ
2. ระดับความรู้ความเข้าใจด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของนักท่องเที่ยวมีความสัมพันธ์กับความคาดหวัง ในด้านความประทับใจต่อธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของลำน้ำว้า

3. ระดับความรู้ความเข้าใจด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของนักท่องเที่ยวมีความสัมพันธ์กับความคาดหวังในการจัดการเพื่อรักษาสิ่งแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยว
4. ระดับความรู้ความเข้าใจด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของนักท่องเที่ยวมีความสัมพันธ์กับความคาดหวังในด้านการรักษาความปลอดภัยแก่นักท่องเที่ยว
5. ระดับความรู้ความเข้าใจด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของนักท่องเที่ยวมีความสัมพันธ์กับความคาดหวังในด้านการบริการอาหารและเครื่องดื่ม
6. ระดับความรู้ความเข้าใจด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของนักท่องเที่ยวมีความสัมพันธ์กับความคาดหวังในด้านอรรถศาสตร์ของคนในท้องถิ่น
7. ระดับความรู้ความเข้าใจด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของนักท่องเที่ยว มีความสัมพันธ์กับความคาดหวังในด้านค่าใช้จ่ายในการเข้ารับกิจกรรม
8. ความคาดหวังของนักท่องเที่ยวในการจัดการสื่อความหมายธรรมชาติก่อนเข้าร่วมกิจกรรม มีความแตกต่างกับความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวหลังจากร่วมกิจกรรม
9. ความคาดหวังของนักท่องเที่ยวในด้านความประทับใจต่อธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของลำน้ำว่า ก่อนเข้าร่วมกิจกรรม มีความแตกต่างกับความพึงพอใจหลังจากร่วมกิจกรรม
10. ความคาดหวังของนักท่องเที่ยวในการจัดการเพื่อรักษาสิ่งแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยว ก่อนเข้าร่วมกิจกรรม มีความแตกต่างกับความพึงพอใจหลังจากร่วมกิจกรรม
11. ความคาดหวังของนักท่องเที่ยว ในด้านการรักษาความปลอดภัยแก่นักท่องเที่ยวก่อนการร่วมกิจกรรม มีความแตกต่างกับความพึงพอใจ หลังการร่วมกิจกรรม
12. ความคาดหวังของนักท่องเที่ยวในด้านการบริการอาหารและเครื่องดื่มก่อนเข้าร่วมกิจกรรม มีความแตกต่างกับความพึงพอใจหลังจากร่วมกิจกรรม

13. ความคาดหวังของนักท่องเที่ยวในด้านอรรถศาสตร์ของคนท้องถิ่น ก่อนเข้าร่วมกิจกรรม มีความแตกต่างกับความพึงพอใจหลังจากร่วมกิจกรรม

14. ความคาดหวังของนักท่องเที่ยว ในด้านค่าใช้จ่ายในการร่วมกิจกรรมก่อนเข้าร่วมกิจกรรม มีความแตกต่างกับความพึงพอใจหลังจากร่วมกิจกรรม

อุปกรณ์และวิธีการศึกษา

อุปกรณ์

1. อุปกรณ์เครื่องใช้สำนักงาน เครื่องเขียน ยานพาหนะ
2. เครื่องคอมพิวเตอร์และโปรแกรม SPSS
3. แบบสอบถามที่สร้างขึ้นเพื่อศึกษาความคาดหวังและความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวที่มีต่อการเข้าร่วมกิจกรรมล่องแก่งน้ำว่า อำเภอแม่จรม จังหวัดน่าน แบ่งเป็น 4 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ภูมิหลังของนักท่องเที่ยว

ตอนที่ 2 ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ตอนที่ 3 ความคาดหวังของนักท่องเที่ยวในการเข้าร่วมกิจกรรม

ตอนที่ 4 ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวเมื่อได้ร่วมกิจกรรม

วิธีการศึกษาวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ มุ่งเน้นศึกษาเฉพาะนักท่องเที่ยวชาวไทยที่เข้าร่วมกิจกรรมล่องแก่งน้ำว่าในพื้นที่อำเภอแม่จรม จังหวัดน่าน โดยศึกษาถึงภูมิหลังและความรู้ความเข้าใจของนักท่องเที่ยวเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และความคาดหวังที่จะได้รับจากการร่วมกิจกรรมดังกล่าว ซึ่งศึกษาถึงความพึงพอใจหลังจากได้ร่วมกิจกรรมแล้ว ทั้งนี้เพื่อต้องการทราบว่าการจัดการที่เป็นอยู่ของผู้ประกอบการนั้นมีความเหมาะสมและสอดคล้องกับความต้องการของนักท่องเที่ยวหรือไม่อย่างไร จึงได้ดำเนินการศึกษาวิจัย ตามลำดับขั้นตอนดังนี้

กลุ่มตัวอย่างประชากร

การศึกษาครั้งนี้ เป็นการศึกษาเฉพาะนักท่องเที่ยวชาวไทยที่เข้าร่วมกิจกรรมล่องแก่งน้ำว้า ในท้องที่อำเภอแม่จรม จังหวัดน่าน เกี่ยวกับความคาดหวังและความพึงพอใจที่มีต่อการเข้าร่วมกิจกรรมล่องแก่งน้ำว้า โดยมีการดำเนินการ ดังนี้

ประชากรและการสุ่มตัวอย่าง

1. ประชากร (Population) จำนวนประชากรที่ใช้เป็นกลุ่มตัวแทนที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นักท่องเที่ยวชาวไทยที่เดินทางมาท่องเที่ยวและเข้าร่วมกิจกรรมล่องแก่งน้ำว้า อำเภอแม่จรม จังหวัดน่าน

2. การสุ่มตัวอย่าง (Sampling Technique) ในการสุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวได้พิจารณาจากข้อมูลที่รวบรวมได้ ในระยะ 2 ปีที่ผ่านมา มีนักท่องเที่ยวชาวไทยที่เข้าร่วมกิจกรรมล่องแก่งน้ำว้า โดยเฉลี่ยประมาณปีละ 4,000 คน ดังนั้นจึงกำหนดให้เก็บข้อมูลตัวอย่างจำนวน 200 ชุดประมาณร้อยละ 5 ของจำนวนประชากร ซึ่งเพียงพอที่จะใช้เป็นตัวแทนของประชากรได้ เนื่องจากกลุ่มนักท่องเที่ยวที่เข้าร่วมกิจกรรมล่องแก่ง มีลักษณะพื้นฐานคล้ายคลึงกัน

วิธีการสุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยเลือกใช้วิธีการเก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามไปสัมภาษณ์นักท่องเที่ยว โดยทำการสุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ (Accidental Sampling) ในช่วงเดือนสิงหาคมถึงเดือนพฤศจิกายน ซึ่งเป็นช่วงที่มีนักท่องเที่ยวเข้าร่วมกิจกรรมล่องแก่ง เป็นจำนวนมาก

การสร้างเครื่องมือในการวิจัย

1. นำข้อมูลที่ได้ทำการศึกษา ค้นคว้าจากการตรวจสอบเอกสาร มาทำการวิเคราะห์แนวคิดและหลักการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เพื่อสร้างรูปแบบและขอบเขตเนื้อหาในแบบสอบถาม ให้มีเนื้อหาสาระครอบคลุมประเด็นสำคัญต่างๆ ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

2. นำแบบสอบถามที่สร้างเสร็จแล้วให้คณะกรรมการที่ปรึกษาตรวจสอบความถูกต้องเหมาะสมก่อนนำไปตรวจสอบ (pretest) โดยการนำไปทดสอบกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 ชุด ซึ่ง

เป็นคนละกลุ่มกับกลุ่มตัวอย่างที่จะทำการเก็บข้อมูล แล้วนำมาหาสัมประสิทธิ์ความเที่ยงเพื่อตรวจสอบความเชื่อมโยงภายในโดยใช้สูตร คุเดอร์-ริชาร์ดสัน (Kuder-Richardson) (ประคอง,2542) พบว่ามีค่าเท่ากับ 0.81 (มากกว่า 0.5) ซึ่งหมายถึงแบบสอบถามมีความเที่ยงในการนำไปใช้ทดสอบกับนักท่องเที่ยวนักท่องเที่ยว

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลเพื่อทำการวิจัย คือ แบบสอบถาม ที่ได้ออกแบบจัดทำโดยอาศัยการศึกษาค้นคว้าข้อมูลที่เกี่ยวข้องจากเอกสารวิชาการ นำมาประมวล ปรับเปลี่ยนเพิ่มเติม ให้สอดคล้องกับความต้องการและวัตถุประสงค์ในการวิจัย โดยเป็นแบบสอบถามแบบปลายปิดและปลายเปิด ประกอบด้วยคำถามเป็นตอนๆ รวม 4 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ภูมิหลังของนักท่องเที่ยว

ตอนที่ 2 ความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของนักท่องเที่ยว

ตอนที่ 3 ความต้องการและความคาดหวังของนักท่องเที่ยว

ตอนที่ 4 ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวที่เข้าร่วมกิจกรรม

แบบสอบถามในเรื่องความต้องการและความคาดหวังของนักท่องเที่ยวและความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวที่เข้าร่วมกิจกรรมต้องแก่น้ำว่า กำหนดเกณฑ์การวัดระดับไว้ 2 ระดับ คือ ต้องการและไม่ต้องการมีความพึงพอใจและไม่พึงพอใจ ส่วนในเรื่องความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของนักท่องเที่ยวนั้น มีคำถามจำนวน 11 ข้อ โดยมีตัวเลือก 2 ตัว มีวิธีให้คะแนน ดังนี้

ตอบถูก ให้ 1 คะแนน

ตอบผิด ให้ 0 คะแนน

แล้วนำคะแนนที่ได้มาจัดกลุ่มเป็น 3 ระดับ โดยกำหนดช่วงคะแนนดังนี้

กลุ่มที่ 1	มีความรู้ดีมาก	มีคะแนน	ร้อยละ 80 ขึ้นไป
กลุ่มที่ 2	มีความรู้ปานกลาง	มีคะแนน	ร้อยละ 50-79
กลุ่มที่ 3	มีความรู้น้อย	มีคะแนน	น้อยกว่าร้อยละ 50

ทั้งนี้ จากงานวิจัยของสร้อยทิพย์ (2543) ได้จัดแบ่งระดับความรู้ความเข้าใจของนักท่องเที่ยว เป็น 3 ระดับ โดยกำหนดให้ผู้ตอบได้มากกว่าร้อยละ 80 เป็นผู้ที่มีความรู้ความเข้าใจด้านอนุรักษ์ ทรัพยากรธรรมชาติสูง และผู้ที่ตอบได้ต่ำกว่าครึ่งหนึ่งของคำถามทั้งหมดเป็นผู้ที่มีความรู้ความเข้าใจ น้อยหรืออยู่ในระดับต่ำ

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อทำการศึกษาวิจัย ผู้วิจัยใช้วิธีเก็บข้อมูลทุติยภูมิที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหาที่จะศึกษา และการเก็บข้อมูลภาคสนามโดยใช้แบบสอบถามประกอบการสัมภาษณ์ จากกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวที่เข้าร่วมกิจกรรมล่องแก่ง

การเก็บรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิ

ค้นคว้า ศึกษา และรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ความคาดหวังและความพึงพอใจต่อการร่วมกิจกรรมล่องแก่งน้ำว่า ของนักท่องเที่ยว โดยรวบรวมจากเอกสารทางวิชาการของหน่วยงานต่างๆ และจากห้องสมุด มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย เป็นต้น

การเก็บข้อมูลภาคสนามโดยใช้แบบสอบถาม

ผู้วิจัยใช้แบบสอบถามที่สร้างขึ้น นำไปสอบถามจากนักท่องเที่ยวที่มาร่วมกิจกรรมล่องแก่งน้ำว่า ซึ่งเป็นกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง โดยขอความร่วมมือจากกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ กลุ่ม

นักท่องเที่ยวที่เข้ามาใช้บริการการท่องเที่ยวของบริษััททัวร์ และของผู้ประกอบการท้องถิ่น ซึ่งเป็นนักท่องเที่ยวชาวไทย ให้ตอบคำถาม หรือกรอกข้อมูลตามความเป็นจริง

การประมวลผลข้อมูล

นำข้อมูลที่ได้ ทั้งข้อมูลทุติยภูมิจากการตรวจเอกสาร ข้อมูลที่ได้จากการรวบรวมภาคสนาม จากแบบสอบถามที่เก็บได้จากนักท่องเที่ยว มาทำการตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์ของแต่ละชุด เพื่อประมวลผล ดังนี้

1. ข้อมูลทุติยภูมิ จัดกลุ่มตามหัวข้อนำมาเรียบเรียงเนื้อหาให้สอดคล้องและต่อเนื่องกัน
2. นำข้อมูลจากแบบสอบถาม มาจัดกลุ่มรหัส (code) เฉพาะคำถามที่เป็นลักษณะปลายปิด โดยนำมาประมวลผลด้วยคอมพิวเตอร์ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS สำหรับคำถามปลายเปิดจะจัดรวบรวมไว้เพื่อนำไปวิเคราะห์ต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์ข้อมูลจะรวบรวมข้อมูลที่ได้นำมาวิเคราะห์ดังนี้

1. วิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา (descriptive analysis) โดยนำข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามโดยการสัมภาษณ์มาวิเคราะห์ โดยสถิติอย่างง่ายได้แก่ ค่าร้อยละ (percentage) เพื่อวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานของประชากรและข้อมูลในแต่ละกลุ่มของตัวแปรและการกระจายค่าเฉลี่ย (Mean) สำหรับอธิบายปัจจัยชี้วัดความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวและความคาดหวัง
2. การวิเคราะห์เพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร 2 ตัว ในการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของนักท่องเที่ยวกับความคาดหวังในการร่วมกิจกรรมท่องเที่ยว นำว่า ใช้สถิติการวิเคราะห์ แบบไคสแควร์ (Chi – square)
3. การวิเคราะห์ความแตกต่างระหว่างความคาดหวังของนักท่องเที่ยวก่อนเข้าร่วมกิจกรรมกับความพึงพอใจที่ได้รับหลังจากการร่วมกิจกรรม โดยใช้สถิติ t-test

ผลและวิจารณ์ผล

ผลการศึกษาวิจัย เรื่อง ความคาดหวังและความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวที่มีต่อการเข้าร่วมกิจกรรมล่องแก่งน้ำว้า ซึ่งผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการสำรวจเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยว นำมาประมวลผลและวิเคราะห์ข้อมูล มีเนื้อหาการนำเสนอแบ่งเป็น 4 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลภูมิหลังของกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยว

การศึกษาข้อมูลภูมิหลังของนักท่องเที่ยว ซึ่งได้แก่ เพศ การศึกษา สถานภาพครอบครัว การประกอบอาชีพ รายได้ ลักษณะการท่องเที่ยว และภูมิลำเนาของกลุ่ม ตัวอย่างที่เดินทางมาท่องเที่ยวและเข้าร่วมกิจกรรมล่องแก่งน้ำว้าในท้องที่อำเภอแม่จรม จังหวัดน่าน และในพื้นที่อุทยานแห่งชาติแม่จรม ผลการศึกษปรากฏดังนี้

เพศ และอายุ

จากการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวเป็นเพศชายมากกว่าเพศหญิงคือเป็นเพศชาย ร้อยละ 52.5 และ เพศหญิง จำนวนร้อยละ 47.5 (ตารางที่ 1)

สำหรับอายุโดยเฉลี่ยของกลุ่มนักท่องเที่ยวที่เข้าร่วมกิจกรรมล่องแก่งน้ำว้า คือ 27.5 ปี ช่วงอายุของนักท่องเที่ยวที่มีจำนวนมากที่สุดคือผู้ที่มีอายุระหว่าง 26 – 30 ปี ร้อยละ 34.5 รองลงมา ร้อยละ 23.5 มีอายุระหว่าง 21 – 25 ปี นักท่องเที่ยวที่มีอายุน้อยที่สุด 13 ปี อายุมากที่สุดคือ 57 ปี (ตารางที่ 1)

ตารางที่ 1 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างตามเพศและอายุ

เพศ และอายุ	จำนวน (n = 200)	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	105	52.5
หญิง	95	47.5
อายุ		
13 – 20 ปี	32	16.0
21 – 25 ปี	47	23.5
26 – 30 ปี	69	34.5
31 - 35 ปี	24	12.0
มากกว่า 35 ปี	28	14.0

ระดับการศึกษา

จากการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่มีการศึกษาในระดับปริญญาตรี ร้อยละ 44.5 รองลงมาที่มีการศึกษาในระดับอาชีวศึกษา/อนุปริญญา ร้อยละ 23.0 และระดับมัธยมศึกษา ร้อยละ 22.5 นักท่องเที่ยวที่มีการศึกษาระดับประถมศึกษาและในระดับสูงกว่าปริญญาตรี มี ร้อยละ 5.0 และร้อยละ 3.0 ตามลำดับ (ตารางที่ 2)

ตารางที่ 2 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างตามระดับการศึกษา

ระดับการศึกษา	จำนวน (n = 200)	ร้อยละ
ไม่ได้ศึกษา	3	1.5
ประถมศึกษา	10	5.0
มัธยมศึกษา	45	22.5
อาชีวศึกษา/อนุปริญญา	46	23.0
ปริญญาตรี	89	44.5
สูงกว่าปริญญาตรี	6	3.0
อื่น ๆ	1	0.5

สถานภาพสมรส

จากการศึกษาพบว่า นักท่องเที่ยวที่เข้าร่วมกิจกรรมล่องแก่งน้ำว้า มีสถานภาพสมรสเป็นโสดมากที่สุด ร้อยละ 70.0 มีสถานภาพเป็นผู้ที่สมรสแล้วร้อยละ 29.0 และมีสถานภาพสมรส หย่า/แยกกันอยู่ร้อยละ 1.0 (ตารางที่ 3)

ตารางที่ 3 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างตามสถานภาพสมรส

สถานภาพสมรส	จำนวน (n = 200)	ร้อยละ
โสด	140	70.0
แต่งงานแล้ว	58	29.0
หย่า/แยกกันอยู่	2	1.0

อาชีพและรายได้

จากการศึกษาพบว่ากลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวที่เข้าร่วมกิจกรรมล่องแก่งน้ำว้ามีอาชีพข้าราชการ/รัฐวิสาหกิจ จำนวนมากที่สุด ร้อยละ 35.5 รองลงมาร้อยละ 13.5 มีอาชีพรับจ้างทั่วไป และพนักงานบริษัทเอกชน ร้อยละ 12.0 นอกจากนี้กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 25.5 เป็นนักเรียน นักศึกษา

รายได้เฉลี่ยต่อเดือน พบว่าผู้มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน ระหว่าง 2,501 – 7,500 บาท มีจำนวนมากที่สุด ร้อยละ 41.5 รองลงมา คือ รายได้ต่ำกว่า 2,501 บาท และอยู่ระหว่าง 7,501 – 15,000 บาท ร้อยละ 24.0 และร้อยละ 23.5 ตามลำดับ (ตารางที่ 4)

ตารางที่ 4 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างตามอาชีพ และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน

อาชีพและรายได้	จำนวน (n = 200)	ร้อยละ
อาชีพข้าราชการ / รัฐวิสาหกิจ	71	35.5
ธุรกิจส่วนตัว	14	7.0
พนักงานบริษัทเอกชน	24	12.0
รับจ้างทั่วไป	27	13.5
นักเรียน นักศึกษา	51	25.5
แม่บ้าน	4	2.0
อื่นๆ	9	4.5
รายได้เฉลี่ยต่อเดือน		
ต่ำกว่า 2,500 บาท	48	24.0
2,501 - 7,500 บาท	83	41.5
7,501 - 15,000 บาท	47	23.5
15,001 - 20,000 บาท	13	6.5
20,001 - 30,000 บาท	6	3.0
สูงกว่า 30,000 บาท	3	1.5

ลักษณะการท่องเที่ยว พาหนะในการเดินทางและบริการท่องเที่ยวที่ใช้

จากการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวที่เข้ามาใช้บริการท่องเที่ยวส่วนใหญ่นำพาหนะมาเป็นกลุ่มมากกว่า 10 คน ร้อยละ 49.5 รองลงมาที่เป็นกลุ่มขนาดเล็กถึงคือ 6-10 คน และน้อยกว่า 5 คน จำนวนร้อยละ 37.5 และร้อยละ 12.5 ตามลำดับ สำหรับพาหนะที่ใช้ในการเดินทางมาท่องเที่ยวส่วนใหญ่เดินทางมาโดยรถยนต์ส่วนตัวมากที่สุด ร้อยละ 55.5 รองลงมาคือการเดินทางโดยพาหนะอื่นๆ เช่นรถจักรยานยนต์ ร้อยละ 18.5 ส่วนการใช้บริการในการท่องเที่ยวส่วนใหญ่นักท่องเที่ยวใช้บริการของท้องถิ่นร้อยละ 71.5 (ตารางที่ 5)

ตารางที่ 5 จำนวนและร้อยละของนักท่องเที่ยวตามลักษณะของการท่องเที่ยว พาหนะในการเดินทางและบริการท่องเที่ยวที่ใช้

ลักษณะของการท่องเที่ยว	จำนวน (n = 200)	ร้อยละ
พาหนะในการเดินทางและบริการท่องเที่ยวที่ใช้		
ลักษณะการท่องเที่ยวกิจกรรมท่องเที่ยว		
ท่องเที่ยวคนเดียว	1	0.5
ท่องเที่ยวเป็นกลุ่มน้อยกว่า 5 คน	25	12.5
เป็นกลุ่ม 6 – 10 คน	75	37.5
มากกว่า 10 คน	99	49.5
ยานพาหนะ		
โดยรถยนต์ส่วนตัว	111	55.5
รถบัส/รถรับจ้าง	35	17.5
พาหนะของบริษัททัวร์	17	8.5
อื่น ๆ (รถจักรยานยนต์)	37	18.5
บริการท่องเที่ยวที่ใช้		
บริษัททัวร์	18	9.0
ของท้องถิ่น	143	71.5
ไม่ระบุ	39	19.5

ภูมิสำเนา

จากการศึกษาพบว่านักท่องเที่ยวที่มาร่วมกิจกรรมท่องเที่ยว อำเภอแม่จิม จังหวัดน่าน ส่วนใหญ่มีภูมิสำเนาอยู่ในภาคเหนือมากที่สุดร้อยละ 75.0 รองลงมา ร้อยละ 13.5 เป็นนักท่องเที่ยวที่มีภูมิสำเนาในภาคกลาง และร้อยละ 13.5 มีภูมิสำเนาอยู่ทางภาคใต้ (ตารางที่ 6)

ตารางที่ 6 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวตามภูมิภาค

ภูมิภาค	จำนวน (n = 200)	ร้อยละ
ภาคเหนือ	150	75.0
ภาคกลาง	27	13.5
ภาคใต้	13	6.5
ภาคตะวันออก	5	2.5
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	5	2.5

ตอนที่ 2 ผลการศึกษาความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของนักท่องเที่ยว

การศึกษากลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวที่มาร่วมกิจกรรมล่องแก่งน้ำว้า อำเภอแม่จิมจังหวัดน่าน จำนวน 200 คน เพื่อประเมินระดับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของนักท่องเที่ยว จากการตอบแบบสอบถามตอนที่ 2 โดยนับคะแนนจากคำตอบ คือ ตอบถูกให้คะแนน 1 คะแนน ตอบผิดให้คะแนน 0 คะแนน พบว่า จากจำนวนคำถามเกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของนักท่องเที่ยวจำนวน 11 ข้อ กลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยว ตอบถูกโดยเฉลี่ย 8 ข้อ มากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 23.0 รองลงมาคือตอบถูก 10 ข้อ ร้อยละ 21.5 และตอบถูก 9 ข้อ ร้อยละ 19.5 (ตารางที่ 7) โดยมีค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ของคะแนนจำนวนข้อที่ตอบถูกเท่ากับ 8.4

ตารางที่ 7 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวตามข้อที่ตอบถูก

จำนวนข้อที่ตอบถูก	จำนวน (n = 200)	ร้อยละ
3 ข้อ	1	0.5
4 ข้อ	19	9.5
5 ข้อ	1	0.5
6 ข้อ	7	3.5
7 ข้อ	17	8.5
8 ข้อ	46	23.0
9 ข้อ	39	19.5
10 ข้อ	43	21.5
11 ข้อ	27	13.5

ตารางที่ 9 ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของนักท่องเที่ยว

ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	จำนวน (n = 200)	
	ตอบถูก	ตอบผิด
1. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศคือการท่องเที่ยวที่เน้นการอนุรักษ์ ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และให้ชุมชนท้องถิ่นมี ส่วนร่วมทำกิจกรรมและได้รับประโยชน์มากที่สุด	90.5 (181)	9.5 (19)
2. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เป็นการท่องเที่ยวรูปแบบหนึ่งที่ เน้นให้การท่องเที่ยวเป็นไปอย่างยั่งยืน	88.5 (177)	11.5 (23)
3. กิจกรรมท่องเที่ยว จัดเป็นกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ประเภทหนึ่ง	92.0 (184)	8.0 (16)
4. กิจกรรมศึกษาเรียนรู้วิถีชีวิตและวัฒนธรรม ท้องถิ่นไม่ จัดเป็นการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	39.0 (78)	61.0 (122)
5. นักท่องเที่ยวที่ชมชอบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศจะชอบ ความสะดวกสบายมีสิ่งอำนวยความสะดวก มีการ บริการที่ดีมากกว่าการได้รับความรู้และความเข้าใจใน ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	49.0 (98)	(51.0) 102
6. พฤติกรรมของนักท่องเที่ยวส่งผลต่อวิถีชีวิตดั้งเดิมและ วัฒนธรรมท้องถิ่นเป็นอย่างมาก	64.0 (128)	36.0 (72)
7. ความสำนึก และความตระหนัก ของนักท่องเที่ยวจะช่วย ให้การรักษาสีงแวดล้อมธรรมชาติของแหล่งท่องเที่ยวไม่ ให้เสื่อมโทรมลงได้	72.0 (144)	28.0 (56)

ตารางที่ 9 (ต่อ)

ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	จำนวน (n = 200)	
	ตอบถูก	ตอบผิด
8. แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างหนึ่งก็คือ การสร้างความยั่งยืนในการสร้างรายได้แก่ชุมชนท้องถิ่น	84.0 (168)	13.0 (32)
9. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศมุ่งเน้นคุณค่าของธรรมชาติ และ สิ่งแวดล้อม ไม่ได้เน้นที่สิ่งอำนวยความสะดวกหรือ การพัฒนาเสริมแต่งเพื่อบริการ	79.5 (159)	20.5 (41)
10. ในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ มีปัญหาอุปสรรค สำคัญคือ นักท่องเที่ยวขาดความรู้ความเข้าใจในการ ท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	87.5 (175)	12.5 (25)
11. นักท่องเที่ยวมีส่วนช่วยรักษาสิ่งแวดล้อมธรรมชาติมาก ที่สุด	77.5 (155)	22.5 (45)

ตอนที่ 3 ความคาดหวังของนักท่องเที่ยวก่อนการเข้าร่วมกิจกรรมล่องแก่งน้ำว้าและความพึงพอใจ
ของนักท่องเที่ยวหลังการเข้าร่วมกิจกรรมล่องแก่งน้ำว้า

ความคาดหวังของนักท่องเที่ยวก่อนการเข้าร่วมกิจกรรมล่องแก่งน้ำว้า

จากการศึกษาถึงความคาดหวังของนักท่องเที่ยวก่อนการเข้าร่วมกิจกรรมล่องแก่งน้ำว้า พบว่า นักท่องเที่ยวที่เข้าร่วมกิจกรรมล่องแก่งน้ำว้ามีความคาดหวังในด้านความประทับใจต่อธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของลำน้ำว้ามากที่สุด ร้อยละ 97.5 รองลงมาคือ ด้านการรักษาความปลอดภัยแก่นักท่องเที่ยว ร้อยละ 96.0 และด้านด้านอรรถาธิบายของคนท้องถิ่น ร้อยละ 94.5 (ตารางที่10)

ตารางที่ 10 จำนวนและร้อยละของความคาดหวังของนักท่องเที่ยวก่อนการเข้าร่วมกิจกรรมล่องแก่งน้ำว้า

กิจกรรมแต่ละด้าน	จำนวน (n = 200)	
	มีความคาดหวัง	ไม่มีความคาดหวัง
1. ด้านการจัดการสื่อความหมายธรรมชาติ	91.5 (183)	8.5 (17)
2. ด้านความประทับใจต่อธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของลำนํ้าว้า	97.5 (195)	2.5 (5)
3. ด้านการจัดการเพื่อรักษาสิ่งแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยว	90.0 (180)	10.0 (20)
4. ด้านการรักษาความปลอดภัยแก่นักท่องเที่ยว	96.0 (192)	4.0 (25)
5. ด้านการบริการอาหารและเครื่องดื่ม	87.5 (175)	12.5 (25)
6. ด้านอธฺยาศัยของคนท้องถิ่น	94.5 (189)	5.5 (11)
7. ด้านค่าใช้จ่ายในการร่วมกิจกรรม	92.5 (185)	7.5 (15)

ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวหลังการเข้าร่วมกิจกรรมล่องแก่งน้ำว้า

จากการศึกษาถึงความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวหลังการเข้าร่วมกิจกรรมล่องแก่งน้ำว้าพบว่า นักท่องเที่ยวที่เข้าร่วมกิจกรรมล่องแก่งน้ำว้ามีความพึงพอใจในด้านความประทับใจต่อธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของลำนํ้าว้ามากที่สุด ร้อยละ 92.0 รองลงมาคือ ด้านอธฺยาศัยของคนท้องถิ่น ร้อยละ 90.0 และด้านการจัดการเพื่อรักษาสิ่งแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยว (ตารางที่ 11)

ตารางที่ 11 จำนวนและร้อยละของความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวหลังการเข้าร่วมกิจกรรมท่องเที่ยว
แก่น้ำว่า

กิจกรรมแต่ละด้าน	จำนวน (n = 200)	
	มีความพึงพอใจ	ไม่มีความพึงพอใจ
1 ด้านการจัดการสื่อความหมายธรรมชาติ	85.0 (170)	15.0 (30)
2 ด้านความประทับใจต่อธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของ แก่น้ำว่า	92.0 (184)	8.0 (16)
3 ด้านการจัดการเพื่อรักษาสิ่งแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยว	88.0 (176)	12.0 (24)
4 ด้านการรักษาความปลอดภัยแก่นักท่องเที่ยว	84.0 (168)	16.0 (32)
5 ด้านการบริการอาหารและเครื่องดื่ม	58.5 (117)	41.5 (83)
6 ด้านอรรถาธิบายของคนท้องถิ่น	90.0 (180)	10.0 (20)
7 ด้านค่าใช้จ่ายในการร่วมกิจกรรม	72.5 (145)	27.5 (55)

ตอนที่ 4 การทดสอบสมมติฐาน

ความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ความเข้าใจกับความคาดหวังก่อนการเข้าร่วมกิจกรรมท่องเที่ยวแก่น้ำว่า

การวิเคราะห์หาความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ความเข้าใจในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศกับความคาดหวังก่อนการเข้าร่วมกิจกรรมท่องเที่ยวแก่น้ำว่าในด้านต่างๆ ของกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวโดยวิธีการทดสอบไคสแควร์ เพื่อทดสอบหาความสัมพันธ์ดังกล่าว ผลการศึกษาปรากฏดังนี้

สมมติฐานที่ 1 ระดับความรู้ความเข้าใจด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของนักท่องเที่ยวมีความสัมพันธ์กับความคาดหวังในการจัดการด้านการสื่อความหมายธรรมชาติ

นักท่งที่ข่วที่มืความคาคหวังในการจัดการด้านการสื่อความหมายธรรมชาติ ร้อยละ 91.5 ของจำนวนนักท่งที่ข่วทั้งหมด (ตารางที่ 10) เป็นนักท่งที่ข่วที่มืความรู้ความเข้าใจการท่งที่ข่วเชิงนิเวศในระดับมากร้อยละ 55.7 มืความรู้ความเข้าใจการท่งที่ข่วเชิงนิเวศในระดับปานกลาง ร้อยละ 35.5 และเป็นนักท่งที่ข่วที่มืความรู้ความเข้าใจการท่งที่ข่วเชิงนิเวศในระดับน้อยร้อยละ 8.7

เมื่อวิเคราะห์ค่าไคสแควร์ที่คำนวณได้ซึ่งมืค่าเท่ากับ 4.01 เปรียบเทียบกับค่า ไคสแควร์จากตารางซึ่งกำหนดระดับนัยสำคัญ 0.05 ค่าความเป็นอิสระเท่ากับ 2 มืค่า 5.99 ปรากฏว่าค่าที่คำนวณได้น้อยกว่า 5.99 แสดงว่าระดับความรู้ ความเข้าใจในการท่งที่ข่วเชิงนิเวศกับความคาคหวังก่อนการเข้าร่วมกิจกรรมล่องแก่งน้ำว่าในด้านการจัดการสื่อความหมายธรรมชาติไม่มีความสัมพันธ์ต่อกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ (ตารางที่ 12) แสดงว่าไม่ว่านักท่งที่ข่วจะมืความรู้มากหรือน้อยก็ตาม ต่างก็มืความคาคหวังว่าจะได้รับการบริการด้านการสื่อความหมายธรรมชาติเช่นเดียวกัน

ตารางที่ 12 ความสัมพันธ์ระหว่างระดับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการท่งที่ข่วเชิงนิเวศกับความคาคหวังของนักท่งที่ข่ว ในด้านการจัดการสื่อความหมายธรรมชาติ

ความคาคหวัง ด้านการจัดการ	ระดับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการท่งที่ข่วเชิงนิเวศ			รวม(%)
	มาก	ปานกลาง	น้อย	
สื่อความหมายธรรมชาติ	จำนวน(%)	จำนวน(%)	จำนวน(%)	
มืความคาคหวัง	102 (55.7)	65 (35.5)	16 (8.7)	183 (100.0)
ไม่มีความคาคหวัง	7 (41.2)	6 (35.3)	4 (23.5)	17 (100.0)
รวม	109 (54.5)	71 (35.5)	20 (10.0)	200 (100.0)

หมายเหตุ ค่าไคสแควร์ = 4.01, df = 2, Sig = 0.135

สมมติฐานที่ 2 ระดับความรู้ความเข้าใจด้านการท่งที่ข่วเชิงนิเวศของนักท่งที่ข่วมืความสัมพันธ์กับความคาคหวังในด้านความประทับใจต่อธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของลำนน้ำว่า

นักท่งที่ข่วที่มืความคาคหวังในด้านความประทับใจต่อธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของลำนน้ำว่า ร้อยละ 97.5 ของจำนวนนักท่งที่ข่วทั้งหมด (ตารางที่ 10) เป็นนักท่งที่ข่วที่มืความรู้ความเข้าใจการท่งที่ข่วเชิงนิเวศในระดับมากร้อยละ 54.9 มืความรู้ความเข้าใจการท่งที่ข่วเชิง

นิเวศในระดับปานกลางร้อยละ 34.9 และเป็นนักท่องเที่ยวที่มีความรู้ความเข้าใจการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในระดับน้อยร้อยละ 10.3

เมื่อวิเคราะห์ค่าไคสแควร์ที่คำนวณได้ซึ่งมีค่าเท่ากับ 1.58 เปรียบเทียบกับค่า ไคสแควร์จากตารางซึ่งกำหนดระดับนัยสำคัญ 0.05 ค่าความเป็นอิสระเท่ากับ 2 มีค่า 5.99 ปรากฏว่าค่าที่คำนวณได้น้อยกว่า 5.99 แสดงว่าระดับความรู้ ความเข้าใจในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศกับความคาดหวังก่อนการเข้าร่วมกิจกรรมล่องแก่งน้ำว่าในด้านความประทับใจต่อธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของล่องแก่งน้ำว่าไม่มีความสัมพันธ์ต่อกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ (ตารางที่ 13)

ตารางที่ 13 ความสัมพันธ์ระหว่างระดับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศกับความคาดหวังของนักท่องเที่ยว ในด้านความประทับใจต่อธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของล่องแก่งน้ำว่า

ความคาดหวัง	ระดับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ			รวม(%)
	ด้านความประทับใจต่อธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	มาก	ปานกลาง	
	จำนวน(%)	จำนวน(%)	จำนวน(%)	
มีความคาดหวัง	107 (54.9)	68 (34.9)	20 (10.3)	195 (100.0)
ไม่มีความคาดหวัง	2 (40.0)	3 (60.0)	-	5 (100.0)
รวม	109 (54.5)	71 (35.5)	20 (10.0)	200 (100.0)

หมายเหตุ ค่าไคสแควร์ = 1.58, df = 2, Sig = 0.454

สมมติฐานที่ 3 ระดับความรู้ความเข้าใจด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของนักท่องเที่ยวมีความสัมพันธ์กับความคาดหวังในการจัดการเพื่อรักษาสิ่งแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยว

นักท่องเที่ยวที่มีความคาดหวังในการจัดการเพื่อรักษาสิ่งแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยวร้อยละ 90.0 ของจำนวนนักท่องเที่ยวทั้งหมด (ตารางที่ 10) เป็นนักท่องเที่ยวที่มีความรู้ความเข้าใจการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในระดับมากร้อยละ 57.8 มีความรู้ความเข้าใจการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในระดับปานกลางร้อยละ 37.2 และเป็นนักท่องเที่ยวที่มีความรู้ความเข้าใจการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในระดับน้อยร้อยละ 5.0 เมื่อวิเคราะห์ค่าไคสแควร์ที่คำนวณได้ซึ่งมีค่าเท่ากับ 50.05 เปรียบเทียบกับ

ค่าไคสแควร์จากตารางซึ่งกำหนดระดับนัยสำคัญ 0.05 ค่าความเป็นอิสระเท่ากับ 2 มีค่า 5.99 ปรากฏว่าค่าที่คำนวณได้มากกว่า 5.99 แสดงว่าระดับความรู้ ความเข้าใจในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ กับความคาดหวังก่อนการเข้าร่วมกิจกรรมล่องแก่งน้ำว่าในด้านการจัดการ เพื่อรักษาสีเขียวของแหล่งท่องเที่ยวมีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้ (ตารางที่ 14) แสดงว่านักท่องเที่ยวที่มีความรู้ความเข้าใจดีมากจึงมีความคาดหวังต่อการจัดการ เพื่อรักษาสีเขียวของแหล่งท่องเที่ยวมาก ซึ่งในทางตรงกันข้ามผู้ที่มีความรู้น้อยจะไม่มี ความคาดหวังในประเด็นดังกล่าวหรือมีความคาดหวังน้อย

ตารางที่ 14 ความสัมพันธ์ระหว่างระดับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศกับความคาดหวังของนักท่องเที่ยว ในด้านการจัดการเพื่อรักษาสีเขียวของแหล่งท่องเที่ยว

ความคาดหวังด้านการจัดการเพื่อรักษาสีเขียวของแหล่งท่องเที่ยว	ระดับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ			รวม(%)
	มาก	ปานกลาง	น้อย	
	จำนวน(%)	จำนวน(%)	จำนวน(%)	
มีความคาดหวัง	104 (57.8)	67 (37.2)	9 (5.0)	180 (100.0)
ไม่มีความคาดหวัง	5 (25.0)	4 (20.0)	11 (55.0)	20 (100.0)
รวม	109 (54.5)	71 (35.5)	20 (10.0)	200 (100.0)

หมายเหตุ ค่าไคสแควร์ = 50.05, df = 2, Sig = 0.000

สมมติฐานที่ 4 ระดับความรู้ความเข้าใจด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของนักท่องเที่ยวมีความสัมพันธ์กับความคาดหวังในด้านการรักษาความปลอดภัยแก่นักท่องเที่ยว

นักท่องเที่ยวที่มีความคาดหวังในด้านการรักษาความปลอดภัยแก่นักท่องเที่ยว ร้อยละ 96.0 ของจำนวนนักท่องเที่ยวทั้งหมด (ตารางที่ 10) เป็นนักท่องเที่ยวที่มีความรู้ความเข้าใจการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในระดับมากร้อยละ 55.2 มีความรู้ความเข้าใจการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในระดับปานกลางร้อยละ 35.4 และเป็นนักท่องเที่ยวที่มีความรู้ความเข้าใจการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในระดับน้อยร้อยละ 9.4

เมื่อวิเคราะห์ค่าไคสแควร์ที่คำนวณได้ซึ่งมีค่าเท่ากับ 2.33 เปรียบเทียบกับค่า ไคสแควร์จากตารางซึ่งกำหนดระดับนัยสำคัญ 0.05 ค่าความเป็นอิสระเท่ากับ 2 มีค่า 5.99 ปรากฏว่าค่าที่คำนวณได้น้อยกว่า 5.99 แสดงว่าระดับความรู้ ความเข้าใจในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศกับความคาดหวังก่อนการเข้าร่วมกิจกรรมล่องแก่งน้ำว่าในด้านการรักษาความปลอดภัยแก่นักท่องเที่ยวไม่มีความสัมพันธ์ต่อกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ (ตารางที่ 15) แสดงว่าไม่ว่านักท่องเที่ยวจะมีความรู้มากหรือน้อยก็ตาม ต่างก็มีความคาดหวังในด้านการรักษาความปลอดภัยแก่นักท่องเที่ยวเหมือนกัน

ตารางที่ 15 ความสัมพันธ์ระหว่างระดับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศกับความคาดหวังของนักท่องเที่ยว ในด้านการรักษาความปลอดภัยแก่นักท่องเที่ยว

ความคาดหวัง ด้านการรักษาความปลอดภัย	ระดับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ			รวม(%)
	มาก	ปานกลาง	น้อย	
แก่นักท่องเที่ยว	จำนวน(%)	จำนวน(%)	จำนวน(%)	
มีความคาดหวัง	106 (55.2)	68 (35.4)	18 (9.4)	192 (100.0)
ไม่มีความคาดหวัง	3 (37.5)	3 (37.5)	2 (25.0)	8 (100.0)
รวม	109 (54.5)	71 (35.5)	20 (10.0)	200 (100.0)

หมายเหตุ ค่าไคสแควร์ = 2.33, df = 2, Sig = 0.313

สมมติฐานที่ 5 ระดับความรู้ความเข้าใจด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของนักท่องเที่ยวมีความสัมพันธ์กับความคาดหวังในด้านการบริการอาหารและเครื่องดื่ม

นักท่องเที่ยวที่มีความคาดหวังในด้านการบริการอาหารและเครื่องดื่ม ร้อยละ 87.5 ของจำนวนนักท่องเที่ยวทั้งหมด (ตารางที่ 10) เป็นนักท่องเที่ยวที่มีความรู้ความเข้าใจการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในระดับมากร้อยละ 56.0 มีความรู้ความเข้าใจการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในระดับปานกลางร้อยละ 33.1 และเป็นนักท่องเที่ยวที่มีความรู้ความเข้าใจการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในระดับน้อยร้อยละ 10.9

เมื่อวิเคราะห์ค่าไคสแควร์ที่คำนวณได้ซึ่งมีค่าเท่ากับ 3.80 เปรียบเทียบกับค่า ไคสแควร์จากตารางซึ่งกำหนดระดับนัยสำคัญ 0.05 ค่าความเป็นอิสระเท่ากับ 2 มีค่า 5.99 ปรากฏว่าค่าที่คำนวณได้น้อยกว่า 5.99 แสดงว่าระดับความรู้ ความเข้าใจในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศกับความคาดหวังก่อนการเข้าร่วมกิจกรรมล่องแก่งน้ำว่าในด้านการบริการอาหารและเครื่องดื่มไม่มีความสัมพันธ์ต่อกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ (ตารางที่ 16) แสดงว่าไม่ว่านักท่องเที่ยวจะมีความรู้ความเข้าใจในด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศมากหรือน้อยก็ตาม ต่างก็มีความคาดหวังว่าจะได้รับการบริการอาหารและเครื่องดื่มมากพอ ๆ กัน

ตารางที่ 16 ความสัมพันธ์ระหว่างระดับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศกับความคาดหวังของนักท่องเที่ยว ในด้านการบริการอาหารและเครื่องดื่ม

ความคาดหวัง ด้านการบริการอาหาร และเครื่องดื่ม	ระดับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ			รวม(%)
	มาก	ปานกลาง	น้อย	
	จำนวน(%)	จำนวน(%)	จำนวน(%)	
มีความคาดหวัง	98 (56.0)	58 (33.1)	19 (10.9)	175 (100.0)
ไม่มีความคาดหวัง	11 (44.0)	13 (52.0)	1 (4.0)	25 (100.0)
รวม	109 (54.5)	71 (35.5)	20 (10.0)	200 (100.0)

หมายเหตุ ค่าไคสแควร์ = 3.80, df = 2, Sig = 0.150

สมมติฐานที่ 6 ระดับความรู้ความเข้าใจด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของนักท่องเที่ยวมีความสัมพันธ์กับความคาดหวังในด้านอรรถาธิบายของคนในท้องถิ่น

นักท่องเที่ยวที่มีความคาดหวังในด้านอรรถาธิบายของคนในท้องถิ่น ร้อยละ 94.5 ของจำนวนนักท่องเที่ยวทั้งหมด (ตารางที่ 10) เป็นนักท่องเที่ยวที่มีความรู้ความเข้าใจการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในระดับมากร้อยละ 56.1 มีความรู้ความเข้าใจการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในระดับปานกลางร้อยละ 36.0 และเป็นนักท่องเที่ยวที่มีความรู้ความเข้าใจการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในระดับน้อยร้อยละ 7.9

เมื่อวิเคราะห์ค่าไคสแควร์ที่คำนวณได้ซึ่งมีค่าเท่ากับ 16.43 เปรียบเทียบกับค่าไคสแควร์จากตารางซึ่งกำหนดระดับนัยสำคัญ 0.05 ค่าความเป็นอิสระเท่ากับ 2 มีค่า 5.99 ปรากฏว่าค่าที่

คำนวณได้มากกว่า 5.99 แสดงว่าระดับความรู้ ความเข้าใจในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศกับความคาดหวังก่อนการเข้าร่วมกิจกรรมล่องแก่งน้ำว้าในด้านอรรถศาสตร์ของคนในท้องถิ่นมีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้ (ตารางที่ 17) แสดงว่านักท่องเที่ยวที่มีความรู้ความเข้าใจด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศมาก ต่างก็มีความคาดหวังว่าจะได้รับการต้อนรับด้วยอรรถศาสตร์ของคนในท้องถิ่นที่ดีและต้องการเห็นการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศมากด้วย ส่วนผู้ที่มีความรู้ความเข้าใจน้อยจะไม่มี ความคาดหวังในประเด็นดังกล่าวหรือมีความคาดหวังน้อย

ตารางที่ 17 ความสัมพันธ์ระหว่างระดับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศกับความคาดหวังของนักท่องเที่ยว ในด้านอรรถศาสตร์ของคนในท้องถิ่น

ความคาดหวัง ด้านอรรถศาสตร์ของคนใน ท้องถิ่น	ระดับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ			รวม(%)
	มาก	ปานกลาง	น้อย	
	จำนวน(%)	จำนวน(%)	จำนวน(%)	
มีความคาดหวัง	106 (56.1)	68 (36.0)	15 (7.9)	189 (100.0)
ไม่มีความคาดหวัง	3 (27.3)	3 (27.3)	5 (45.5)	11 (100.0)
รวม	109 (54.5)	71 (35.5)	20 (10.0)	200 (100.0)

หมายเหตุ ค่าไคสแควร์ = 16.44, df = 2, Sig = 0.000

สมมติฐานที่ 7 ระดับความรู้ความเข้าใจด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของนักท่องเที่ยวมีความสัมพันธ์กับความคาดหวังในด้านค่าใช้จ่ายในการเข้าร่วมกิจกรรม

นักท่องเที่ยวที่มีความคาดหวังในด้านค่าใช้จ่ายในการเข้าร่วมกิจกรรม ร้อยละ 92.5 ของจำนวนนักท่องเที่ยวทั้งหมด (ตารางที่ 10) เป็นนักท่องเที่ยวที่มีความรู้ความเข้าใจการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในระดับมากร้อยละ 56.2 มีความรู้ความเข้าใจการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในระดับปานกลางร้อยละ 35.1 และเป็นนักท่องเที่ยวที่มีความรู้ความเข้าใจการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในระดับน้อยร้อยละ 8.6

เมื่อวิเคราะห์ค่าไคสแควร์ที่คำนวณได้ซึ่งมีค่าเท่ากับ 5.93 เปรียบเทียบกับค่า ไคสแควร์จากตารางซึ่งกำหนดระดับนัยสำคัญ 0.05 ค่าความเป็นอิสระเท่ากับ 2 มีค่า 5.99 ปรากฏว่าค่าที่คำนวณได้น้อยกว่า 5.99 แสดงว่าระดับความรู้ ความเข้าใจในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศกับความคาดหวังก่อนการเข้าร่วมกิจกรรมต้องแก่นำว่าในด้านการค่าใช้จ่ายในการเข้าร่วมกิจกรรมไม่มีความสัมพันธ์ต่อกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ (ตารางที่ 18)

ตารางที่ 18 ความสัมพันธ์ระหว่างระดับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศกับความคาดหวังของนักท่องเที่ยว ในด้านค่าใช้จ่ายในการเข้าร่วมกิจกรรม

ความคาดหวัง ด้านค่าใช้จ่ายในการ เข้าร่วมกิจกรรม	ระดับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ			รวม(%)
	มาก จำนวน(%)	ปานกลาง จำนวน(%)	น้อย จำนวน(%)	
มีต้องการ/ความคาดหวัง	104 (56.2)	65 (35.1)	16 (8.6)	185 (100.0)
ไม่มีความต้องการ/คาดหวัง	3 (33.3)	6 (40.5)	4 (26.7)	15 (100.0)
รวม	109 (54.5)	71 (35.5)	20 (10.0)	200 (100.0)

หมายเหตุ ค่าไคสแควร์ = 5.93, df = 2, Sig = 0.052

จากผลการศึกษาวิเคราะห์สมมติฐานจะเห็นได้ว่า การมีความรู้ความเข้าใจในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของนักท่องเที่ยวในด้านการจัดการเพื่อรักษาสิ่งแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยว และด้านอรรถาธิบายของคนในท้องถิ่น ทำให้นักท่องเที่ยวได้รับความพึงพอใจหลังจากเข้าร่วมกิจกรรมไม่แตกต่างจากความคาดหวังก่อนการเข้าร่วมกิจกรรม ทั้งนี้จะเห็นได้ว่านักท่องเที่ยวสามารถตอบคำถามเกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศว่า การท่องเที่ยวเชิงนิเวศคือการท่องเที่ยวที่เน้นการอนุรักษ์ธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม ให้ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมทำกิจกรรมและได้รับประโยชน์มากที่สุด และการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นการท่องเที่ยวรูปแบบหนึ่งที่เน้นให้การท่องเที่ยวเป็นไปอย่างยั่งยืน ได้ถูกต้องถึงร้อยละ 90.5 และ 88.5 ตามลำดับ (ตารางที่ 9) แสดงให้เห็นว่า นักท่องเที่ยวมีความรู้ความเข้าใจดีว่าการท่องเที่ยวเชิงนิเวศนั้นจะต้องมีการดำเนินการจัดการเพื่อรักษาสิ่งแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยวที่ทุกฝ่ายต้องมีความรับผิดชอบต่อสภาพแวดล้อมธรรมชาติ ระบบนิเวศของแหล่งท่องเที่ยว เพื่อให้เกิดประโยชน์กลับคืนสู่ธรรมชาติอันจะนำไปสู่ลักษณะการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนต่อไป ดังนั้นเมื่อนักท่องเที่ยวได้เห็นว่าการท่องเที่ยวในการทำกิจกรรม

ล่องแก่งน้ำว่ามีระบบการจัดการเพื่อรักษาลิ่งแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยวอย่างเหมาะสมจึงมีความพึงพอใจไม่แตกต่างจากความคาดหวังที่มีก่อนการเข้าร่วมกิจกรรม สำหรับในด้านอรรถศาสตร์ของคนในท้องถิ่นนั้น จะเห็นได้ว่าผู้คนที่อาศัยอยู่ในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวเป็นชาวบ้านที่มีลักษณะเป็นมิตรมีความเอื้ออารีและยินดีต้อนรับนักท่องเที่ยวที่มาท่องเที่ยวในท้องถิ่นของตนตามลักษณะวิถีชีวิตของคนไทยในชนบททั่วไป ในขณะที่นักท่องเที่ยวก็มีความรู้ความเข้าใจดีว่าการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ชุมชนท้องถิ่นจะมีส่วนร่วมทำกิจกรรม จึงมีความคาดหวังว่าคนในท้องถิ่นจะมีส่วนร่วมในการท่องเที่ยวด้วยอรรถศาสตร์ไม่ตรีอันดี ดังนั้นเมื่อได้รับการต้อนรับจากผู้คนในท้องถิ่นเป็นอย่างดีจึงมีความพึงพอใจไม่แตกต่างจากความคาดหวังที่มีก่อนการเข้าร่วมกิจกรรม

เปรียบเทียบความคาดหวังของนักท่องเที่ยวก่อนการเข้าร่วมกิจกรรม กับความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวหลังจากการเข้าร่วมกิจกรรม

การเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างความคาดหวังก่อนการเข้าร่วมกิจกรรมล่องแก่งน้ำกับความพึงพอใจหลังจากการเข้าร่วมกิจกรรมล่องแก่งน้ำในด้านต่างๆของกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวด้วยการทดสอบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยโดยใช้ t - test เพื่อวิเคราะห์ความแตกต่างดังกล่าว ผลการศึกษาปรากฏดังนี้

สมมติฐานที่ 8 ความคาดหวังของนักท่องเที่ยวในด้านการจัดการสื่อความหมายธรรมชาติก่อนเข้าร่วมกิจกรรมมีความแตกต่างกับความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวหลังจากเข้าร่วมกิจกรรม

ผลการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยความคาดหวังก่อนการเข้าร่วมกิจกรรมและความพึงพอใจหลังจากการเข้าร่วมกิจกรรมล่องแก่งน้ำของกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวในด้านการจัดการสื่อความหมายธรรมชาติ พบว่า มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จึงเป็นการยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้ โดยค่าเฉลี่ยของความคาดหวัง 0.92 สูงกว่าความพึงพอใจหลังการเข้าร่วมกิจกรรม 0.85 เมื่อพิจารณาพร้อมกับความคาดหวังของกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวก่อนการเข้าร่วมกิจกรรมซึ่งมีร้อยละ 91.5 (ตารางที่ 10) และความพึงพอใจของกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวยุคใหม่ร้อยละ 85.0 (ตารางที่ 11) ก็จะเห็นได้ว่ากลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวยุคใหม่มีความคาดหวังในด้านการจัดการสื่อความหมายธรรมชาติสูงกว่าความพึงพอใจที่ได้รับ หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งคือ กลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวยุคใหม่ได้รับความพึงพอใจในด้านการจัดการสื่อความหมายธรรมชาติน้อยกว่าที่คาดหวังไว้ (ตารางที่ 19) ทั้งนี้อาจเป็นเพราะนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่มีความรู้ดี จึงคาดหวังว่าจะได้รับความรู้จากการจัดการด้านสื่อความ

หมายของผู้ประกอบการมาก แต่เมื่อได้ร่วมกิจกรรมแล้ว ปรากฏว่ามีความพึงพอใจน้อย ฉะนั้นจะต้องมีการปรับปรุงหรือจัดให้มีการสื่อความหมายธรรมชาติของแหล่งท่องเที่ยวให้มากขึ้นอีก เพื่อสนองตอบต่อนักท่องเที่ยว

ตารางที่ 19 การทดสอบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยความคาดหวังของนักท่องเที่ยวก่อนเข้าร่วมกิจกรรมกับความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวหลังจากร่วมกิจกรรมในด้านการจัดการสื่อความหมายธรรมชาติ

(n = 200)

การจัดการสื่อ	ส่วนเบี่ยงเบน		ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบน		df	ค่า t
ความหมาย	ค่าเฉลี่ย	มาตรฐาน	ของความ	มาตรฐาน	ของความแตก		
ธรรมชาติ			แตกต่าง	ของความแตก	ต่าง		
ความคาดหวัง	0.92	0.28					
			0.06	0.45		199	2.05*
ความพึงพอใจ	0.85	0.36					

หมายเหตุ * มีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05

สมมติฐานที่ 9 ความคาดหวังของนักท่องเที่ยวในด้านความประทับใจต่อธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของลำน้ำว่าก่อนเข้าร่วมกิจกรรมมีความแตกต่างกับความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวหลังจากร่วมกิจกรรม

ผลการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยความคาดหวังก่อนการเข้าร่วมกิจกรรมและความพึงพอใจหลังจากการเข้าร่วมกิจกรรมล่องแก่งลำน้ำของกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวในด้านความประทับใจต่อธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของลำน้ำว่า พบว่า มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จึงเป็นการยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้ โดยค่าเฉลี่ยของความคาดหวัง 0.98 สูงกว่าค่าเฉลี่ยความพึงพอใจหลังการเข้าร่วมกิจกรรม 0.92 เมื่อพิจารณาร่วมกับความคาดหวังของกลุ่มตัวอย่าง นักท่องเที่ยวก่อนการเข้าร่วมกิจกรรมซึ่งมีร้อยละ 97.5 (ตารางที่ 10) และความพึงพอใจของกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวซึ่งมีร้อยละ 92.5 (ตารางที่ 11) ก็จะสามารถเห็นว่ากลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวมีความคาดหวังในด้านความประทับใจต่อธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของลำน้ำสูงกว่าความพึงพอใจที่ได้รับ หรือกล่าวอีกนัยหนึ่ง

คือกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวได้รับความพึงพอใจในด้านความประทับใจต่อธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของลำน้ำว่าน้อยกว่าที่คาดหวังไว้ (ตารางที่ 20) ทั้งนี้อาจเป็นเพราะสภาพป่าสองฝั่งลำน้ำตามเส้นทางการท่องเที่ยวซึ่งมีลักษณะเป็นป่าเบญจพรรณที่มีไม้ไผ่เป็นไม้เด่นและป่าเต็งรังที่มีความอุดมสมบูรณ์สลับเป็นระยะๆ ก่อให้เกิดความงดงามตามธรรมชาติ บางตอนสามารถพบเห็นวิถีชีวิตชาวบ้านที่เข้ามาใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ เช่นการหาปลา ปลูกสวนผักริมตลิ่ง การขนส่งพืชผักทางน้ำ แต่ก็มีบางตอนในช่วงระยะทางที่พบร่องรอยการบุกรุกพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติทำให้สภาพธรรมชาติถูกทำลายและขาดความงดงามไม่เกิดความประทับใจแก่ผู้พบเห็น จึงทำให้ความพึงพอใจที่ได้รับแตกต่างจากความคาดหวังที่มีก่อนการเข้าร่วมกิจกรรม อย่างไรก็ตามในสภาพที่แตกต่างกันนี้ สามารถให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยวโดยการเปรียบเทียบสภาพป่าที่ถูกทำลายและสภาพป่าสมบูรณ์และผลกระทบที่ตามมาเพื่อสร้างจิตสำนึกในการร่วมกันรักษาธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมได้เช่นกัน

ตารางที่ 20 การทดสอบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยความคาดหวังของนักท่องเที่ยวก่อนเข้าร่วมกิจกรรมกับความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวหลังจากร่วมกิจกรรม ในด้านความประทับใจต่อธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของลำน้ำว่า

(n = 200)

ความประทับใจต่อธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของลำน้ำว่า	ส่วนเบี่ยงเบน ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน	ค่าเฉลี่ย ของความแตกต่าง	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน ของความแตกต่าง	df	ค่า t
ความคาดหวัง	0.98	0.16	0.05	0.30	199	2.55*
ความพึงพอใจ	0.92	0.27				

หมายเหตุ * มีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05

สมมติฐานที่ 10 ความคาดหวังของนักท่องเที่ยวในด้านการจัดการเพื่อรักษาสิ่งแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยวก่อนเข้าร่วมกิจกรรมมีความแตกต่างกับความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวหลังจากร่วมกิจกรรม

ผลการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยความคาดหวังก่อนการเข้าร่วมกิจกรรมและความพึงพอใจหลังจากการเข้าร่วมกิจกรรมล่องแก่งน้ำว้าของกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวในด้านการจัดการเพื่อรักษาสิ่งแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยวพบว่า ไม่มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ จึงเป็นการปฏิเสธสมมติฐานแสดงให้เห็นว่ากลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวได้รับความพึงพอใจในด้านการจัดการเพื่อรักษาสิ่งแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยวไม่แตกต่างจากที่คาดหวังก่อนการเข้าร่วมกิจกรรม (ตารางที่ 21) กล่าวคือนักท่องเที่ยวมีความพึงพอใจ และประทับใจต่อธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมของล่องแก่งน้ำว้า แม้ว่ามีความคาดหวังไว้หรือไม่ก็ตาม ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าล่องแก่งน้ำว้ามีธรรมชาติที่สวยงามสามารถสร้างความประทับใจตลอดเส้นทางล่องแก่ง

ตารางที่ 21 การทดสอบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยความคาดหวังของนักท่องเที่ยวก่อนเข้าร่วมกิจกรรมกับความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวหลังจากเข้าร่วมกิจกรรมในด้านการจัดการเพื่อรักษาสิ่งแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยว

(n = 200)

การจัดการเพื่อ รักษาสิ่งแวดล้อม ของแหล่งท่องเที่ยว	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน	ค่าเฉลี่ย ของความ แตกต่าง	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน ของความแตก ต่าง	df	ค่า t
ความคาดหวัง	0.90	0.30				
ความพึงพอใจ	0.88	0.33	0.02	0.45	199	0.63

สมมติฐานที่ 11 ความคาดหวังของนักท่องเที่ยวในด้านการรักษาความปลอดภัยแก่นักท่องเที่ยวก่อนเข้าร่วมกิจกรรมมีความแตกต่างกับความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวหลังจากเข้าร่วมกิจกรรม

ผลการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยความคาดหวังก่อนการเข้าร่วมกิจกรรมและความพึงพอใจหลังจากการเข้าร่วมกิจกรรมล่องแก่งน้ำว้าของกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวในด้านการรักษาความปลอดภัยแก่นักท่องเที่ยว พบว่า มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จึงเป็นการยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้ โดยค่าเฉลี่ยของความคาดหวัง 0.96 สูงกว่าค่าเฉลี่ยความพึงพอใจหลังการเข้าร่วมกิจกรรม 0.84 เมื่อพิจารณาร่วมกับความคาดหวังของกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวก่อนการเข้าร่วมกิจกรรมซึ่งมีร้อยละ 96.0 (ตารางที่ 10) และความพึงพอใจของกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวซึ่งมีร้อยละ 84.0

(ตารางที่ 11) ก็จะเห็นได้ว่ากลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวมีความคาดหวังในด้านการรักษาความปลอดภัยแก่นักท่องเที่ยวสูงกว่าความพึงพอใจที่ได้รับ หรือกล่าวอีกนัยหนึ่ง คือ กลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวได้รับความพึงพอใจในด้านการรักษาความปลอดภัยแก่นักท่องเที่ยวต่ำกว่าที่คาดหวังไว้ (ตารางที่ 22) แสดงว่าในการจัดการการท่องเที่ยวดังกล่าว ผู้ประกอบการยังขาดความตระหนักในเรื่องการดูแลรักษาความปลอดภัยมากพอที่จะทำให้นักท่องเที่ยวรู้สึกอบอุ่นและจะไม่เกิดอันตรายใดๆ ดังนั้นจะต้องเข้มงวดในเรื่องดังกล่าวให้มากขึ้นกว่าที่ดำเนินการอยู่ เพื่อสร้างความพึงพอใจและเป็นสิ่งจูงใจให้มีย่านักท่องเที่ยวมาใช้บริการมากขึ้น

ตารางที่ 22 การทดสอบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยความคาดหวังของนักท่องเที่ยวก่อนเข้าร่วมกิจกรรมกับความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวหลังจากร่วมกิจกรรม ในด้านการรักษาความปลอดภัยแก่นักท่องเที่ยว

(n = 200)

การรักษา	ส่วนเบี่ยงเบน	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบน			
ความปลอดภัย	ค่าเฉลี่ย	มาตรฐาน	ของความ	มาตรฐาน	df	ค่า t
แก่นักท่องเที่ยว			แตกต่าง	ของความแตก		
				ต่าง		
ความคาดหวัง	0.96	0.20				
			0.12	0.41	199	4.16*
ความพึงพอใจ	0.84	0.37				

หมายเหตุ * มีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05

สมมติฐานที่ 12 ความคาดหวังของนักท่องเที่ยวในด้านการบริการอาหารและเครื่องดื่มก่อนเข้าร่วมกิจกรรม มีความแตกต่างกับความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวหลังจากร่วมกิจกรรม

ผลการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยความคาดหวังก่อนการเข้าร่วมกิจกรรมและความพึงพอใจหลังการเข้าร่วมกิจกรรมดองแก่น้ำว้าของกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวในด้านการบริการอาหารและเครื่องดื่มพบว่า มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จึงเป็นการยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้ โดยค่าเฉลี่ยของความคาดหวัง 0.88 สูงกว่าค่าเฉลี่ยความพึงพอใจหลังการเข้าร่วมกิจกรรม 0.59 เมื่อพิจารณาร่วมกับความคาดหวังของกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวก่อนการเข้าร่วมกิจกรรมซึ่งมี

ร้อยละ 87.5 (ตารางที่ 10) และความพึงพอใจของกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวซึ่งมีร้อยละ 58.5 (ตารางที่ 11) ก็จะเห็นได้ว่ากลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวมีความคาดหวังในด้านการบริการอาหารและเครื่องดื่มสูงกว่าความพึงพอใจที่ได้รับแตกต่างกัน หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งคือกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวได้รับความพึงพอใจในด้านการบริการอาหารและเครื่องดื่มน้อยกว่าที่คาดหวังไว้ (ตารางที่ 23) ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะนักท่องเที่ยวยังขาดความรู้ความเข้าใจในเรื่องนี้เห็นได้จากการที่นักท่องเที่ยวตอบคำถาม ว่านักท่องเที่ยวที่ชมชอบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศจะชอบความสะดวกสบายมีสิ่งอำนวยความสะดวก มีการที่ตีมากกว่าการได้รับความรู้และความเข้าใจในธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ถูกต้องเพียงร้อยละ 49.0 (ตารางที่ 9) นักท่องเที่ยวจึงมีความคาดหวังว่าแหล่งท่องเที่ยวควรจะมีสถานที่บริการในด้านอาหารและเครื่องดื่มเช่นเดียวกับแหล่งท่องเที่ยวอื่น ๆ เมื่อพบว่าไม่มีการบริการในด้านนี้เพียงพอก็มีความพึงพอใจน้อยกว่าความคาดหวังที่คาดไว้ ดังนั้นจะต้องให้ความรู้สร้างความเข้าใจแก่นักท่องเที่ยวที่มาร่วมกิจกรรมให้ได้ว่า การท่องเที่ยวเชิงนิเวศนั้นจะเน้นในด้านการรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมมากกว่าการบริการและการอำนวยความสะดวกด้านต่าง ๆ

ตารางที่ 23 การทดสอบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยความคาดหวังของนักท่องเที่ยวก่อนเข้าร่วมกิจกรรมกับความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวหลังจากร่วมกิจกรรม ในด้านการบริการอาหารและเครื่องดื่ม

(n = 200)

การบริการ	ส่วนเบี่ยงเบน	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบน			
อาหารและเครื่องดื่ม	ค่าเฉลี่ย	มาตรฐาน	ของความแตกต่าง	มาตรฐาน	df	ค่า t
				ของความแตกต่าง		
ความคาดหวัง	0.88	0.33				
ความพึงพอใจ	0.59	0.49	0.29	0.60	199	6.86*

หมายเหตุ * มีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05

สมมติฐานที่ 13 ความคาดหวังของนักท่องเที่ยวในด้านอรรถศาสตร์ของคนในท้องถิ่นก่อนเข้าร่วมกิจกรรมมีความแตกต่างกับความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวหลังจากร่วมกิจกรรม

ผลการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยความคาดหวังก่อนการเข้าร่วมกิจกรรมและความพึงพอใจหลังจากการเข้าร่วมกิจกรรมล่องแก่งน้ำว้าของกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวในด้านอรรถาธิบายของคนในท้องถิ่นพบว่า ไม่มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ จึงเป็นการปฏิเสธสมมติฐาน แสดงให้เห็นว่ากลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวได้รับความพึงพอใจในด้านอรรถาธิบายของคนในท้องถิ่นไม่แตกต่างจากที่คาดหวังก่อนการเข้าร่วมกิจกรรม (ตารางที่ 24) แสดงว่านักท่องเที่ยวไม่ได้มีความคาดหวังในด้านอรรถาธิบายของคนท้องถิ่นว่าจะต้อนรับดีหรือไม่อย่างไรหรืออาจเป็นเพราะว่าเมื่อเข้าร่วมกิจกรรมแล้วได้พบกับประชาชนที่มีอรรถาธิบายดี ต้อนรับนักท่องเที่ยวด้วยความเป็นกันเอง จึงทำให้มีความพึงพอใจ

ตารางที่ 24 การทดสอบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยความคาดหวังของนักท่องเที่ยวก่อนเข้าร่วมกิจกรรมกับความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวหลังจากร่วมกิจกรรมในด้านอรรถาธิบายของคนในท้องถิ่น

(n = 200)

อรรถาธิบายของคน ในท้องถิ่น	ส่วนเบี่ยงเบน		ค่าเฉลี่ย ของความ แตกต่าง	ส่วนเบี่ยงเบน		df	ค่า t
	ค่าเฉลี่ย	มาตรฐาน		มาตรฐาน	ของความแตก ต่าง		
ความคาดหวัง	0.95	0.23	0.04	0.37	199	1.74	
ความพึงพอใจ	0.90	0.30					

สมมติฐานที่ 14 ความคาดหวังของนักท่องเที่ยวในด้านค่าใช้จ่ายในการเข้าร่วมกิจกรรมก่อนเข้าร่วมกิจกรรม มีความแตกต่างกับความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวหลังจากร่วมกิจกรรม

ผลการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยความคาดหวังก่อนการเข้าร่วมกิจกรรมและความพึงพอใจหลังจากการเข้าร่วมกิจกรรมล่องแก่งน้ำว้าของกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวในด้านค่าใช้จ่ายในการเข้าร่วมกิจกรรมพบว่า มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จึงเป็นการยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้ โดยค่าเฉลี่ยของความคาดหวัง 0.93 สูงกว่าค่าเฉลี่ยความพึงพอใจหลังการเข้าร่วม กิจกรรม 0.73 เมื่อพิจารณาร่วมกับความคาดหวังของกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวก่อนการเข้าร่วมกิจกรรมซึ่งมีร้อยละ 92.5 (ตารางที่ 10) และความพึงพอใจของกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวซึ่งมีร้อยละ 72.5 (ตารางที่ 11) ก็จะเห็นได้ว่ากลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวมีความคาดหวังในด้านค่าใช้จ่ายในการเข้าร่วม

กิจกรรมสูงกว่าความพึงพอใจที่ได้รับ หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งคือกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวได้รับความพึงพอใจในด้านค่าใช้จ่ายในการเข้าร่วมกิจกรรมน้อยกว่าที่คาดหวังไว้ (ตารางที่ 25) แสดงให้เห็นว่าการบริหารจัดการในด้านค่าใช้จ่ายกับการบริการในการร่วมกิจกรรมยังไม่มีความเหมาะสมและเป็นธรรมตามความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวอาจจะมีราคาสูงเกินไปเมื่อเปรียบเทียบกับสิ่งที่ได้รับ ดังนั้น ผู้ประกอบการจำเป็นต้องพิจารณาทั้งด้านราคาค่าใช้จ่าย และคุณภาพของกิจกรรมที่จัดให้เกิดความสมดุลย์สอดคล้องและนักท่องเที่ยวมีความพึงพอใจ

ตารางที่ 25 การทดสอบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยความคาดหวังของนักท่องเที่ยวก่อนเข้าร่วมกิจกรรมกับความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวหลังจากร่วมกิจกรรม ในด้านค่าใช้จ่ายในการท่องเที่ยว

(n = 200)

ค่าใช้จ่ายในการ ท่องเที่ยว	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบน		df	ค่า t
		ค่าเฉลี่ย มาตรฐาน	ค่าเฉลี่ย ของความ แตกต่าง		
ความคาดหวัง	0.93	0.26			
ความพึงพอใจ	0.73	0.45	0.20	199	5.33*

หมายเหตุ * มีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05

สรุปและข้อเสนอแนะ

สรุป

ในการศึกษาวิจัยเรื่องความคาดหวังและความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวที่มีต่อการเข้าร่วมกิจกรรมล่องแก่งน้ำว้า อำเภอแม่จริม จังหวัดน่าน มีจุดมุ่งหมายเพื่อ (1) ประเมินความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของนักท่องเที่ยวที่เข้าร่วมกิจกรรมล่องแก่งน้ำว้า อำเภอแม่จริม จังหวัดน่าน (2) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศกับความคาดหวังของนักท่องเที่ยวในการประกอบกิจกรรมล่องแก่งน้ำว้า อำเภอแม่จริม จังหวัดน่าน (3) ศึกษาความแตกต่างระหว่างความคาดหวังกับความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวที่มีต่อกิจกรรมล่องแก่งน้ำว้า อำเภอแม่จริม จังหวัดน่าน กลุ่มตัวอย่างในการศึกษาคั้งนี้ ได้แก่นักท่องเที่ยวชาวไทยที่เข้าร่วมกิจกรรมล่องแก่งน้ำว้าในช่วงเดือนสิงหาคมถึงเดือนพฤศจิกายน 2544 จำนวน 200 คน ข้อมูลที่เก็บรวบรวมมาทั้งหมดได้มาทำการวิเคราะห์โดยแบ่งเป็นการวิเคราะห์เชิงพรรณนาโดยใช้ระเบียบวิธีทางสถิติ การแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ และการวิเคราะห์เชิงปริมาณ เพื่อการทดสอบสมมติฐานใช้คำนวณด้วยค่าไคสแควร์ (Chi-square) และสถิติ-t-test ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 ซึ่งผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

ภูมิหลังของกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวที่ศึกษาจำนวน 200 คน เป็นเพศชายร้อยละ 52.5 เพศหญิงร้อยละ 47.5 มีอายุโดยเฉลี่ย 27.5 ปี เป็นผู้ที่มีอายุระหว่าง 26 - 30 ปี มากที่สุด ร้อยละ 34.5 รองลงมา มีอายุระหว่าง 21 - 25 ปี ร้อยละ 23.5 ส่วนใหญ่มีการศึกษาระดับปริญญาตรี ร้อยละ 44.5 มีสถานภาพสมรสเป็นโสด ร้อยละ 70.0 มีอาชีพเป็นข้าราชการ /พนักงานรัฐวิสาหกิจ ร้อยละ 35.5 มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 2,501 - 7,500 บาท ร้อยละ 41.5 กลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่มีภูมิลำเนาอยู่ในภาคเหนือ ร้อยละ 75.0 การมาท่องเที่ยวมักจะมาเป็นกลุ่มมากกว่า 10 คน ร้อยละ 49.5 รองลงมาคือ มาท่องเที่ยวเป็นกลุ่ม 6 -10 คน ร้อยละ 37.5 พาหนะในการเดินทางมาท่องเที่ยว คือ รถยนต์ส่วนตัว ร้อยละ 55.5 และส่วนใหญ่จะใช้บริการล่องแก่งน้ำว้าของท้องถิ่น ร้อยละ 71.5

ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของนักท่องเที่ยวที่เข้าร่วมกิจกรรมท่องเที่ยว
อำเภอแม่จริม จังหวัดน่าน

ผลการศึกษาถึงความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของนักท่องเที่ยวที่เข้าร่วมกิจกรรมท่องเที่ยวอำเภอแม่จริม จังหวัดน่าน พบว่า นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศระดับมากร้อยละ 54.5 มีความรู้ความเข้าใจระดับปานกลาง ร้อยละ 35.5 และมีความรู้ความเข้าใจระดับน้อยร้อยละ 10.0 กลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวร้อยละ 92.0 มีความรู้ความเข้าใจว่ากิจกรรมท่องเที่ยวจัดเป็นกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศประเภทหนึ่ง รองลงมา ร้อยละ 90.5 มีความรู้ความเข้าใจว่าการท่องเที่ยวเชิงนิเวศคือการท่องเที่ยวที่เน้นการอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และให้ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมทำกิจกรรมและได้รับประโยชน์มากที่สุด สำหรับสิ่งที่นักท่องเที่ยวยังมีความรู้ความเข้าใจน้อย มีผู้ตอบถูกต้องเพียงร้อยละ 39.0 คือมีความเข้าใจว่าการศึกษาเรียนรู้วิถีชีวิตและวัฒนธรรมท้องถิ่นไม่จัดเป็นการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และนักท่องเที่ยวเชิงนิเวศจะชอบความสะดวกสบายมีสิ่งอำนวยความสะดวกมีการบริการที่ดีมากกว่าการได้รับความรู้และความเข้าใจในธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมมีผู้ตอบถูกต้องเพียงร้อยละ 49.0

ความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศกับความคาดหวังของนัก
ท่องเที่ยวในการประกอบกิจกรรมท่องเที่ยว อำเภอแม่จริม จังหวัดน่าน

ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศกับความคาดหวังของนักท่องเที่ยวในการประกอบกิจกรรมท่องเที่ยว อำเภอแม่จริม จังหวัดน่าน มีดังนี้

ด้านการจัดการสื่อความหมายธรรมชาติ พบว่า ระดับความรู้ความเข้าใจในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศกับความคาดหวังก่อนการเข้าร่วมกิจกรรมท่องเที่ยวในด้านการจัดการสื่อความหมายธรรมชาติไม่มีความสัมพันธ์ต่อกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้

ด้านความประทับใจต่อธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของลำน้ำว้า พบว่า ระดับความรู้ ความเข้าใจในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศกับความคาดหวังก่อนการเข้าร่วมกิจกรรมท่องเที่ยวในด้านการประทับใจต่อธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของลำน้ำว้าไม่มีความสัมพันธ์ต่อกันจึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้

ด้านการจัดการเพื่อรักษาสิ่งแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยว พบว่า ระดับความรู้ ความเข้าใจ ในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศกับความคาดหวังก่อนการเข้าร่วมกิจกรรมท่องเที่ยวในด้านจัดการ เพื่อรักษาสิ่งแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยวมีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จึง ยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้

ด้านการรักษาความปลอดภัยแก่นักท่องเที่ยว พบว่า ระดับความรู้ความเข้าใจในการท่องเที่ยวเชิง นิเวศกับความคาดหวังก่อนการเข้าร่วมกิจกรรมท่องเที่ยวในด้านการรักษาความปลอดภัยแก่นักท่องเที่ยวไม่มีความสัมพันธ์ต่อกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้

ด้านการบริการอาหารและเครื่องดื่ม พบว่า ระดับความรู้ความเข้าใจในการท่องเที่ยวเชิง นิเวศกับความคาดหวังก่อนการเข้าร่วมกิจกรรมท่องเที่ยวในด้านบริการอาหารและเครื่องดื่มไม่มีความสัมพันธ์ต่อกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้

ด้านอรรถศาสตร์ของคนในท้องถิ่น พบว่า ระดับความรู้ ความเข้าใจในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ กับความคาดหวังก่อนการเข้าร่วมกิจกรรมท่องเที่ยวในด้านอรรถศาสตร์ของคนในท้องถิ่นมีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้

ด้านค่าใช้จ่ายในการร่วมกิจกรรม พบว่า ระดับความรู้ความเข้าใจในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ กับความคาดหวังก่อนการเข้าร่วมกิจกรรมท่องเที่ยวในด้านค่าใช้จ่ายในการร่วมกิจกรรมไม่มีความสัมพันธ์ต่อกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้

ความแตกต่างระหว่างความคาดหวังกับความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวที่มีต่อกิจกรรมท่องเที่ยว
อำเภอแม่จรม จังหวัดน่าน

ผลการวิเคราะห์ความแตกต่างระหว่างความคาดหวังกับความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวที่มี ต่อกิจกรรมท่องเที่ยว อำเภอแม่จรม จังหวัดน่าน โดยการเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่าง ค่าเฉลี่ยโดยใช้ t - test พบว่า

ด้านการจัดการสื่อความหมายธรรมชาติ ความคาดหวังของนักท่องเที่ยวก่อนการเข้าร่วม กิจกรรมและความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวหลังการเข้าร่วมกิจกรรมมีความแตกต่างกันอย่างมี

นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวหลังการเข้าร่วมกิจกรรมมีน้อยกว่าความคาดหวังของนักท่องเที่ยวก่อนการเข้าร่วมกิจกรรม จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้

ด้านความประทับใจต่อธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของถ้ำน้ำว่า ความคาดหวังของนักท่องเที่ยวก่อนการเข้าร่วมกิจกรรมและความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวหลังการเข้าร่วมกิจกรรมมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวหลังการเข้าร่วมกิจกรรมมีน้อยกว่าความคาดหวังของนักท่องเที่ยวก่อนการเข้าร่วมกิจกรรม จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้

ด้านการจัดการเพื่อรักษาสิ่งแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยว ความคาดหวังของนักท่องเที่ยวก่อนการเข้าร่วมกิจกรรมและความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวหลังการเข้าร่วมกิจกรรมไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้

ด้านการรักษาความปลอดภัยแก่นักท่องเที่ยว ความคาดหวังของนักท่องเที่ยวก่อนการเข้าร่วมกิจกรรมและความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวหลังการเข้าร่วมกิจกรรมมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวหลังการเข้าร่วมกิจกรรมมีน้อยกว่าความคาดหวังของนักท่องเที่ยวก่อนการเข้าร่วมกิจกรรม จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้

ด้านการบริการอาหารและเครื่องดื่ม ความคาดหวังของนักท่องเที่ยวก่อนการเข้าร่วมกิจกรรมและความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวหลังการเข้าร่วมกิจกรรมมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยความคาดหวังของนักท่องเที่ยวก่อนการเข้าร่วมกิจกรรมมีสูงกว่าความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวหลังการเข้าร่วมกิจกรรม จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้

ด้านอรรถประโยชน์ของคนท้องถิ่น ความคาดหวังของนักท่องเที่ยวก่อนการเข้าร่วมกิจกรรมและความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวหลังการเข้าร่วมกิจกรรมไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้

ด้านค่าใช้จ่ายในการร่วมกิจกรรม ความคาดหวังของนักท่องเที่ยวก่อนการเข้าร่วมกิจกรรมและความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวหลังการเข้าร่วมกิจกรรมมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้

ข้อเสนอแนะ

1. นักท่องเที่ยวที่เข้าร่วมกิจกรรมล่องแก่งน้ำว่า ส่วนใหญ่เป็นผู้ที่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอยู่ในระดับดี มีรายได้ระดับปานกลาง ดังนั้นในการจัดการของผู้ประกอบการหรือผู้ที่เกี่ยวข้องจะต้องคำนึงถึงความสำคัญของนักท่องเที่ยวให้มาก ควรมีการจัดการด้านสื่อความหมายให้เหมาะสมกับนักท่องเที่ยว สำหรับค่าใช้จ่ายในการเข้าร่วมกิจกรรมไม่ว่าจะเป็นค่าเช่าเรือยาง แพ หรือการบริการด้านอาหารเครื่องดื่ม ควรให้มีราคาที่เป็นธรรม เพราะนักท่องเที่ยวที่เลือกมาใช้บริการนี้ คาดหวังว่าจะมีค่าใช้จ่ายไม่สูงเกินไป พอที่จะร่วมทำกิจกรรมได้

2. การเลือกใช้บริการกิจกรรมล่องแก่งครั้งนี้ นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่เลือกใช้บริการของท้องถิ่นมากกว่าบริษัททัวร์ คาดว่าอาจเป็นเพราะราคาถูกกว่าและนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่มีรายได้ในระดับปานกลาง ดังนั้น ผู้ประกอบการในท้องถิ่น เช่น องค์กรบริหารส่วนตำบล หรือราษฎรในท้องถิ่นที่มีความสามารถจัดบริการ รวมถึงหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องจะต้องให้ความสำคัญมากขึ้น จะต้องทำความเข้าใจกับผู้ที่เกี่ยวข้องเพื่อสร้างแนวทางการบริหารจัดการให้มีประสิทธิภาพ รวมถึงคุณภาพของกิจกรรม เพื่อสนองตอบนักท่องเที่ยวได้ตามวัตถุประสงค์และเพื่อให้ประชาชนท้องถิ่น ได้มีส่วนร่วมอย่างเต็มที่ซึ่งจะส่งผลต่อชุมชนท้องถิ่น ในการได้รับประโยชน์จากการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

3. เนื่องจากผลการศึกษาพบว่านักท่องเที่ยวมีความพึงพอใจต่อทรัพยากรนันทนาการหรือศักยภาพของพื้นที่ลำน้ว่า แสดงว่าการจัดกิจกรรมล่องแก่งน้ำว่าเป็นกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่ควรจะต้องได้รับการพัฒนาและส่งเสริมให้มีการดำเนินการกันอย่างจริงจัง หน่วยงานของรัฐรวมถึงองค์กรท้องถิ่นซึ่งมีราษฎรในพื้นที่เป็นหลัก จะต้องให้ความสำคัญและหันมาร่วมมือวางแผนการดำเนินการให้เกิดความยั่งยืน และเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญของประเทศไทยต่อไปในอนาคต

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

ผู้วิจัยขอเสนอแนะสำหรับผู้สนใจจะทำการศึกษาเรื่องในลักษณะเดียวกันดังนี้

1. ในพื้นที่อุทยานแห่งชาติแม่จริม มีทรัพยากรนันทนาการที่น่าสนใจมาก ผลจากการศึกษาพบว่านักท่องเที่ยวมีความพึงพอใจและประทับใจธรรมชาติของลำน้ำว่าและเห็นว่ามียุทธศาสตร์

เพียงพอที่จะจัดการท่องเที่ยวในรูปแบบอื่น ผสมผสานกับการท่องเที่ยวได้ จึงควรที่จะได้มีการศึกษาความเป็นไปได้ ในการจัดกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงนิเวศแบบต่อเนื่อง โดยใช้ลักษณะพื้นที่และทรัพยากรนันทนาการที่มีอยู่ในพื้นที่เป็นตัวกำหนด

2. ควรศึกษาถึงปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศกิจกรรมท่องเที่ยวที่ว่าจะส่งผลกระทบต่อพัฒนาให้เกิดความยั่งยืนและประชาชนของอำเภอแม่จรมิได้มีส่วนร่วมในการจัดการและการได้รับประโยชน์อย่างเต็มที่

เอกสารอ้างอิง

- กองส่งเสริมและเผยแพร่. 2542. การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์: Ecotourism. กรมส่งเสริมคุณภาพ
สิ่งแวดล้อม. กระทรวงวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม, กรุงเทพฯ. 3 น.
- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. 2537. รายงานประจำปี 2537 การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.
ม.ป.ท.
- _____. 2539. นโยบายและแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
พ.ศ. 2540 – 2545. บริษัทอมรินทร์พริ้นติ้ง แอนด์ พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน), กรุงเทพฯ.
15 น.
- _____. 2539. เอกสารอบรมผู้นำเยาวชนเพื่อการอนุรักษ์พิทักษ์ท่องเที่ยว
ครั้งที่ 6. การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, กรุงเทพฯ. 10 น. (อัดสำเนา)
- _____. 2543. รายงานประจำปี 2543 การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.
- _____. ม.ป.ป. การเสริมสร้างศักยภาพของ อบต. ในการพัฒนาการ
ท่องเที่ยว. การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, กรุงเทพฯ. 25 น.
- คุณทลทิพย์ มาลากุล ณ อุทยาน. 2526. การศึกษาเปรียบเทียบความพึงพอใจระหว่างผู้อยู่อาศัย
ในแฟลตกับเรือนแถว กรณีโครงการเคหะชุมชนบางบัว 2. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท.
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, กรุงเทพฯ.
- ชูสิทธิ์ ชูชาติ. 2540. เอกสารโครงการอบรมมัคคุเทศก์เฉพาะ (เดินป่า). ม.ป.ท. 8 น. (อัดสำเนา)
- ดร.รชนี เอมพันธุ์. 2544. การจัดการการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน เอกสารประกอบการบรรยาย
การประชุมรับฟังความคิดเห็น “ขบวนการแก้ไขพระราชบัญญัติการท่องเที่ยวที่
เกี่ยวข้องเพื่อการจัดการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์อย่างยั่งยืน” วันที่ 18 พฤษภาคม
2544 ณ โรงแรม เอส ซี ปาร์ค, กรุงเทพฯ.

ดรรรชนี เอมพันธุ์ และ สุรเชษฐ์ เขษฐมาส. 2539. การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์: แนวคิดหลักการและความเป็นไปได้ในการประยุกต์ใช้ในพื้นที่อนุรักษ์. ภาควิชาอนุรักษ์วิทยา, คณะวนศาสตร์, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, กรุงเทพฯ. 20 น.

ธนิต บุญยงค์. 2540. ความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่สำนักงานประมง: ศึกษาเปรียบเทียบฝ่ายอำนวยการกับฝ่ายปฏิบัติการ. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, กรุงเทพฯ.

นิคม จารุมณี. 2535. การท่องเที่ยวและการจัดการอุตสาหกรรมท่องเที่ยว. ตำราเอกสารวิชาการ ฉบับที่ 53 ภาควิชาพัฒนาคำราและเอกสารวิชาการ, กรมการฝึกหัดครู.

ประคอง วรรณสุด. 2542. สถิติเพื่อการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์. สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์, กรุงเทพฯ. 100 น.

พีระพงษ์ บุญศิริ. 2542. นันทนาการและการจัดการ. สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์, กรุงเทพมหานคร. 150 น.

กราเดช พยัคฆวิเชียร. 2539. “พัฒนาท่องเที่ยวไทยในทิศทางที่ยั่งยืน”. จุลสารการท่องเที่ยว ปีที่ 15 เล่ม 2 (เมษายน – มิถุนายน 2539).

มนตรี เฉียบแหลม. 2531. ความพึงพอใจในภาระหน้าที่และงานของเกษตรอำเภอในจังหวัดภาคเหนือ. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, กรุงเทพฯ.

ลำพอง ศรีทับทิม. 2533. ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวชาวไทยต่อสภาพแวดล้อมทางกายภาพบริเวณสะพานข้ามแม่น้ำแคว จังหวัดกาญจนบุรี. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, กรุงเทพฯ.

ศิริรักษ์ ปุ่มแมนปิ่น. 2540. “ความรู้ของผู้ปฏิบัติงานทางด้านสิ่งแวดล้อมในเรื่องการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์: ศึกษากรณีผู้ปฏิบัติงานทางด้านสิ่งแวดล้อม จากหน่วยงานของรัฐและหน่วยงานเอกชน”. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท. มหาวิทยาลัยมหิดล, กรุงเทพฯ.

สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาแห่งประเทศไทย. 2540. รายงานฉบับสมบูรณ์ โครงการจัดทำแผนแม่บทการพัฒนาการท่องเที่ยวของประเทศ. เสนอต่อการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. โรงพิมพ์สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาแห่งประเทศไทย, กรุงเทพฯ. 250 น.

..... ม.ป.ป. โครงการศึกษาทบทวนแผนแม่บทในการพัฒนาการท่องเที่ยวของประเทศ. การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, กรุงเทพฯ. 200 น.

สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย. 2539. รายงานขั้นสุดท้ายการดำเนินการเพื่อกำหนดนโยบายการท่องเที่ยวเพื่อรักษาระบบนิเวศ (Ecotourism). เสนอต่อการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. โรงพิมพ์สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย, กรุงเทพฯ. 258 น.

..... 2540. การดำเนินการเพื่อกำหนดนโยบายการท่องเที่ยวเพื่อรักษาระบบนิเวศ (Ecotourism). สถาบันวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย, กรุงเทพฯ. 100 น.

สนิท เหลืองบุตรนาค. 2539. ความพึงพอใจของนักศึกษาโครงการฝึกอบรมครูและบุคลากรทางการศึกษาประจำการระดับปริญญาตรีครุศาสตร์บัณฑิต วิชาเอกเกษตรศาสตร์ ที่มีต่อการเรียนวิชาขยายพันธุ์พืชของมหาวิทยาลัยในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, กรุงเทพฯ.

สฤษฎ์ แสงอรัญญ์. 2541. ศักยภาพและแนวทางการจัดการอุทยานแห่งชาติ เพื่อการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์: กรณีศึกษาอุทยานแห่งชาติอ่าวพังงา จังหวัดพังงา. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, กรุงเทพฯ.

สุณีย์ ชีรดากร. 2525. จิตวิทยาการศึกษา. พิมพ์ครั้งที่ 2. โรงพิมพ์สถานสงเคราะห์หญิงปากเกร็ด, กรุงเทพฯ. 200 น.

สุรเชษฐ์ เชมฐมาศ. 2535. เอกสารประกอบชุดวิชาการป่าไม้ชุมชน. นันทนาการกับการป่าไม้ชุมชน. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, กรุงเทพฯ. 700 น.

_____. 2541. คำบรรยายวิชาการจัดการพื้นที่นันทนาการ. คณะวนศาสตร์, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, กรุงเทพฯ. 20 น. (อัดสำเนา)

_____. 2541. รายงานการฝึกอบรมหลักสูตรการให้บริการด้านการท่องเที่ยวสำหรับเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติ โดยส่วนอุทยานแห่งชาติทางทะเล, สำนักอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ. กรมป่าไม้. ณ จันทร์เกษมปาร์ค วันที่ 12 กุมภาพันธ์ 2541, กรุงเทพฯ. 10 น.

สุรางค์ จันท์เอม. 2524. จิตวิทยาสังคม. พิมพ์ครั้งที่ 2. โรงพิมพ์อักษรบัณฑิต, กรุงเทพฯ. 250 น.

สร้อยทิพย์ สมัคร “เขตรการณ”. 2543. การพัฒนาคู่มือศึกษารวมชาติเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศประจำเส้นทางศึกษารวมชาติ อุทยานแห่งชาติน้ำหนาว. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท. มหาวิทยาลัยมหิดล, นครปฐม.

สำนักงานนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อม. 2542. รายงานสถานการณ์สิ่งแวดล้อม ประจำปี พ.ศ. 2540. สำนักงานนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อม, กรุงเทพฯ. 30 น.

เสาวณิต ตั้งตระกูล. 2533. ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวต่อสภาพแวดล้อมทางกายภาพบริเวณชายหาดหัวหิน. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, กรุงเทพฯ.

เสาวลักษณ์ นวเจริญกุล. 2541. พฤติกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของนักท่องเที่ยวชาวไทย จังหวัดกาญจนบุรี. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท. มหาวิทยาลัยมหิดล, กรุงเทพฯ.

อุษณีย์ ศรีเลขา. 2538. ความพึงพอใจในการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่สภากาชาดไทย. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, กรุงเทพฯ.

Ceballos – Lascurain, H. 1988. "The future of ecotourism" *Mexico Journal*, 17 (1).

Clawson, M. and J.L. Knetsch. 1966. *Economic of Outdoor Recreation. Resources for The Future*, Inc., The John Hopkins Hopkins University Press, Baltimore. p.288

Hilmi, I. and K.A. Cordes. 1993. *Outdoor Recreation*. Wn.c. Brown Communication, Inc, Washington. p.250

Maslow, A. 1968. *Toward a Psychology of Being*. Van Nostrand Reinhold, New York. p.411

Mill, R. C. 1990. *Tourism The International Business*. Prentice Prentice Hall , New Jevsey.Ks. p.180

Nash, J. B. 1953. The *Philosophy of Recreation and Leisure*. C.V. Masby Co., St. Louis. p.200

Sproule, K. W. 1966. *Community based Ecotourism development: identifying partners in the process*.

The Ecotourism Society. 1991. *The Ecotourism Society's Definition*, The Ecotourism Society Newsletter. (Spring).

ภาคผนวก

แบบสอบถาม

หมายเลข

--	--	--

เรื่อง ความคาดหวังและความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวที่มีต่อการเข้าร่วมกิจกรรมล่องแก่งน้ำว้า
อำเภอแม่จริม จังหวัดน่าน

ขอความร่วมมือในการกรอกข้อความ / ตอบแบบสอบถามโดยทำเครื่องหมาย / หน้าข้อความที่ตรงกับความคิดเห็นของท่านมากที่สุด หรืออธิบายประกอบความเห็น เพื่อใช้เป็นข้อมูลประกอบการ
ศึกษาวิจัยในการทำวิทยานิพนธ์เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ชื่อผู้ตอบ / ให้สัมภาษณ์
บ้านเลขที่ หมู่ที่ ตำบล อำเภอ จังหวัด
วันที่ให้สัมภาษณ์

แบบสอบถามมีทั้งหมด 4 ตอน

ตอนที่ 1 ภูมิหลังของนักท่องเที่ยว

1. เพศ

ชาย

หญิง

2. อายุ ปี

3. ระดับการศึกษาขั้นสุดท้ายที่สำเร็จการศึกษา

1. ไม่ได้ศึกษา

4. อาชีวศึกษา/ อนุปริญญา

2. ประถมศึกษา

5. ปริญญาตรี

3. มัธยมศึกษา

6. สูงกว่าปริญญาตรี

7. อื่นๆ

4. สถานภาพสมรส

1. โสด

2. แต่งงานแล้ว

3. หย่า/ แยกกันอยู่

4. ยังไม่มีบุตร

5. มีบุตรจำนวน คน

6. ปัจจุบันท่านประกอบอาชีพ

☐ 1. ข้าราชการ / รัฐวิสาหกิจ	☐ 5. นักเรียน นักศึกษา
☐ 2. ธุรกิจส่วนตัว	☐ 6. เกษียณ
☐ 3. พนักงานบริษัทเอกชน	☐ 7. แม่บ้าน
☐ 4. รับจ้างทั่วไป	☐ 8.ว่างงาน
☐ 9. อื่นๆ (โปรดระบุ)	

7. ปัจจุบันท่านมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน จำนวน บาท/เดือน หรือ

☐ 1. ต่ำกว่า 2,500 บาท	☐ 4. 15,001 – 20,000 บาท
☐ 2. 2,501 – 7,500 บาท	☐ 5. 20,001 – 30,000 บาท
☐ 3. 7,501 – 15,000 บาท	☐ 6. สูงกว่า 30,000 บาท

8. ลักษณะการท่องเที่ยวกิจกรรมท่องเที่ยว

☐ 1. ท่องเที่ยวคนเดียว	☐ 2. ท่องเที่ยวเป็นกลุ่มน้อยกว่า 5 คน
☐ 3. เป็นกลุ่ม 6 – 10 คน	☐ 4. มากกว่า 10 คน

9. การเดินทางมาท่องเที่ยวครั้งนี้

☐ 1. โดยรถยนต์ส่วนตัว	☐ 2. รถบัส / รถรับจ้าง
☐ 3. มากับบริษัททัวร์	☐ 4. อื่นๆ ระบุ

ตอนที่ 2 ความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

	ใช่ (2)	ไม่ใช่ (1)
1. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศคือการท่องเที่ยวที่เน้นการอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และให้ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมทำกิจกรรมรวมถึงการได้รับประโยชน์มากที่สุด		
2. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เป็นการท่องเที่ยวรูปแบบหนึ่งที่เน้นให้การท่องเที่ยวเป็นไปอย่างยั่งยืน		
3. กิจกรรมท่องเที่ยว จัดเป็นกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศประเภทหนึ่ง		

ตอนที่ 2 (ต่อ)

	ใช่ (2)	ไม่ใช่ (1)
4. กิจกรรมศึกษาเรียนรู้วิถีชีวิต และวัฒนธรรม ท้องถิ่นไม่จัดเป็นการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ		
5. นักท่องเที่ยวที่ชมชอบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศจะชอบความสะดวกสบายมีสิ่งอำนวยความสะดวก มีการบริการที่ดีมากกว่าการได้รับความรู้และความเข้าใจในธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม		
6. พฤติกรรมของนักท่องเที่ยว ส่งผลต่อวิถีชีวิตดั้งเดิมและวัฒนธรรมท้องถิ่นเป็นอย่างมาก		
7. ความสำนึก และความตระหนัก ของนักท่องเที่ยวจะช่วยให้การรักษาสิ่งแวดล้อมธรรมชาติของแหล่งท่องเที่ยวไม่ให้เสื่อมโทรมลงได้		
8. แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างหนึ่งก็คือการสร้าง ความยั่งยืนในการสร้างรายได้แก่ชุมชนท้องถิ่น		
9. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศมุ่งเน้นคุณค่าของธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ไม่ได้เน้นที่สิ่งอำนวยความสะดวกหรือการพัฒนาเสริมแต่งเพื่อ บริการ		
10. ในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ มีปัญหาอุปสรรคสำคัญคือ นักท่องเที่ยวขาดความรู้ความเข้าใจในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ		
11. นักท่องเที่ยวมีส่วนช่วยรักษาสิ่งแวดล้อมธรรมชาติมากที่สุด		
12. อื่นๆ โปรดระบุ		
.....		
.....		
.....		

หมายเหตุ

ใช้บริการท่องเที่ยวของ

 บริษัททัวร์ ของท้องถิ่น

ตอนที่ 3 ความคาดหวังของนักท่องเที่ยวในการเข้าร่วมการท่องเที่ยว

กิจกรรม	ต้องการ (2)	ไม่ต้องการ (1)
1. การจัดการด้านสื่อความหมายธรรมชาติ		
2. ความประทับใจต่อธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของลำน้ำว้า		
3. การจัดการเพื่อรักษาสภาพแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยว		
4. การจัดการบริการด้านการรักษาความปลอดภัยแก่นักท่องเที่ยว		
5. การบริการอาหารและเครื่องดื่ม		
6. ด้านอสังหาริมทรัพย์ และความเป็นมิตรของคนในท้องถิ่น		
7. ด้านค่าใช้จ่ายในการเข้าร่วมกิจกรรมที่คุ้มค่าและเป็นธรรม		
8. การให้ชุมชนท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วม ในการจัดการท่องเที่ยว		
9. ผลประโยชน์ควรเกิดกับท้องถิ่นมากที่สุด		
10 การประชาสัมพันธ์ ข้อมูล ข่าวสาร		
11. อื่นๆ โปรดระบุ		
.....		
.....		
.....		
.....		

ตอนที่ 4 ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว เมื่อได้เข้าร่วมกิจกรรมล่องแก่ง

ท่านมีความพึงพอใจต่อการเข้าร่วมกิจกรรมล่องแก่งน้ำร้อนในครั้งนี้มากน้อยเพียงใด
โปรดระบุความพึงพอใจของท่าน โดยทำเครื่องหมาย ✓ ตรงกับความรู้สึกของท่านมากที่สุด

หัวข้อปัจจัยความพึงพอใจ	ระดับความพึงพอใจ	
	พอใจ (2)	ไม่พอใจ (1)
1. การบริหารจัดการในด้านการสื่อความหมายธรรมชาติ		
2. ความประทับใจต่อธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมของลำน้ำร้อน		
3. การป้องกันดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยว		
4. ความปลอดภัยของนักท่องเที่ยวในขณะที่เข้าร่วมกิจกรรม		
5. ด้านการบริการอาหาร และเครื่องดื่มของผู้ประกอบการ		
6. อธิษาศัยและความเป็นมิตรของคนในท้องถิ่น		
7. ราคาค่าใช้จ่าย ในการร่วมกิจกรรมมีความเหมาะสมคุ้มค่า และเป็นธรรม		
8. ด้านการประชาสัมพันธ์ ข้อมูล ข่าวสาร		
9. การมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น		
10. อื่นๆ โปรดระบุ		
.....		
.....		
.....		
.....		